

Міністерство освіти і науки України

**Кіровоградський національний
технічний університет**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Випуск 16

**Кіровоград
2014**

Збірник праць «Наукові записки.»– Вип.16.– Кіровоград: КНТУ, 2014.– 102 с.

Збірник є науковим виданням, в якому публікуються основні результати наукових робіт викладачів, студентів та магістрантів університету.

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Кіровоградського національного технічного університету, протокол № 11 від 25 грудня 2014 року.

Редакційна колегія:

Черновол М.І.	д.т.н., професор (головний редактор)
Левченко О..М.	д.е.н., професор (заступник головного редактора)
Будулатій В.В.	відповідальний секретар
Гамалій В.Ф.	д.ф-м.н., професор
Кириченко А.М.	к.т.н., доцент
Кропивний В.М.	к.т.н., професор
Магопець С.О.	к.т.н., доцент
Медведєва О.В.	к.б.н., доцент
Мостіпан М.І.	к.б.н., доцент
Миценко І.М.	д.е.н., професор
Настоящий В.А.	к.т.н., доцент
Носуленко В.І.	д.т.н., професор
Орлик В.М.	д.іст.н., професор
Осадчий С.І.	д.т.н., професор
Павленко І.І.	д.т.н., професор
Пальчевич Г.Т.	к.е.н., професор
Пальчук О.В.	к.е.н., доцент
Плешков П.Г.	к.т.н., доцент
Свірень М.О.	д.т.н., професор
Семикіна М.В.	д.е.н., професор
Сидоренко В.В.	д.т.н., професор
Шалімова Н.С.	д.е.н., доцент

УДК 621.577

М.В. Босий, викл.*Кіровоградський національний технічний університет*

Тепловий насос з використанням низькопотенційного джерела теплоти повітря

Розглянуто оптимальні умови роботи теплового насоса в низькотемпературних системах опалення. Отримані значення температур повітря на виході з випарника теплового насоса, температури теплоносія у системі опалення та відповідні питомі витрати енергії на привід компресора теплового насоса та вентилятора в залежності від температур навколишнього середовища для розрахункової температури нагрітого теплоносія.

тепловий насос, коефіцієнт трансформації теплового насоса, температура теплоносія, питомі витрати

Застосуванню теплових насосів як альтернативних джерел теплопостачання приділяється велика увага [1].

Теплові насоси є різновидом трансформаторів теплоти і призначені для одержання теплоносія середнього та підвищеного потенціалу, використовуваного при тепловому споживанні [2].

У сфері низькотемпературного теплозабезпечення перспективним вважається використання новітньої теплонасосної технології [3, 4].

Раціональне застосування теплових насосів для опалення полягає у виборі параметрів низькотемпературного джерела теплоти і необхідних параметрів теплоносія у системі опалення.

В теплових насосах використовують низькотемпературні джерела теплоти – це повітря, ґрунт, поверхневі природні води та підземні води.

З перелічених низькотемпературних джерел теплоти повітря має наступні переваги: у порівнянні з іншими джерелами енергії – є безкоштовним джерелом і не потребує капіталовкладень.

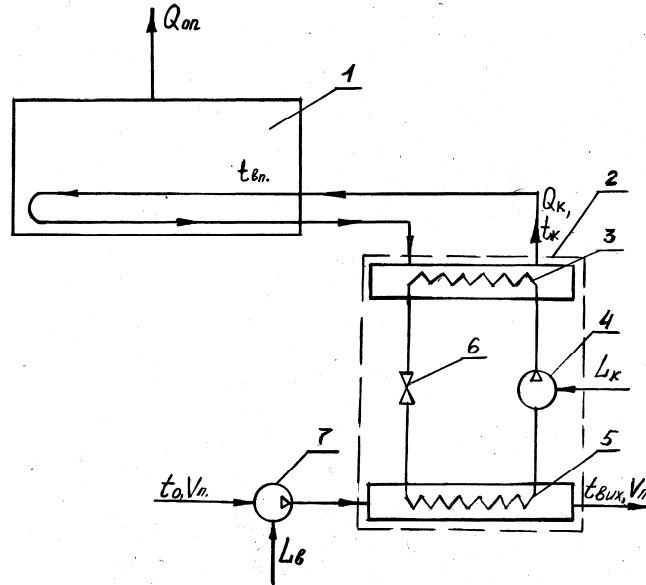
Перспективним і ефективним є поєднання роботи теплового насоса з низькотемпературними системами опалення.

Метою роботи є дослідження оптимальних умов роботи теплового насоса в низькотемпературних системах опалення з використанням теплоти повітря.

Використовуючи дані системи, необхідно вибрати умови роботи випарника ТН, оскільки ступінь охолодження повітря у випарнику впливає на умови роботи, як компресора ТН, так і вентилятора, який нагнітає повітря. При цьому ставиться задача оптимізації режимів роботи ТН і вентилятора, яка пов'язана з мінімізацією сумарних витрат енергії на теплонасосну систему водяного опалення.

Схема теплового насоса з використанням теплоти повітря в системі опалення наведена на рис. 1.

Повітря з температурою t_0 і об'ємною витратою $V_{\text{п}}$ вентилятора подається у випарник теплового насоса. У випарнику повітря охолоджується і на виході має параметри $t_{\text{вих.в}}, V_{\text{п}}$. Опалювальне приміщення має теплові втрати в навколишнє середовище $Q_{\text{оп}}$. Для їхньої компенсації використовується тепловий потік від конденсатора теплового насоса $Q_{\text{к}}$ з температурою теплоносія $t_{\text{к}}$ на вході в систему опалення.

1 – приміщення; 2 – тепловий насос (ТН); 3 – конденсатор;
4 – компресор; 5 – випарник; 6 – дросель; 7 – вентилятор

Рисунок 1 – Схема теплового насоса в системі опалення:

Для визначення оптимальних режимів роботи теплового насоса та вентилятора проаналізуємо питомі сумарні витрати енергії на систему опалення, які можна представити у вигляді:

$$L_{\text{оп}} = L_{\text{сум}} / Q_{\text{оп}} = (L_{\text{к}} + L_{\text{в}}) / Q_{\text{к}}, \quad (1)$$

де $L_{\text{к}}, L_{\text{в}}$ – витрати енергії на компресор ТН і вентилятора, кДж;

$Q_{\text{к}}$ – тепловий потік від конденсатора ТН, кДж.

Величина $L_{\text{к}}$ визначається за формулою:

$$L_{\text{к}} = Q_{\text{вип}} / (\mu - 1), \quad (2)$$

де $Q_{\text{вип}}$ – тепловий потік у випарнику ТН, кДж;

μ – коефіцієнт трансформації теплового насоса;

$\mu_{\text{Т}}$ – теоретичний коефіцієнт трансформації ТН, визначаємо за співвідношенням:

$$\mu_{\text{Т}} = \frac{1}{1 - \frac{T_{\text{в}}^{\text{ТН}}}{T_{\text{к}}^{\text{ТН}}}} = \frac{1}{1 - \frac{279}{348}} = 5, \quad (3)$$

де $T_{\text{в}}^{\text{ТН}}$ – температура випаровування робочого агента R134a у випарнику ТН, 279 К;

$T_{\text{к}}^{\text{ТН}}$ – температура конденсації робочого агента R134a в ТН, 348 К;

Величина μ може бути представлена у вигляді:

$$\mu = \mu_T \cdot \eta_{ТН} = 5 \cdot 0,6 = 3, \quad (4)$$

де $\eta_{ТН}$ – коефіцієнт втрат теплового насоса, можна прийняти $\eta_{ТН} = 0,6$;

$$Q_{\text{вип}} = V_{\text{п}} \cdot \rho_{\text{п}} \cdot c_{\text{р,п}} (t_{\text{o}} - t_{\text{вих.в}}), \quad (5)$$

де $V_{\text{п}}$ – об’ємна витрата повітря, м³;

$\rho_{\text{п}}$ – густина повітря, кг/м³;

$c_{\text{р,п}}$ – теплоємність повітря, кДж/кг·К.

Витрати енергії на привід вентилятора визначаємо за формулою:

$$L_{\text{в}} = V_{\text{п}} \cdot \Delta p / \eta_{\text{в}} \cdot \eta_{\text{пр}}, \quad (6)$$

де Δp – витрати тиску у випарнику ТН, МПа;

$\eta_{\text{в}}$ і $\eta_{\text{пр}}$ – ККД вентилятора і його приводу, $\eta_{\text{в}} = 0,8$, $\eta_{\text{пр}} = 0,95$.

Тепловий потік $Q_{\text{к}}$, у формулі (1) визначається за рівнянням теплового балансу ТН:

$$Q_{\text{к}} = Q_{\text{вип}} + L_{\text{к}} \quad (7)$$

Необхідно визначити температуру повітря на виході з випарника $t_{\text{вих.в}}$, для даної температури навколишнього середовища $t_{\text{o}} = -15; -10; -5; 0; 5; 10; 15^{\circ}\text{C}$.

Температура повітря на виході з випарника $t_{\text{вих.в}}$ визначається за наступною формулою [5]

$$t_{\text{вих. в}} = t_{\text{o}} - \frac{\mu - 1}{\mu} (t_{\text{к}} - t_{\text{п}}), \quad (8)$$

де t_{o} – температура навколишнього середовища, $^{\circ}\text{C}$;

$t_{\text{к}}$ – температура теплоносія, що подається в систему опалення, $^{\circ}\text{C}$;

$t_{\text{п}}$ – температура повітря в опалювальному приміщенні, $^{\circ}\text{C}$.

Розраховані значення температури повітря на виході з випарника $t_{\text{вих.в}}$ наведені в табл.1.

Таблиця 1 – Розраховані значення $t_{\text{вих.в}}$

$t_{\text{o}}, ^{\circ}\text{C}$	-20	-15	-10	-5	0	5	10	15	20
$t_{\text{вих.в}}$	-27	-21	-16	-12	-6	-2	3	8	13

Температура води на виході з конденсатора $t_{\text{к}}$ дорівнює температурі нагрітого теплоносія на вході в систему опалення. При визначенні цієї температури враховуємо наступне. В опалювальній системі існує різниця температур між температурою нагрітого теплоносія $t_{\text{к}}$ та температурою в приміщенні $t_{\text{прим}}$.

При зниженні температури навколишнього середовища збільшується тепловий потік, необхідний для опалення, за рівнянням теплопередачі необхідно підвищувати

дану різницю температур $(t_k - t_{\text{прим}})$ і температуру теплоносія t_k . Отже, t_k і Q_k збільшується зі зниженням температури навколишнього середовища t_o .

Температура теплоносія, що подається в систему опалення визначається за рівнянням, яке виводиться на основі аналізу процесів теплообміну в системі нагріта вода – повітря в приміщенні [6]:

$$t_k = t_{\text{прим}} + (t_T^p - t_{\text{прим}}) \cdot \left(\frac{t_{\text{прим}} - t_o}{t_{\text{прим}} - t_o^p} \right)^{1/n}, \quad (9)$$

де t_T^p – розрахункова температура нагрітого теплоносія, приймаємо $50\text{ }^\circ\text{C}$;

t_o^p – розрахункова температура навколишнього середовища, $^\circ\text{C}$;

$n = 0$ – для низькотемпературних систем опалення.

Розраховані значення температури теплоносія, що подається в систему опалення наведені в табл. 2.

Таблиця 2 – Розраховані значення t_k

$t_o, \text{ }^\circ\text{C}$	-20	-15	-10	-5	0	5	10	15	20
$t_k, \text{ }^\circ\text{C}$	51	51,3	51,5	51,8	53	48	47	46	43

З урахуванням формул (2) – (7) вираз (1) для визначення питомих сумарних витрат енергії на систему опалення приймає вигляд:

$$L_{\text{оп}} = \frac{1}{\mu_T \eta_{\text{ТН}}} \left[1 + \frac{\Delta p / \rho_p c_p (\mu_T \cdot \eta_{\text{ТН}} - 1)}{(t_o - t_{\text{вих.в}}) \cdot \eta_v \cdot \eta_{\text{пр}}} \right]. \quad (10)$$

Таким чином, питомі витрати енергії на опалення залежать від $t_o, t_{\text{вих.в}}, \Delta p / \rho_p c_p$.

Визначені питомі сумарні витрати енергії на систему опалення за формулою (10) дорівнюють

$$L_{\text{оп}} = \frac{1}{5 \cdot 0,6} \left[1 + \frac{0,5 \cdot (5 \cdot 0,6 - 1)}{(-15 - (-21)) \cdot 0,8 \cdot 0,95} \right] = 0,40 \text{ кДж.}$$

Висновки: Наведений аналіз показує, що при використанні повітря в теплонасосній системі опалення існує оптимальний ступінь охолодження повітря у випарнику теплового насоса, що відповідає мінімальним сумарним витратам енергії на привід вентилятора та компресора теплового насоса

Визначені питомі сумарні витрати енергії на систему опалення, ефективність теплового насоса за допомогою коефіцієнта трансформації ТН, а також температуру теплоносія, що подається в систему опалення та температуру повітря на виході з випарника теплового насоса.

Список літератури

1. Б.Х. Драганов, А.А. Долінський, А.В. Міщенко, Є.М. Письменний (за ред. Б.Х. Драганова) Теплотехніка: Підручник – Кив: «ІНККОС». – 2005. – 504 с.

2. Мартыновский В.С. Циклы, схемы и характеристики термотрансформаторов / Под ред. В.М. Бродянского. – М.: Энергия, 1979. – 288 с.
3. Горшков В.Г. Тепловые насосы. Аналитический обзор // Справ. Пром. оборудование. – 2004. - № 2. – С. 47-80.
4. Мартыновский В.С. Тепловые насосы. – М.: Госэнергоиздат. – 1982. – 144 с.
5. М.К. Безродний, М.А. Галан. Термодинамічна ефективність теплонасосних систем повітряного опалення / Наукові вісті НТТУ «КПІ». – 2011. – № 6. - С.30-35.
6. Шубин Е.П. Основные вопросы проектирования систем теплоснабжения городов.– М.: Энергия, 1979. – 359 с.

Одержано:6.11.14

УДК 336.7 (477)

В.Л. Позняк, студ. гр. МК-12*

Кіровоградський національний технічний університет

Грошово-кредитна політика Національного банку України

Метою даної роботи є дослідження теоретичних аспектів грошово-кредитної політики Національного Банку України та аналіз їх практичного застосування.

У статті зосереджено увагу на особливостях проведення грошово-кредитної політики Національним банком України на сучасному етапі, проблемах розвитку грошово-кредитної політики та шляхах їх усунення, а також ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості економіки країни.

Ефективна грошово-кредитна політика здатна забезпечити економічну безпеку держави, що є особливо важливим в умовах процесів глобалізації економіки.

грошово-кредитна політика, аналіз грошово-кредитної політики, ефективність грошово-кредитної політики Національний банк України

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми досить висока у сучасних економічних умовах України. Національна економіка України знаходиться в боротьбі з наслідками кризи, що проявляються в інфляційних процесах, зростанні дебіторської та кредиторської заборгованостей між підприємствами, знеціненні національної грошової одиниці, значних внутрішніх і зовнішніх заборгованостях країни, зниженні рівня та якості життя населення. На сьогодні завдання подолання цих наслідків є очевидним. Адже в кожній країні грошово-кредитна політика відіграє велике значення, тому що шляхом регулювання грошової маси в обігу вона спрямована на забезпечення ефективного функціонування економіки. Її провідними цілями є зростання економіки, налагодження зв'язків щодо повноцінної реалізації інноваційної та інвестиційної політики в державі, зростання добробуту населення, цінова стабільність, стабільність обмінного курсу тощо.

© В.Л. Позняк, 2014

* Науковий керівник: доц. Котенко Т.М.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми грошово-кредитної політики, теоретичні та методологічні засади її здійснення плідно досліджували такі вчені у своїх працях, як: Н. Гребеник, А. Гриценко, Я. Грудзевич, А. Єпіфанов, Т. Кричевська, П. Нікіфоров, Н. Островська, В. Міщенко, М. Шаповалова та інші.

Постановка завдання. Грошово-кредитна політика центрального банку є одним з головних важелів для боротьби з кризою, аналіз ефективності грошово-кредитної політики України має високу актуальність у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості економіки певною мірою залежить від узгодженості її цілей та дії інструментів із завданнями та механізмами реалізації фіскальної і бюджетної політики, а помилки у стратегічних і тактичних цілях можуть спричинити зворотний результат. У теперішніх умовах реалізація стратегічних цілей грошово-кредитної політики Національного банку повинна привести країну до економічного зростання, який у свою чергу є запорукою максимально повної зайнятості населення, стабільності національної валюти і внутрішніх цін.

Монетарна політика Національного банку України (НБУ) 2014 року була визначена Основними засадами грошово-кредитної політики НБУ на 2014 рік де проголошено, що головною її метою є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Забезпечення стійкої стабільності національної грошової одиниці є одним з головних чинників досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни, оскільки стабільна національна грошова одиниця виступає першоосновою економічного зростання на засадах модернізації та інноваційного розвитку, побудова сучасної, стійкої, відкритої і конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки та забезпечення на цій основі підвищення добробуту населення нашої держави [5].

У такому визначенні фактично задокументована доцільність створення монетарних стимулів для економічного зростання при низьких темпах інфляції, але при виборі головних цілей монетарної політики Центробанку, законодавчий наголос ставитиметься саме на стабільності гривні, а значить відповідно до цільової спрямованості і весь монетарний інструментарій суб'єкта політики використовувався відповідно до поставленої мети.

Відповідальність держави за стан та умови розвитку національної економіки країни реалізується через грошово-кредитну політику.

Впродовж всього посткризового періоду включаючи 2014 рік, з метою управління девальвацією гривні регулятор ситуативно здійснював інтервенції на валютному ринку, в результаті чого золотовалютні резерви України за даними МВФ, на 1 жовтня 2014 становили 16385,2 млн. доларів США. При цьому монетарне золото (включаючи золоті депозити і золото в свопах) - всього лише 1568,7 млн. доларів. Левову ж частку міжнародних резервів України становлять активи в конвертованих валютах (цінні папери, валюта і депозити). Привертає увагу їх слабка структура, яка за даними МВФ на 01.10.2014р. виглядає так 60,72 % резервів - це цінні папери і тільки 9,57 % - монетарне золото. Також, з метою девальваційного управління регулятор в 2014 році кілька разів вдався до підвищення норми обов'язкового резервування за валютними вкладками фізичних осіб та коштам на поточних рахунках юридичних осіб з 10 % до 15 % і з 5 % до 10 % по валютним строковим вкладкам фізичних і юридичних осіб. Слід сказати, що подібні регулятивні заходи не привели до зміцнення гривні і не зупинили її девальвацію. Ціна національних грошей коливається з непередбачуваною амплітудою, яку посилює політична нестабільність, що склалася в Україні [4].

Державний борг України в посткризовий період демонстрував позитивний тренд і на 01.01.2014 року склав 584114,1 млрд. грн., що на 13,3% більше ніж на початок 2013

року, причому рекордним є січневий приріст даного показника +6,3%. Позитивна динаміка державного боргу України виглядає таким чином: на 01.01.2011р. - +36,4%; на 01.01.2012р. - +9,5%; На 01.01.2013р. - +9,0%, що свідчить про хронічно слабку державну платоспроможність [3].

В Україні рівень безробіття знаходиться за статистичними даними на рівні 8% (у 2009 р. - 9,6%; у 2010р. – 8,8%; у 2011р.- 8,6%; у 2012р. – 8,1% .2013р. - 7.6%) . Зазначимо, що комфортним вважається рівень безробіття в 4% - 5%. Сучасна структура зайнятості в Україні — як за секторами економіки, так і за професійним статусом – вкрай неефективна тому в країні безліч людей зайняті ручною працею, працею у важких і шкідливих умови, багато працівників не реєструються після втрати робочих місць, працюючи за наймом на стихійних ринках, будівництвах, мігрують у пошуках заробітків. Це відбувається на тлі безперервного скорочення чисельності населення України – за роки незалежності на 6391,4 млн. чол. [5]. Таким чином практично всі найважливіші макроекономічні та соціальні показники – негативні, а інфляція, яка на думку (МВФ), на 01.10.14 зафіксована на рівні 2,9% - це наслідок нестабільної ситуації в країні, масового вилучення депозитів з банківської системи, а також подорожчання імпортованих товарів, зумовлене девальвацією гривні.

Жорстка монетарна політика НБУ, яка спрямована перш за все на запобігання девальвації гривні, негативно позначається і на стані української банківської системи. У відповідь на політику дорогих кредитів Центробанку, комерційні банки змушені залучати ресурси за ставками, рівень яких один з найвищих у світі, що у свою чергу провокує подорожчення кредитів, збільшує рівень кредитних ризиків і створює дефіцит гривні [2].

Загальноекономічна ситуація, що склалася в Україні в останній час не змогла не позначитися на прогнозних висловлюваннях міжнародних кредитно-фінансових інститутів. Так Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) погіршив оцінку зниження економіки України в 2013 році з 0,5 % до 0,8 %, зберігши прогноз щодо її відновлення в 2014 році на рівні 1,5 % зазначивши, що середньострокові перспективи економіки залишаються досить невизначеними. У свою чергу Міжнародний валютний фонд прогнозував зниження в 2013 р. показника ВВП на 0,3 % і знижує прогноз зростання ВВП України на 2014 р. з 1,5% до 1% і вважає, що жорстка монетарна політика Національного банку, використовувана для підтримки стабільності курсу гривні, придушила зростання економіки [4].

Фактично, законодавча декларативність цілей монетарної політики НБУ на забезпечення високих темпів економічного зростання на засадах модернізації та інноваційного розвитку, побудові сучасної економіки не кореспондується з сьогоднішніми інфляційними орієнтирами регулятора, тому що основна мета діяльності Центробанку – це стримування темпу інфляції, а через стримування зростання цін проблему збільшення обсягів виробництва не вдається.

Сьогоднішні пріоритети монетарної політики Центробанку не відповідають реаліям економіки країни, яка залишається в стані «грошового голоду», а значить не може і не буде зростати і розвиватися. Вихід з положення, можна побачити з інвестиційної активізації в реальному секторі економіки, в послабленні адміністративного тиску на механізм реалізації грошово-кредитної політики, в інфляційному таргетуванні, в застосуванні політики гнучкого валютного курсу, а також в посиленні ролі науки в політиці і в економіці [1]

Висновки. Таким чином, формування грошово-кредитної політики будь-якої держави – це складний процес, який завжди пов'язаний з особливостями економічного

та соціального середовища, оскільки саме вони визначають основні завдання даної політики.

Чинне керівництво держави в умовах фінансової нестабільності НБУ продовжує визначати основним своїм завданням підтримання стійкості національної одиниці. Серед кроків, що вживає Нацбанк є зменшення розміру обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті з 100% до 75% і зменшив максимальну суму продажу готівкової іноземної валюти одній особі в один операційний (робочий) день у сумі, що не перевищує в еквіваленті 3 тис. грн. Такі заходи Нацбанк був змушений прийняти в зв'язку з тим, що курс долара по відношенню до гривні знову різко виріс. Як заявив після наради міністр фінансів Олександр Шлапак, оптимальним курсом гривні до долара вважається 13 - 13,5. Зараз він, особливо на «чорному ринку», значно вище.

З 23 вересня 2014 року Нацбанк забороняє тимчасово, на час військових дій, виплату дивідендів акціонерам, пояснюючи це тим, що «якщо раніше дивіденди інвестувалися в бізнес, то на сьогоднішній день бізнес хоче вивести дивіденди» [7].

Проведення політики рефінансування банків направлено на розширення різноманітних та більш стабільних кредитних портфелів банків, пропонуються комерційними банками нові короткострокові депозити з цікавими відсотками. Завдяки цьому відбувається зростання значення нормативу адекватності регулятивного капіталу банків, що свідчить про поступове повернення довіри до банківського сектору. Зростають вклади юридичних та фізичних осіб.

Недоліки монетарної політики спричиняються внутрішніми й зовнішніми факторами в комплексі. Світова криза є одним із цих факторів. Проте не можна стверджувати, що лише кризові явища заважають проведенню ефективної грошово-кредитної політики: існує значна кількість внутрішньодержавних чинників, які треба вирішити перш ніж виправляти наслідки періоду фінансової нестабільності.

Ефективна грошово-кредитна політика здатна забезпечити економічну безпеку держави, що є особливо важливим в умовах процесів глобалізації економіки.

Список літератури

1. Гриценко А., Кричевська Т. Монетарна стратегія: шлях до ефективної грошово-кредитної політики // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 7. – С. 8-23.
2. Нікіфоров П. Монетарна політика в системі економічної політики держави: теоретичні підходи та прикладні аспекти // Економіка України. – 2010. – № 10. – С. 25-31.
3. Основні тенденції валютного ринку України 2014 року. // Електронний ресурс . – Режим доступу до документу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Процентные ставки. // Електронний ресурс. – Режим доступу до документу: <http://www.forexlt.ru/ru/analytic/cbrates/>
5. Соціально-економічне становище України. // Електронний ресурс . – Режим доступу до документу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Стельмах В. С. «Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009 – 404 с.
7. Нарада в Національному банку. // Електронний ресурс. - Режим доступу до документу: <http://www.segodnya.ua>.
8. Гребеник Н. Розвиток і оптимізація механізмів і документів монетарної політики / Н. Гребеник // Вісник НБУ. - 2010. - №2 - С.10-15

В. Л. Позняк

Кировоградский национальный технический университет

Денежно-кредитная политика Национального банка Украины

Целью данной работы является исследование теоретических аспектов денежно-кредитной политики Центрального Банка Украины и анализ их практического применения.

В статье сосредоточено внимание на особенностях проведения денежно-кредитной политики Национальным банком Украины на современном этапе, проблемам развития денежно-кредитной политики и путях их устранения, а также эффективность денежно-кредитной политики по обеспечению финансовой устойчивости экономики страны.

Эффективная денежно-кредитная политика способна обеспечить экономическую безопасность государства, что является особенно важным в условиях процессов глобализации экономики.

денежно-кредитная политика, анализ денежно-кредитной политики, эффективность денежно-кредитной политики, Национальный банк Украины

V. L. Poznyak

Kirovograd National Technical University

Monetary policy of the National bank of Ukraine

The aim of this work is studying the theoretical aspects of monetary policy of the Central Bank of Ukraine and the analysis of their practical application.

The article focuses on the features of the monetary policy of the National Bank of Ukraine at present, problems of monetary policy and ways to address them, and the effectiveness of monetary policy on the financial stability of the economy.

An effective monetary policy can ensure the economic security of the state, which is especially important in the processes of economic globalization.

monetary policy, analysis of monetary policy, the National Bank of Ukraine

Одержано 30.10.14

УДК 621.837.7

В.К. Передерей, ст. препод.

Кировоградский национальный технический университет

Синтез рычажной схемы механизма стержневой машины

В статье указаны методы синтеза рычажных механизмов –графический, графоаналитический, аналитический – применение которых зависит от схемы механизма и от исходных данных. Рассмотрена методика синтеза рычажной схемы механизма стержневой машины налитическим методом.

синтез, рычажная схема, стержневая машина

В теории механизмов и машин синтез рычажных механизмов может быть выполнен графическим, графоаналитическим или аналитическим методами, выбор которых зависит от схемы механизма и от исходных данных [1].

Стержневая машина предназначена для изготовления стержней постоянного сечения в формовочном производстве литейных цехов. Механизм стержневой машины (рис.1) состоит из стойки 0, кривошипа 1, шатунов 2 и 4, коромысла 3 и ползуна 5 в виде плунжера для формирования стержней.

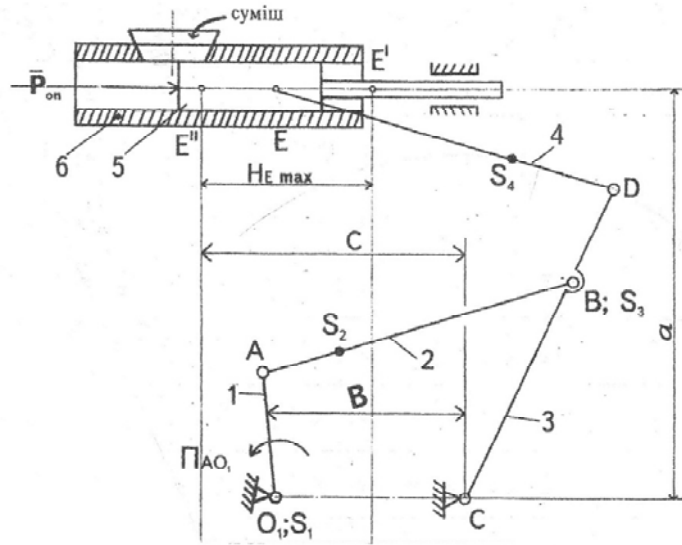

Рисунок 1 – Схема механізму стержневой машины

Рассмотрим методику определение размеров звеньев механизма по следующим исходным данным – размерам a , b , c , $l_{DC} = l_{DV}$, l_{BC} и максимальному ходу повзунуплунжера H_E .

Расчетную схему механизма выполним для двух крайних положений – левого и правого, при которых расстояния $B''O_1 = l_2 - l_1$; $B'O_1 = l_1 + l_2$ где l_1 , l_2 соответственно длины кривошипа 1 и шатуна 2 (рис. 2).

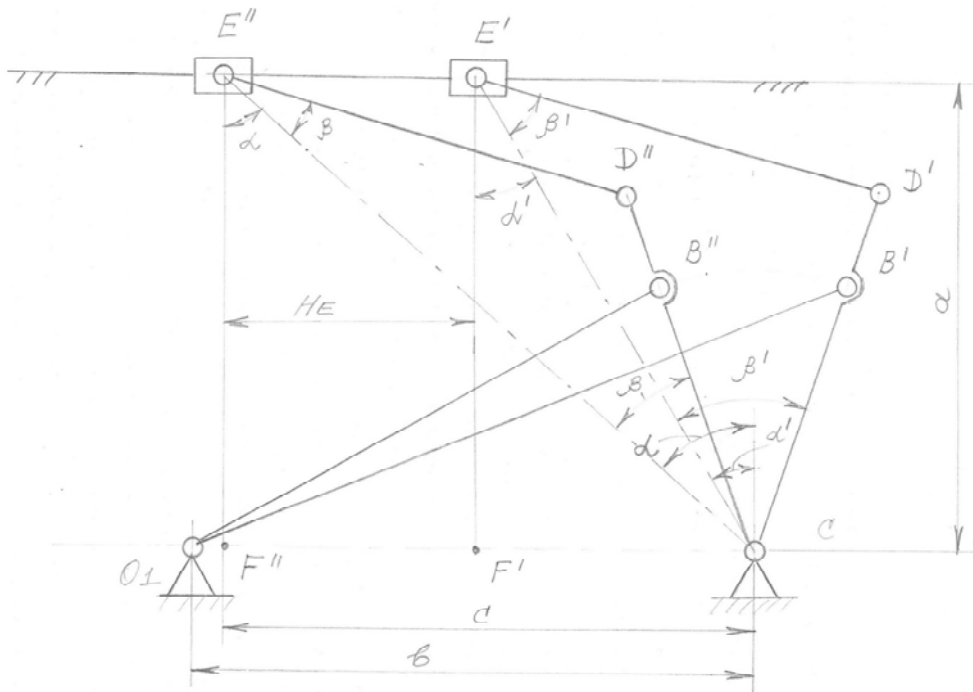

Рисунок 2 – Расчетная схема механізму

Из прямоугольного треугольника $\Delta C E'' F''$ определим угол α и расстояние $E'' C$:

$$\alpha = \operatorname{arctg} \frac{c}{a}; \quad (1)$$

$$E''C = \frac{C}{\sin \alpha}. \quad (2)$$

Из равносностороннего треугольника $\Delta E''D''C$ определим угол β :

$$\beta = \operatorname{ar} \cos \left(\frac{E''C}{2 * D''E''} \right). \quad (3)$$

Из $\Delta O_1B''C$ по теореме косинусов определим отрезок $B''O_1$:

$$B''O_1 = l_2 - l_1 = \sqrt{b^2 + B''C^2 - 2 * b * B''C * \cos(90^\circ + \beta - \alpha)}. \quad (4)$$

Аналогично из $\Delta C'E'F'$ определим угол α' и расстояние $E'C$:

$$\alpha' = \operatorname{arctg} \left(\frac{C - H_E}{a} \right); \quad (5)$$

$$E'C = \frac{(C - H_E)}{\sin \alpha'}. \quad (6)$$

Из $\Delta O_1B'O_1C$ по теореме косинусов определим отрезок $B'O_1$:

$$B'O_1 = l_1 - l_2 = \sqrt{b^2 + B'O_1C^2 - 2 * b * B'O_1C * \cos(90^\circ + \beta' - \alpha')}. \quad (7)$$

Из выражений (4) и (7) получаем систему уравнений с двумя неизвестными, решая которую, определим длины кривошипа и шатуна:

$$l_1 = \frac{B'O_1 - B''O_1}{2}; \quad l_2 = \frac{B'O_1 + B''O_1}{2}, \text{ м.} \quad (8)$$

Таким образом, рассмотренная методика синтеза расчетной схемы механизма стержневой машины позволяет аналитическим путем определить размеры звеньев. Методика использовалась в учебном процессе при проведении курсового проектирования по теории механизмов и машин.

Список литературы

1. Теория механизмов и механика машин. Под ред. К. В. Фролова. М., Высшая школа, 1998, 496 с.

В. К. Передерій

Кіровоградський національний технічний університет

Синтез важільної схеми механізму стержньової машини

У статті вказані методи синтезу важільних механізмів – графічний, графоаналітичний, аналітичний – застосування яких залежить від схеми механізму та від похідних даних. Розглянута методика синтезу важільної схеми механізму стержньової машини аналітичним методом.

синтез, схема механізму, шатун, коромисло, повзун, аналітичний метод, рівняння

V. K. Perederey

Kirovograd National Technical University

Synthesis of the lever diagram of the mechanism of the rod machine

In article methods of synthesis of lever mechanisms – graphic, graphicoanalytical are specified, analytical – which application depends on the diagram of the mechanism and on basic data. The technique of synthesis of the lever diagram of the mechanism of the rod machine is considered by an analytical method.

synthesis, mechanism diagram, crank, rod, balance, stider, analytical method, equations

Получено 26.05.14

УДК 792.03

Б.Г.Кокуленко, заслужений працівник культури України, канд. мист., наук.співроб.

Кіровоградський обласний краєзнавчий музей

Театр і Марко Кропивницький

Знаменно, що автор статті підкреслює те, що саме 1840 року, коли було надруковано перше видання «Кобзар», народився Марко Кропивницький. Шевченкові:

«Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує...»

Кропивницький відзначає, що «ті слова і голос той увійшли в плоть і кров» його з дитячих років. І ось «серце б'ється – ожива, як їх почує...» Його Шевченкіана в поемах «Невольник», «Титарівна», «Катерина», «Назар Стодоля» яскраво ілюструє високий рівень української національної ідеї, передову естетичну думку, утвердження української літератури на ґрунті глибокої народності.

Кропивницький, Шевченкові слова, поема, народність, національна ідея, українська література, серце, видання

Знаменно, що у 1840 році, коли був надрукований перший примірник Т. Г. Шевченка «Кобзар», народився Марко Кропивницький. Тож, 25 квітня (7 травня) 1840 р. у селі Бешбайраки (Кіровоградщина) в родині управителя паніщицького маєтку народився Марко Лукич Кропивницький, якому судилося створити у м. Єлисаветграді (Кіровограді) перший професіональний український театр (1882 р.).

Важливою подією у степовому краї, де вчився Марко Кропивницький у повітовій школі, стали вистави мандрівних труп Млотковського, а згодом Жураховського та Штейна. Гастролі трупи Млоковського у Бобринці викликали до життя аматорський гурток під керівництвом Миколи Дубровинського та Артема Варникова. «Дядько Микола – згадує Марко Лукич, – задумав устроювати спектаклі і в домі матері, який вже достроювався». Саме в цьому гуртку зробив перші кроки на сцені і Кропивницький, зігравши ролі Петра («Наталка Полтавка»), Лопуцьковського та Шельменка («Шельменко-денщик»), Стецька («Сватання на Гончарівці»), Чупруна («Москаль-чарівник») [1, 5].

Закінчивши повітову школу у Бобринці, Марко Лукич у 1856 р. навчається у Києві: спочатку в гімназії, а потім в університеті як вільний слухач. На початку 60-х років у Київському університеті навчалися М. Драгоманов, Т. Рильський, М. Старицький, М. Лисенко. Студентське життя було настільки бурхливим, що не могло

не вплинути на вразливого юного Марка Кропивницького. Тут він брав участь у виставах, що їх влаштовувала молодь, а згодом розпочав свою літературну діяльність (1862 р.). Про ці роки життя Кропивницький згадує в одній із автобіографій: «...Скортіло мені піти в театр і подивитись знамениту артистку Фабіянську. Побачив я її у якійсь переводній мелодрамі не пам'ятаю названня... Гра її зробила на мене таке враження, що я ходив цілий день як непритомний, як очманілий, і ніяка наука не лізла мені в голову. Вночі, коли товариш мій засипав, я світив свічку сідав біля вікна і сочиняв мелодраму на українській мові» [2, 54-55].

Саме тоді, коли царський міністр Валуєв заявив про те, що української мови «не було, нема і бути не може», Кропивницький створив свою першу п'єсу, написану барвистою народною мовою. Наочно показав життєвість, перспективність традицій Т.Г. Шевченка.

Першій п'єсі Кропивницького «Дай серцеві волю, заведе в неволю» судилося довге сценічне життя. Вона побудована на розвагах молоді, вечорницях, сватання, весілля. Ці колоритні етнографічні картини органічно вплітаються в сюжет драми. У структурі цієї драми відчувається продовження принципів українського народного театру Котляревського, Квітки-Основ'яненка, Шевченка. Тут Кропивницький підпорядковує традиційний сюжет новій темі, показавши селянське життя та загострення взаємин між біднотою і багатіями в пореформені часи. Незважаючи на деякі мелодраматичні сцени, п'єса в своїй основі реалістична.

Вже у цій п'єсі Кропивницький підкреслює психологічність характерів образів, поглиблює мотивацію соціальних тем. Усе це відповідає демократичній тенденції драматурга-реаліста, який прагнув розширити творчі обрії української драматургії і показати своїх позитивних героїв як носіїв ідей гуманізму, благородних людських почуттів.

У 1871 р. М. Кропивницький з великим успіхом дебютує в одеському театрі Маркових і Чернишова у ролі Стецька («Сватання на Гончарівці» Квітки-Основ'яненка). Одеська преса відзначила про гру Кропивницького, зауваживши, що трупа має цінне придбання в особі нового артиста.

Сценічна діяльність М. Кропивницького засвідчила, що на театральному небосхилі з'явився великий майстер сцени, який сприйняв і розвивав традиції М. Щепкіна. Перейшовши на постійну роботу в театр, Кропивницький стає вимогливим до себе, як до драматурга. У творчому процесі він усе частіше звертається до вірного порадника – до Шевченкового «Кобзаря».

Ця книга для Кропивницького була тією духовною і мудрою Біблією, «провідною зорею» на затуманеному небосхилі, до якої прагнув наблизитися Марко Лукич у своїй артистичній і драматургічній діяльності. В епістолярних матеріалах за 1906 рік ми читаємо звернення Кропивницького до одного зі своїх друзів: «А ось я з 1862 р. пишу; стьобає мене цензура, а я пишу. Згадайте, що говорить Шевченко:

*«Ну що б, здавалося, слова ...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує ...»*

Кропивницький відзначає, що «ті слова і голос той увійшли в плоть і кров» його з дитячих років, і ось «серце б'ється – ожива, як їх почує ...».

Драматург усвідомлював, що з діяльністю Т.Г. Шевченка пов'язана ціла епоха визвольної боротьби українського народу, розвиток його соціальної і національної самосвідомості, що великий поет підніс на високий рівень українську національну ідею, розвинув передову естетичну думку, утвердив українську літературу на ґрунті

глибокої народності. Кропивницький, докладаючи, сили і талант продовжував Шевченкові традиції, наближав театр до народних мас.

У 1872 році Кропивницький створює драму «Невольник», у сюжетну основу якої покладено не тільки однойменну поему Шевченка, а й інші мотиви «Кобзаря». Так, драматург використав мотиви таких творів Шевченка, як «Гайдамаки», «Гамалія», «Іван Підкова» та ін.

У п'єсі, що відображено деякі сторони життя запорозького козацтва, письменник підносить важливу тему історичної боротьби українського народу проти турецьких завойовників і визволення рідних братів з неволі. Драма пройнята ідеєю патріотизму, безмежної любові до рідного краю.

Сповідуючи творчість Кобзаря, Кропивницький йшов шляхом правдивого відбиття минулого українського народу. Він, як і Шевченко, намагався відобразити цілу епоху визвольної боротьби.

Взявши за мету створити український демократичний театр, Марко Лукич прагне наблизити сцену до народних мас, він підпорядковує цій благородній меті свій талант артиста, режисера і драматурга. Володіючи невичерпним багатством народної творчості, драматург використовує багато етнографічних побутових картин, масових колоритних сцен, які гармонійно поєднуються із соціальними картинками.

Драма «Невольник» може бути зразком, що засвідчив продовження Кропивницьким традицій Шевченка.

Кропивницький не тільки інсценізує поему Шевченка, а й розвиває зміст за сценічними законами. Так, народний танець в драмі Кропивницького трансформується і розвивається як народно-сценічний.

Наприклад:

*«... Старий грає, примовляє,
Ногами тупцює ...
Ой так, таки так,
Оженився козак,
Кинув хату
І кімнату
Та й потяг у байрак ...»*

(Т. Шевченко).

Той же епізод у драмі «Невольник»: Молодий козак «З радощів ... такого гопака угрів, що аж потилиці п'ятами дістав». А в тій же сцені старий козак із сумом зітхаючи, згадує: « ... а колись то, було, сам гетьман по талюру жбурляв за кожне коліно. А тепер ... Думка танцює та скаче, а ноги ледве волочаться ...» (М. Кропивницький).

Змальовуючи побут запоріжських козаків, у п'єсі «Невольник», Кропивницький вводить в цю сцену бандуриста Недобитого, дотепного, хорошого виконавця на бандурі та співака. Між ним і охочим до танців запорожцем Опарою відбувається такий діалог.

Опара. А ну ж бо, в шквар, бо мене вже так коцюбить до танців!

Недобитий. А дуже кортить? Гляди ж, щоб не побив підметок!

Опара. Нічого я язиком налатаю.

Недобитий (грає й приспівує, Опара танцює).

*Ой так, чини, як я чию,
Люби жінку, аби чию,
Хоч попову, хоч дякову,
Хоч хорошу мужикову і т.д.*

Опара (танцюючи). Ану піддай хто охоти! А то вже ноги ледве човгають!

Недобитий. З такими танцями краще б не рипався! Ти, мабуть, тільки язиком вмієш тропака вибивають?

Опара: Не сердь мене, бо як роздягнусь, то буду танцювати до самісінького світу!
Недобитий. У тебе й так уже либонь світає в очах!..

Опара (скидає жупана). Так ось тобі! (танцює мов несамовитий). Грай, коли граєш, побачимо, чия візьме! [3, 331-332].

Цим невеличким епізодом Кропивницький знайомить глядача з художнім побутом Війська Запорозького, правдиво змальовує його дозвілля.

Отже, дякуючи шевченківській стилістичній традиції, у Кропивницького формувалася свій оригінальний стиль драматурга. Це сформувало тенденційність в інсценізаціях М. Кропивницьким творів Т. Шевченка. «Змістовність наших картин, – писав В. Стасов, – настільки виразна і сильна, що іноді їм докоряли в «тенденційності». Яке смішне обвинувачення і яке безглузде прізвисько! Адже ж під ім'ям «тенденційності» обвинувачі розуміють все те, де є сила обурення і обвинувачування, де дихає протест і пристрасне бажання загибелі тому, що лягає тягарем і душить світ ... Викиньте всю цю пристрасну і кращу струну в художника, і багато хто буде задоволений. Але чого він без неї вартий? Ніби не «тенденційне» все те, що є кращого в творах мистецтва і літератури всіх часів і всіх народів» [4, 421].

Кропивницький упевнено йшов шляхом розвитку демократичної національної літератури.

Невпинні творчі пошуки драматурга типізації морального цільного, вольового образу, ідеалу українського героя він знаходить насамперед у поезії Шевченка. Ці життєві питання особливо хвилювали Кропивницького, вони перегукувалися з мотивами великого Кобзаря і породжували нові творчі задуми. Кропивницький залишався вірним ідеям Шевченка.

У жовтні 1875 року М. Кропивницький прибув до Єлисаветграда, де працював режисером аматорського гуртка, яким керував І. К. Тобілевич. Ще в 1867 році, вони разом з І. К. Тобілевичем очолили цей аматорський театральний гурток, а з 1869 р. М. Кропивницький уже професійним актором періодично приїздить до земляків, щоб допомогти колективу.

На той час у складі місцевої трупи був чудовий оркестр. З Ананьєва до міста часто приїздив поет і композитор П. І. Ніщинський, який високо цінував творчість трупи. П. І. Ніщинський, орієнтуючись на неї, створив свої «Вечорниці», які показувались як самостійний музично-драматичний твір.

Тоді ж у «Вечорницях» М. Кропивницький у тісній співдружності з П. Ніщинським виявив риси характерні для перших кроків української музичної режисури, а саме: підкреслена увага до театральної ефектної мальовничості, прагнення до ансамблю, музичність мізенсценування. Захоплення пісенно-танцювальним фольклором, достовірністю картин народного побуту, а часом і натуралістично-етнографічними деталями [5, 13]. Пізніше Кропивницький здійснив свою заповітну мрію і використав «Вечорниці» у драмі Т. Г. Шевченка «Назар Стодоля». Ця робота Кропивницького виявила риси, які були «важливим етапом на шляху розвитку української професійної опери» [6, 143]. У цій виставі, яку прийнято вважати явищем аматорського мистецтва, вже тоді простежувалися «перші успіхи національної музичної режисури, що починала закладати підвалини глибокого демократичного, життєво-правдивого українського музично-драматичного театру [5, 13].

У поглядах на історію так званого «театру корифеїв», деякий час панував хибний принцип: розглядати його, як щось статичне, позбавлене розвитку і боротьби в самому собі, як явище, що народилось відразу і, не зазнавши еволюції, так само швидко зникло.

З цією хибною позицією аж ніяк не можна погодитись. Треба зазначити, що як сам Кропивницький, так і його творчість постійно розвивалася і еволюціонувала і в драматургії, і в акторському та режисерському мистецтві. Так, часом у його спектаклях

раннього періоду відчувалось захоплення етнографічно-побутовими картинами, у яких часто, як справедливо вказував І. Франко, замість показу головного змісту сільського життя, глядач бачив селян тільки в хвилинах святочних, надзвичайних, від чого дійові особи п'єс і вистав справляли враження чогось неприродного і відірваного від життя, якогось «книжкового селянства, чи якоїсь етнографічної виставки», але згодом ця тенденція поступилася перед глибоким художньо-реальним відображенням дійсності, а це посилювало психологічні нюанси вистави й окремих образів.

Ось, як зазначає відомий театрознавець професор С. Дурилі: «Ставлячи вечорниці в «Назарі Стодолі», Кропивницький при безсумнівній красі, театральній яскравості цієї сцени, не захоплювався показом етнографічної картини, не вдавався до театральної археології (згадаємо, що дія п'єси відбувається в 17 столітті), а давав виконавцям загальне ділове завдання: слухати пісню кобзаря. Крім цього загального драматичного завдання, були й інші завдання для кожної навіть найменшої актриси і хористки – спілкування з партнером, дівчини з парубком: адже не тільки для пісні кобзаря, але саме для цієї святкової зустрічі з парубками прийшли дівчата на вечорниці» [7, 166].

Сила режисерських поглядів у М. Кропивницького, ще й в новаторстві. Він перший в українській режисурі дав глибокі зразки глибокого аналізу образів, поставивши перед акторським мистецтвом незмірно більші, складніші і важчі завдання, аніж досі воно знало. Прикладом цього може бути режисерський аналіз образу Галі з Шевченкової «Назара Стодолі».

Саме в аналізі центральних ролей Шевченкової драми відчутні не тільки знання Кропивницьким історії свого народу, але й уміння прикласти їх до мистецтва театру та його умовних особливостей.

Відомий театральний критик початку ХХ ст. В. Чаговець писав про образ Галі у виконанні Марії Заньковецької: «Роль Галі з «Назара Стодолі» стояла в неї (М. Заньковецький) на особливому місті. І п'єсу вона називала улюбленою «батьковою казкою», а перші свої успіхи на сцені зв'язувала з нею... Їй було дороге саме те, що і в образі Галі, і в кожному її слові почувалася душа й дума поета».

У режисера Кропивницького стали формуватися творчі принципи саме у зв'язку з драматургією Шевченка, зокрема з п'єсою «Назар Стодоля». У ній він бачив якості глибоко соціального характеру, і саме це зобов'язувало її відрізнитися сценічною інтерпретацією від інших п'єс.

Отже, Кропивницький перший в історії сценічного мистецтва українського театру визначив глибоко фахову оцінку ідейно-історичного змісту п'єси, художньо-драматичних якостей її конфлікту, здійснив аналіз корисний для акторської гри образів.

Детальний розгляд ролі з позиції ідейно-творчої характеристики персонажу доводить, що постановник блискуче знав закони сцени. Таких характеристик образу режисерське і акторське мистецтво українського театру до Кропивницького не знало. Недаремно К.С. Станіславський говорив: «Я давно знаю і люблю український театр, його чудових майстрів, з творчістю яких познайомився ще за часів своєї молодості. Ми вчилися тоді у Кропивницького, Заньковецької, Садовського та інших українських акторів правді і простоті на сцені, для нас зразком «був той мистецький ансамбль, яким відзначалась їх трупа» [1, 16].

З Єлисаветграда М. Кропивницький виїжджає на Галичину за запрошенням директора однієї з українських труп – Т. Романовича. Творча діяльність Кропивницького в західноукраїнському театрі мала велике значення для розвитку реалістичного напрямку на сцені, про це свідчить багато відгуків діячів культури і науки.

У статті «В єднанні з народом Наддніпрянщини» М. Возняк використовує цінні спогади Є. Олесницького про широку просвітницьку діяльність Кропивницького в

Галичині. «Це стояв перед нами, – згадує він, – оригінальний українець, перший, якого ми бачили, втілення української літератури й мистецтва в одній особі. Ми слухали його з запертим віддихом і старалися не поминути й одного слова, одного звука, а вже найбільшим щастям для нас було, як кілька з нас мали нагоду познайомитися особисто з батьком українського театру. Ми були у нього в його мешканні, і він говорив з нами широко про відносини в закордонній Україні, про літературу й мистецтво, давав нам книжки і ноти» [8, 151].

У своєму автобіографічному нарисі «За тридцять п'ять літ», Кропивницький розповідає про перебування в Тернополі, Львові, Чернівцях, Снятині та ін. Він констатує відсталість українського театру у цьому регіоні. Найбільше сподобалась Кропивницькому у галицькому репертуарі п'єса І. Гушалевича «Підгоряни».

Марко Лукич виступає в п'єсах «Наталка Полтавка», «Назар Стодоля», «Чорноморці», «Гаркуша», «Сватання на Гончарівці», «Актор Синичкін» та ін., він показав у Галичині зразки реалістичного трактування сценічних образів. Журнал «Правда» (1875, №16) пише: «В грі його не видно найменшої пересади, кожна роль глибоко обдумана, натуральна».

Кропивницького обурювало те, що місцеві артисти невірно відтворювали образи драматичних творів Котляревського. Так, відома артистка Бачинська спотворено передавала образ Наталки: «Вона вся була уквітчана французькими квітами й широченними шовковими биндами і не в запасці або плахті, а в куценькій, до колін, дамчастій спідниці, що спіднизу була підшита десятьма біленькими спідничками, немов у криноліні, у куценькому розмальованому фартушку, а панчішках та туфельках на високих закаблуках» [9, 59].

Марко Лукич закликав до збагачення репертуару галицького театру, піднесення мовної та сценічної культури. Адже в той час в місцевому театрі панувало засилля консервативних елементів, уживалася покалічена мова. Не всі з розумінням ставилися до зауважень Кропивницького і зухвало запитували, а якою ж мовою він говорить, на що Марко Лукич з гордістю відповідав: «Мовою Шевченка» [9, 60].

Після роботи на Галичині Марко Лукич планував здійснити багато творчих задумів, але в 1876 р., був виданий царський указ про заборону українського друку та українських вистав. «Посумувавши вволю та набивши голову об дуба, засів я за московський репертуар ...» [9, 60] – пише драматург.

З 1876 по 1881 рік Кропивницький мав у своєму акторському доробку до 500 ролей, починаючи, як згадував він, від губернатора в «Птичках певчих», до Отелло. Він багато вивчає Шекспіра, Шіллера, Островського, творчо спілкується, обмінюється думками з досвідченими російськими артистами. Робота на російській сцені розширює його світогляд як актора та драматурга.

З болем у серці інколи він виступав у трупах, де керували антрепренери-протисвіти, спекулянти, що ставили понад мистецтво меркантильні справи. Але найбільше Кропивницький страждав від скаліченості національної душі, коріння, свого національного дерева.

У своїх спогадах «За тридцять п'ять літ» він пише: «... Знай підганяють українських письменників створювати безглузді куплети і памфлети: про заковики, галушки та горілку, принижуючи українців до рівня дикунів ...». Ось відколи наші національні цінності, український дух стали асоціювати з «шароварщина». І далі: «А чи не ці дикуні ще в XVI та XVII століттях билися з ворогами та супостатами за вольною волю? Чи не цих дикунів запрошували татари, ляхи та москалі? Адже це не тільки вписано в історії, а й зафіксовано в билинах і піснях, до цього часу ще не вимерлих в Україні ... Загляньте в історію та прочитайте, як радить Шевченко:

*Та читайте
Од слова до слова.
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть ...
Та й спитайте
Тойді себе: що ми?..»*

Славетний вчений, професор М.П. Драгоманов, вимушений був залишити Україну і відбути у добровільне заслання. У тому ж році на конгресі в Парижі він зробив доповідь про утиски царською Росією. Рішенням цього конгресу була постанова про запит до російського уряду з приводу заборони розвитку української культури [10].

Після цього з'явилась деяка можливість розвивати український театр.

1882 року, скориставшись частковою урядовою поступкою, Марко Лукич заходився збирати нову трупу. На той час слава про нього йшла вже по всій Україні і далеко за її межами. На його клич зійшлися актори і музиканти з багатьох місць. Справжнім відкриттям таланту стала участь у трупі тоді ще маловідомої М. К. Заньковецької.

І ось настав день 27 жовтня 1882 року, який тепер справедливо вважається днем заснування М. Л. Кропивницьким українського професіонального театру. Віддаючи шану основоположникам нашої класичної драматургії, трупа Кропивницького для свого першого виступу обрала «Наталку Полтавку», в наступні дні показували «Назара Стодолю». Вже перша вистава була справжнім тріумфом.

Як відзначали рецензенти, театр двигтів від оплесків. Декілька разів викликали Петра, Наталку й Миколу, а наприкінці вдячні глядачі влаштували М.Л. Кропивницькому та всім акторам овацію.

На всій виставі позначалася досвідчена режисерська рука і хист Марка Лукича. Добрий знавець українського села і простого люду, він зумів потрясти серця глядачів. Декоративне й музичне оформлення вражало своєю поетичною образністю. Сам Кропивницький у «Наталці Полтавці» грав тоді роль виборного. Вокальні сцени з піснями «Дід рудий, баба руда» та «Ой, під вишнею» зустрічалися громом оплесків. Потрібні були такт і почуття міри, аби не зашкодити етичному сприйманню благородної народно-ліричної п'єси. Роль Наталки М. Кропивницький трактував як високий зразок героїні – розумної, вольової, чесною і правдивою сільською дівчиною. Такою була Наталка у виконанні М.К. Заньковецької, котра в цій ролі дебютувала на сцені елісаветградського театру [11, 40].

Уже перші вистави нової трупи засвідчили її високий професіональний рівень. «Елісаветградський вестник» писав: «... Говорячи про спектакль 27 жовтня «Наталка Полтавка», не можна сказати, хто власне грав добре, то що Кропивницький (виборний), Заньковецька (Наталка), Жаркова (Терпелиха), Садовський (Микола) і Светлов (Петро) наче злилися духом для того, щоб зробити загальне враження. І враження було величезне. Ми гадаємо, що митець тільки тоді великий, коли в картині ним зображений, не можна сказати що краще. Таким митцем був ансамбль» [12].

Цікаво, що завжди у постановках М. Кропивницького найбільш визначальною творчою рисою був гармонійний акторський ансамбль. На жаль, в українському театрознавстві ще досі немає дослідження про театр корифеїв як своєрідного явища. Тому скористаємося спогадами видатного драматичного режисера М.М. Синельникова, який починав свій творчий шлях на Україні. Він згадував, що до зустрічі з театральною трупою Кропивницького «не знав і навіть не запідозрював про основне – про ансамбль... Але перші ж побачені мною постановки справжнього режисера М.Л. Кропивницького відкрили мені очі. Як це не соромно, мушу признатися, що тоді я не

запідозрював навіть, що ансамбль – це не тільки гармонійне виконання головних ролей хоч би і талановитими, хоч би і бездоганними акторами. У Кропивницького з ідеєю даної п'єси нерозривно зливалася все – виконавець центральної ролі, хорист, статист, оформлення, деталь – все – гармонія» [13, 29].

Новостворена трупа Кропивницького після Єлисаветграда вирушає на гастролі в Кременчук, Полтаву, Київ і скрізь у глядачів викликає бурхливе захоплення.

Восени 1883 р. на чолі трупи став М. Старицький, до неї вступили І. Карпенко-Карий, П. Саксаганський, Г. Затиревич-Карпинська. Режисуру взяв на себе М. Кропивницький. До репертуару включили оперні та оперетові вистави. Поряд з «Наталкою Полтавкою» почесне місце на афішах посіла опера С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм», оперета «Чорноморці», опера «Утоплена» М. Лисенка.

Театр Кропивницького у той час мав особливі риси й напрямок, що відрізняло його від інших європейських театрів. Він мав особливе агітаційне значення за формою і змістом своїх п'єс. Узагалі український театр у той час відіграв велику роль у національному відродженні. Немало інтелігенції та й робітників він уперше познайомив із українським побутом, піснями, танцями та звичаями. Театр засвідчував, що український народ – окрема нація з цілком виразним і своєрідним обличчям [10].

Заборона київського генерал-губернатора Дрентельна грати вистави по всій окрузі позначалася на матеріальному становищі трупи. Тому її керівники вирішили розділити трупу на дві частини. У Старицького залишилися молоді сили, а на чолі другої трупи знову став Кропивницький, до якого перейшли усі кращі актори: М. Заньковецька, брати Тобілевичі, Г. Затиревич та інші.

У 1886-1887 роках трупа Кропивницького з успіхом гастролювала у Петербурзі, а коли царська сім'я за кулісами захоплено привітала акторів з успіхом, то критика заговорила про український театр у зіставленні з європейським (зокрема з трупю «мейнінгенців», новаторство яких було загальноновизнаним). Захоплена незвичайною за своїм реалізмом грою славетних корифеїв українського театру, столична преса називала Кропивницького не тільки «незрівняним» артистом, а й таким же «незрівняним» режисером [14; 59].

Високо цінували мистецтво українських акторів видатні російські письменники і діячі культури – Л. Толстой, А. Чехов, В. Стасов і М. Горький, К. Станіславський і В. Немирович-Данченко.

1896 року, відзначаючи 25-річний ювілей артистичної діяльності М. Л. Кропивницького, петербурзькі прихильники його таланту надіслали вітальну адресу українською мовою, до якої художник Ілля Репін зробив малюнок. Серед розбурханого моря він зобразив козацького човна, що впевнено летить через хвилі спрямований керманічем, який міцно стоїть на кормі. Цей малюнок в алегоричній формі передавав думку, що М. Л. Кропивницький, видатний режисер, актор і драматург. Стоїть біля керма українського театру [15; 18].

Список літератури

1. Ярош В. Стежками зав'язаними. – Кіровоград, 1992. – 97 с.
2. Кропивницький М. Автобіографія // М.Л. Кропивницький. Збірник статей, спогадів і матеріалів. – К.: Мистецтво, 1955.
3. Кропивницький М. Автобіографія // М.Л. Кропивницький. Збірник статей, спогадів і матеріалів. – К.: Мистецтво, 1955. – С.331-332.
4. Стасов В. Вибрані твори: У 3-х т. – Т. II. – М.: Мистецтво, 1952.
5. Станішевський Ю. Режисура в українському радянському оперному театрі. – К.: Наукова думка, 1973. – 277 с.
6. Архімович Л. Українська класична опера. – К., 1957.
7. Дурилін С. Марія Заньковецька. – К., 1955.

8. Возняк М. В єднанні з народом Наддніпрянщини // М.Л. Кропивницький. Збірник статей спогадів і матеріалів. – К.: Мистецтво, 1955. – С. 164.
9. Кропивницький М. За тридцять п'ять літ // Нова громада, 1906. вересень.
10. Нікітін В. Історичний нарис розвитку українського театру на Єлисаветградщині 1875-1928 // Кіровоградський обласний архів №Р 1955, Оп. №1 Єд Оп№32, Арк.. 2-8.
11. Садовський М. Мої театральні згадки. – К: Держвидавництво образотворчих мистецтв і музичної літератури, 1936.
12. «Єлисаветградський вестник» від 30 жовтня 1882 р.
13. Синельников М. Спогади. – К., 1936.
14. Хохли і хохлушки. – 3 вид. – Спб.: А. С. Суворіна, 1907.
15. Белічко Ю. Україна в творчості Рєпіна. – К.: Мистецтво, 1963.

Б.Г.Кокуленко

Кіровоградський обласний краєзнавчий музей

Театр и Марк Кропивницкий

Знаменательно, что автор статьи подчеркивает, что именно в 1840 году, когда было напечатано первое издание «Кобзаря», родился Марк Кропивницкий. Шевченко:

«Ну что, казалось, слова...
Слова и голос – больше ничего.
А сердце бьется – оживает,
Как их услышит...»

Кропивницкий подчеркивает, что «те слова и голос то вошли в плоть и кровь» его с детских лет. И вот «сердце бьется – оживает, как их услышит...» Его Шевченкиана в поэмах «Невольник», «Тытаривна», «Катерина», «Назар Стодоля» ярко иллюстрирует высокий уровень украинской национальной идеи, передовую эстетическую мысль, утверждение украинской литературы на почве глубокой народности.

Кропивницкий, слова Шевченко, поэма, народность, национальная идея, украинская литература, сердце, издание

Boris Kokulenko

The Theatre and Marko Kropyvnytsky

The author of the article considers to be very important the fact, that in 1840, the year when “Kobzar” was published for the first time, also Marko Kropyvnytsky was born. Taras Shevchenko wrote:

“What’s so unusual about words?
Just words and voice, and nothing else...
But heart gets beating, gets alive
When hears them...”

Kropyvnytsky says, that “those words and that voice penetrated into his body and blood” since his childhood. And now “heart gets beating, gets alive, when hears them”. His theatrical plays of Shevchenko’s poems “Bondsman” show brightly high level of Ukrainian national idea, progressive aesthetic thought, establishing of Ukrainian literature based on deep folkness.

Kropyvnytsky, Shevchenko’s words, poem, folk, national idea, Ukrainian literature, heart, publishing

Одержано 09.10.14

УДК 621.837.7

В.К. Передерей, ст. препод.

Кіровоградський національний технічний університет

Синтез рычажной схемы механизма пресс-автомат

© В.К. Передерей, 2014

В статье указаны методы синтеза рычажных механизмов –графический, графоаналитический, аналитический – применение которых зависит от схемы механизма и от исходных данных. Рассмотрена методика синтеза рычажной схемы механизма пресс-автомата аналитическим методом.
синтез, схема механизма, кривошип, шатун, коромысло, ползун, аналитический метод, уравнения

Задачей синтеза механизмов является определение геометрических размеров звеньев, от которых зависит заданная кинематическая характеристика механизма. Различают ряд вариантов синтеза: по заданным положениям звеньев, когда не существенно, по какому закону осуществляется переход из одного положения в другое; по заданному закону движение входного и выходного звеньев или по отдельным кинематическим параметрам, например, средней скорости, коэффициенту изменения средней скорости выходного звена, равному отношению средней скорости при обратном и прямом ходах, коэффициенту неравномерности движения и т. д., по заданной полной траектории или ее участку для точки звена.

В теории механизмов и машин решение задач синтеза рычажных механизмов выполняется графическим, графоаналитическим или аналитическим методами [1]. Выбор метода значительной мере зависит от тех условий, которые поставлены при проектировании. Однако в зависимости от схемы механизма и от исходных данных задача может быть решена только одним из указанных методов.

На рис. 1 показана кинематическая схема механизма пресс-автомата, предназначенного для изготовления деталей методом холодного выдавливания. Она состоит из стойки, кривошипа 1, шатунов 2 и 4, коромысла 3 и ползуна 5. Деформация заготовки осуществляется пуансоном, закрепленным на ползуне 5.

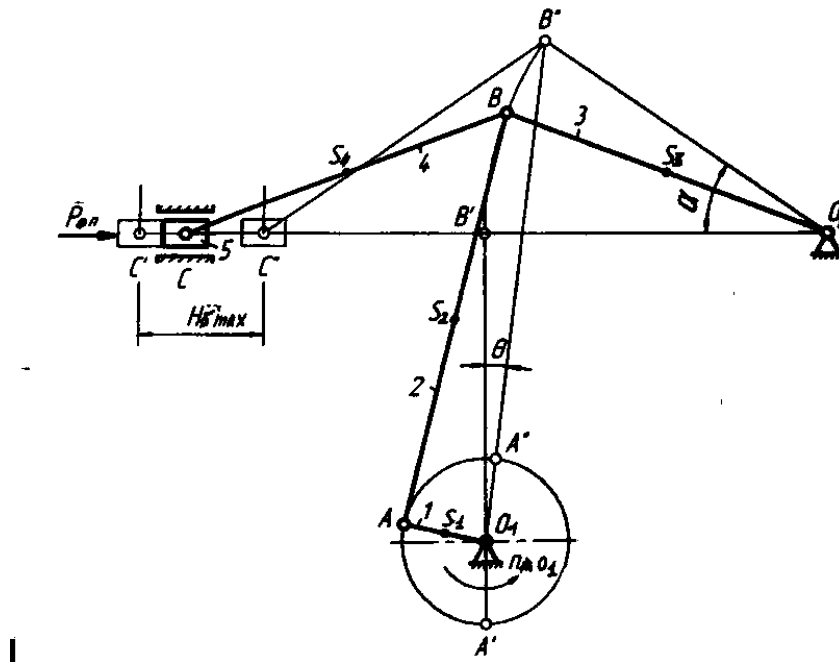

Рисунок 1 – Кинематическая схема

Заданы: максимальный ход ползуна 5 – $H_{5 \max}$, коэффициент изменения средней скорости выходного звена K , максимальный угол колебания коромысла 3 – α ; длины коромысла BO_2 и шатуна BC : $l_3=l_4$.

Необходимо определить: длины кривошипа l_1 , шатуна l_2 , коромысла l_3 и шатуна l_4 . Для определения размеров коромысла 3 и шатуна 4 рассмотрим расчетную схему

[рис. 2], на которой показаны крайние нижнее и верхнее положения коромысла и соответственно крайние левое и правое положения ползуна 5, расстояние между которыми соответствует максимальному ходу ползуна $H_{5 \max}$. Эти положения получаются, когда кривошип 1 и шатун 2 размещаются на одной прямой линии, причем для нижнего положения шатун накладывается на кривошип, а для верхнего, шатун располагается за кривошипом.

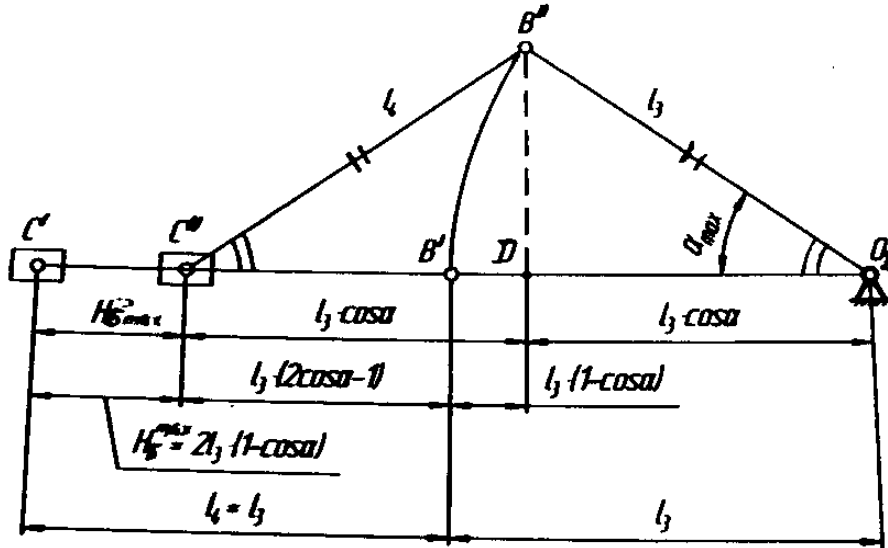

Рисунок 2 – Расчетная схема для определения длин коромысла 3 и шатуна 4

Из $\Delta C''B''O_2$ определим $C''O_2$:

$$C''O_2 = l_3 * \cos \alpha + l_4 * \cos \alpha = 2 * l_3 * \cos \alpha, \quad (1)$$

т. к. $l_3 = l_4$.

Для крайнего нижнего положения коромысла определяем $C'O_2$:

$$C'O_2 = l_3 + l_4 = 2 * l_3. \quad (2)$$

Определим максимальный ход ползуна:

$$H_{5 \max} = C'O_2 - C''O_2 = 2 * l_3 - 2 * l_3 * \cos \alpha = 2 * l_3 * (1 - \cos \alpha),$$

откуда определяем длины коромысла и шатуна:

$$\theta = l_4 = \frac{H}{2 * (1 - \cos \alpha)}. \quad (3)$$

По заданному значению коэффициента изменения средней скорости ползуна K определяем угол перекрытия:

$$\theta = 180^\circ \frac{K - 1}{K + 1}. \quad (4)$$

Для определения длин кривошипа 1 и шатуна 2 рассмотрим расчетную схему (рис. 3), на которой показаны крайние положения кривошипа, шатуна и коромысла.

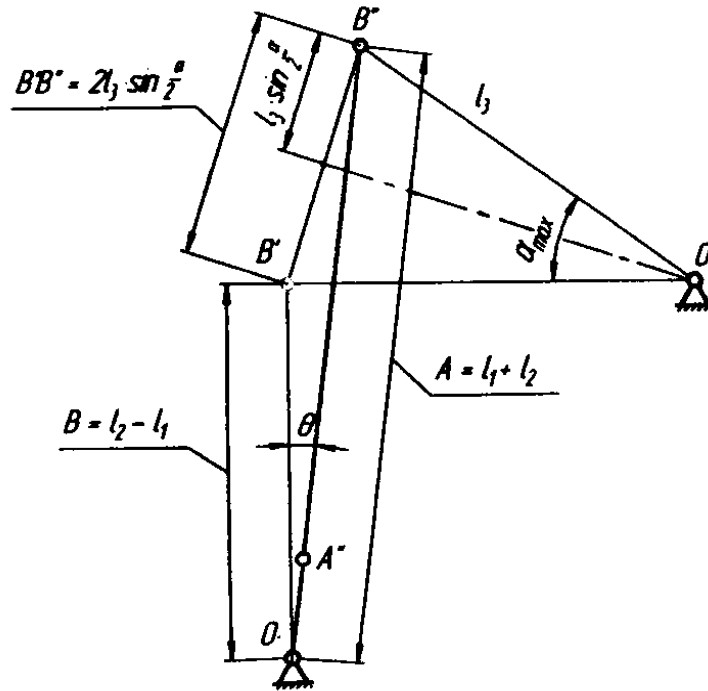

Рисунок 3 – Расчетная схема для определения длин кривошипа 1 и шатуна 2

Из расчетной схемы видно, что расстояние O_1B' равно разнице длин кривошипа и шатуна:

$$O_1B' = l_2 - l_1, \quad (5)$$

а расстояние O_1B'' равно сумме длин кривошипа и шатуна:

$$O_1B'' = l_1 + l_2. \quad (6)$$

Определим расстояния O_1B' и O_1B'' из $\Delta O_1B'B''$ по теореме синусов:

$$\frac{O_1B'}{\sin \angle B'B''O_1} = \frac{B'B''}{\sin \angle B''O_1B'} = \frac{O_1B''}{\sin \angle O_1B'B''}. \quad (7)$$

Определяем углы по формулам:

$$\angle B''O_1B' = \theta;$$

$$\angle O_1B'B'' = \frac{180^\circ}{2} + \angle O_2B'B'' = \frac{180^\circ}{2} + \frac{180^\circ - \alpha}{2} = 180^\circ - \frac{\alpha}{2}; \quad (8)$$

$$\angle B'B''O_1 = 180^\circ - \angle B''O_1B' - \angle O_1B'B'' = 180^\circ - \theta - \left(180^\circ - \frac{\alpha}{2}\right) = \frac{\alpha}{2} - \theta ..$$

Подставим значения полученных углов в формулу (7):

$$\frac{O_1B'}{\sin(\alpha/2 - \theta)} = \frac{2 * l_3 * \sin(\alpha/2)}{\sin \theta} = \frac{O_1B''}{\sin(180^\circ - \alpha/2)}. \quad (9)$$

Из выражения (9) определим O_1B' и O_1B'' :

$$O_1B' = \frac{2 * l_3 * \sin(\alpha/2) * \sin(\alpha/2 - \theta)}{\sin \theta}; \quad (10)$$

$$O_1B'' = \frac{2 * l_3 * \sin(\alpha/2) * \sin(180^\circ - \alpha/2)}{\sin \theta}. \quad (11)$$

Из системы уравнений (5) и (6):

$$\begin{cases} O_1B' = l_2 - l_1 \\ O_1B'' = l_1 + l_2 \end{cases}$$

можно определить длины кривошипа и шатуна:

$$l_1 = \frac{O_1B'' - O_1B'}{2}; \quad l_2 = \frac{O_1B' + O_1B''}{2}. \quad (12)$$

Рассмотренная методика синтеза расчетной схемы механизма пресс-автомата позволяет аналитическим путем определить размеры звеньев. Она была использована в учебном процессе при проведении курсового проектирования по теории механизмов и машин.

Список литературы

1. Теория механизмов и механика машин. Под ред. К.В.Фролова. М., Высшая школа, 1998, 496 с.

В. К. Передерій, ст. викладач

Кіровоградський національний технічний університет

Синтез важільної схеми механізму пресс-автомата

У статті вказані методи синтезу важільних механізмів – графічний, графоаналітичний, аналітичний – застосування яких залежить від схеми механізму та від похідних даних. Розглянута методика синтезу важільної схеми механізму пресс-автомату аналітичним методом.

синтез, схема механізму, кривошип, шатун, коромисло, повзун, аналітичний метод, рівняння

V. K. Perederey

Kirovograd National Technical University

Synthesis of the lever diagram of the mechanism of the press-automatic devise

In article methods of synthesis of lever mechanisms- graphic, graphic –analytical, analytical-application which depends on the diagram of the mechanism and from initial data. The procedure of synthesis of the lever diagram of the mechanism of the press-automatic devise is considered by an analytical method.

synthesis, mechanism diagram, crank, rod, balance, stider, analytical method, equations

Одержано 26.05.14

УДК 621.837.7

В.К. Передерей, ст. препод.

Кировоградский национальный технический университет

Синтез рычажной схемы механизма качающегося конвейера

В статье указаны методы синтеза рычажных механизмов – графический, графоаналитический, аналитический – применение которых зависит от схемы механизма и от исходных данных. Рассмотрена методика синтеза рычажной схемы механизма качающегося конвейера графоаналитическим методом.

синтез, схема механизма, кривошип, шатун, коромысло, ползун, графоаналитический метод, уравнения

В теории механизмов и машин синтез рычажных механизмов может быть выполнен графическим, графоаналитическим или аналитическим методами, выбор которых зависит от схемы механизма и от исходных данных [1].

Рассмотрим синтез рычажной схемы механизма качающегося конвейера (рис.1), который состоит из стойки 0, кривошипа 1, шатунов 2 и 4, коромысла 3 и ползуна 5 по заданным исходным данным: максимальный ход ползуна H_C ; расстояния X_1, X_2, Y_1 ; соотношение $l_{BC} / l_{BO_2} = \lambda$; коэффициент изменения средней скорости ползуна K ; сумма длин коромысла 3 и шатуна 4: $l_{BO_2} + l_{BC} = (X_2 + H_C) * K$.

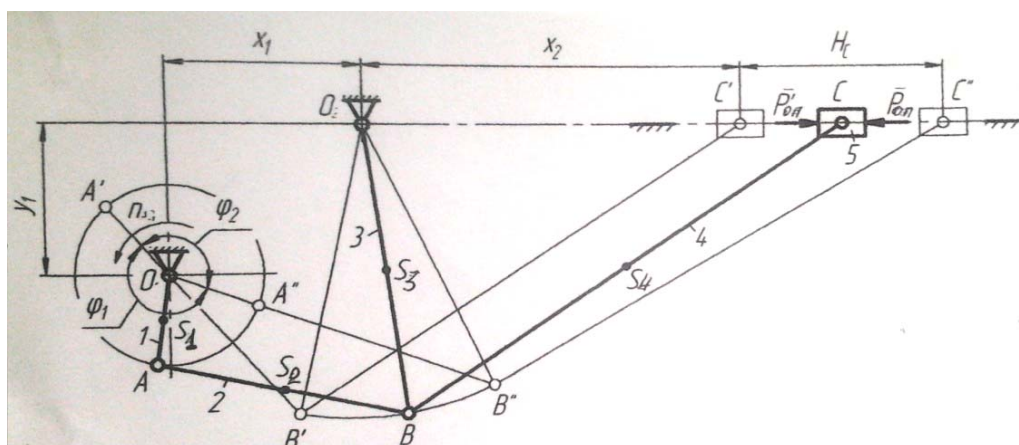

Рисунок 1 – Кинематическая схема механизма

Обозначим $l_{BO_2} = l_3$; $l_{BC} = l_4$. На основании исходных можно записать систему уравнений с двумя неизвестными:

$$\begin{cases} l_4 / l_3 = \lambda \\ l_3 + l_4 = (x_2 + H_C) * K \end{cases} \quad (1)$$

Решим эту систему уравнений следующим образом:

$$\begin{cases} l_4 = \lambda * l_3 \\ l_4 = (X_2 + H_C) * K - l_3 \end{cases} \quad (2)$$

откуда получаем:

$$\lambda * l_3 = (X_2 + H_C) * K - l_3,$$

а длина коромысла

$$l_3 = \frac{(X_2 + H_C) * K}{1 + \lambda}. \quad (3)$$

Подставив значение l_3 в первое уравнение системы (1), находим длину шатуна:

$$l_4 = \lambda * l_3.$$

Для определение длин кривошипа l_1 и шатуна l_2 в определенном масштабе μ_e строим крайние положение механизма (рис.2).

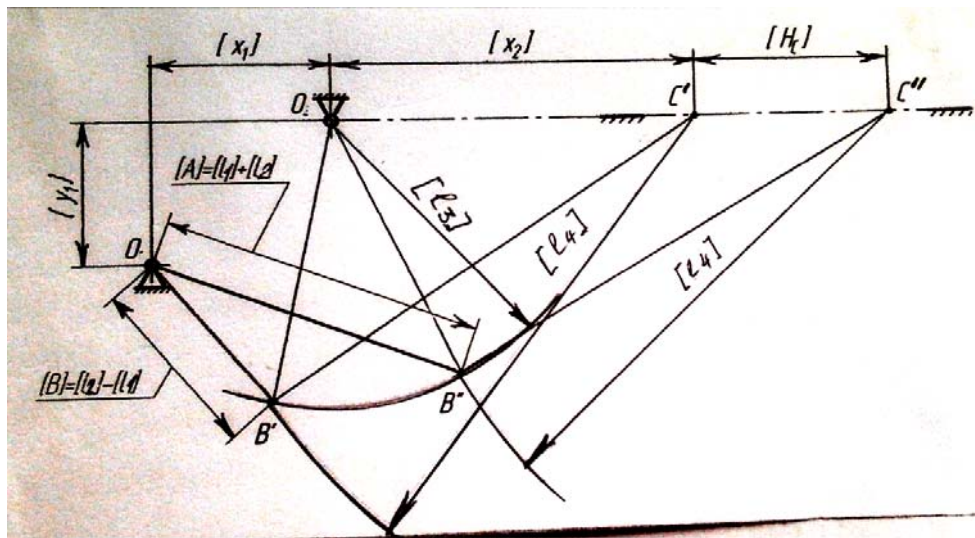

Рисунок 2 – Расчетная схема механизма

Для этого от произвольно выбранной точки O_1 откладываем расстояние X_1 и Y_1 и получаем положение O_2 . От точки O_2 по горизонтали откладываем расстояние X_2 и получаем крайнее левое положение ползуна 5 – точку C' . От точки C' откладываем максимальное перемещение ползуна H_C и получаем его крайнее правое положение – точку C'' .

Из точки O_2 проводим дугу радиусом l_3 , а из точки C'_2 – дугу радиусом l_4 . На пересечении этих дуг получаем точку B'' – правое крайнее положение коромысла 3. Из точки C' проводим дугу радиусом l_4 , а из точки O_2 – дугу радиусом l_3 , которые пересекаются в точке B' – крайнее левое положение коромысла l_3 . Проверяем условие, которое должно выполняться: $l_4 < l_3 + X_2$.

Соединим полученные точки B' и B'' с точкой вращения кривошипа O_1 и получим отрезки $[A]$ и $[B]$, действительные размеры которых:

$$A = [A] * \mu_l; B = [B] * \mu_l, \text{ м.} \quad (4)$$

Отрезок $A = l_1 + l_2$, а отрезок $B = l_2 - l_1$. Из этих двух уравнений находим:

$$l_1 = \frac{A - B}{2}, \text{ м;} \quad (5)$$

$$l_2 = \frac{A+B}{2}, \text{ м.} \quad (6)$$

Таким образом, эта задача решается графоаналитическим методом. Рассмотренная методика синтеза механизма качающегося конвейера применена в учебном процессе при проведении курсового проектирования по теории механизмов и машин.

Список литературы

1. Теория механизмов и механика машин. Под ред. К.В.Фролова. М., Высшая школа, 1998, 496 с.

В. К. Передерій

Кіровоградський національний технічний університет

Синтез важільної схеми механізму хитного конвеєра

У статті вказані методи синтезу важільних механізмів – графічний, графоаналітичний, аналітичний – застосування яких залежить від схеми механізму та від похідних даних. Розглянута методика синтезу важільної схеми механізму хитного конвеєра графоаналітичним методом.

синтез, схема механізму, шатун, коромисло, повзун, графоаналітичний метод, рівняння

V. K. Perederey

Kirovograd National Technical University

Synthesis of the lever schema of the mechanism of the shaking conveyor

In article methods of synthesis of the lever schema of the mechanism of the shaking conveyor – graphic, graphic-analytical are specified, analytical – which application depends on the lever schema of the mechanism and on basic data. The technique of synthesis of the lever schema of the mechanism of the shaking conveyor is considered by graphic-analytical method.

synthesis, mechanism diagram, crank, rod, balance, stider, graphic-analytical method, equations

Одержано 26.05.14

УДК 621.837.7

В.К. Передерей, ст. препод.

Кіровоградський національний технічний університет

Синтез рычажной схемы механизма для разделения ОТЛИВОК

В статье указаны методы синтеза рычажных механизмов –графический, графоаналитический, аналитический – применение которых зависит от схемы механизма и от исходных данных. Рассмотрена методика синтеза рычажной схемы механизма для отделения отливок аналитическим методом.

синтез, схема механизма, кривошип, шатун, коромысло, ползун, аналитический метод, уравнения

В теории механизмов и машин синтез рычажных механизмов может быть выполнен графическим, графоаналитическим или аналитическим методами, выбор которых зависит от схемы механизма и от исходных данных [1].

© В.К. Передерей, 2014

Рассмотрим методику определения размеров звеньев механизма для разделения отливок. Механизм (рис.1) состоит из стойки 0; кривошипа 1, шатуна 2 и 4, коромысла 3 и ползуна 5, который является рабочим инструментом для разделения отливок. В момент разделения полоса неразделенных отливок фиксируется кулачковым механизмом.

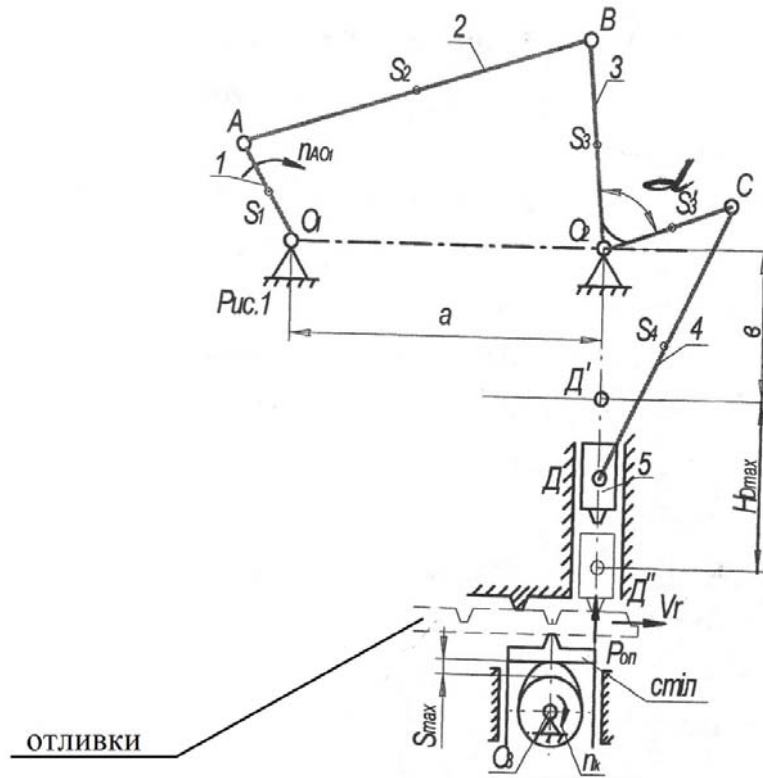

Рисунок 1 – Схема механизма для разделения отливок

Заданы: максимальный ход ползуна $H_{D \max}$; размеры: a , b , l_{CD} , l_{BO_2} , $l_{CO_2} = 0.8 * l_{BO_2}$ угол между рычагами коромысла α .

Расчётная схема механизма (рис.2) построена для двух крайних положений, когда кривошип $AO_1 = l_1$ и шатун $AB = l_2$ расположены в одну линию, и расстояние $B'O_1 = l_2 - l_1$ для крайнего левого положения, а $B''O_1 = l_1 + l_2$ для крайнего правого.

По теореме косинусов из $\triangle D'CO_2$ запишем:

$$l_{C'D'} = \sqrt{l_{CO_2}^2 + l_{DO_2}^2 - 2 * l_{CO_2} * l_{DO_2} * \cos \beta'} , \quad (1)$$

а из $\triangle D''C'O_2$:

$$l_{C'D''} = \sqrt{(b + H_{D \max})^2 + l_{CO_2}^2 - 2 * (b + H_{D \max}) * l_{CO_2} * \cos \beta''} . \quad (2)$$

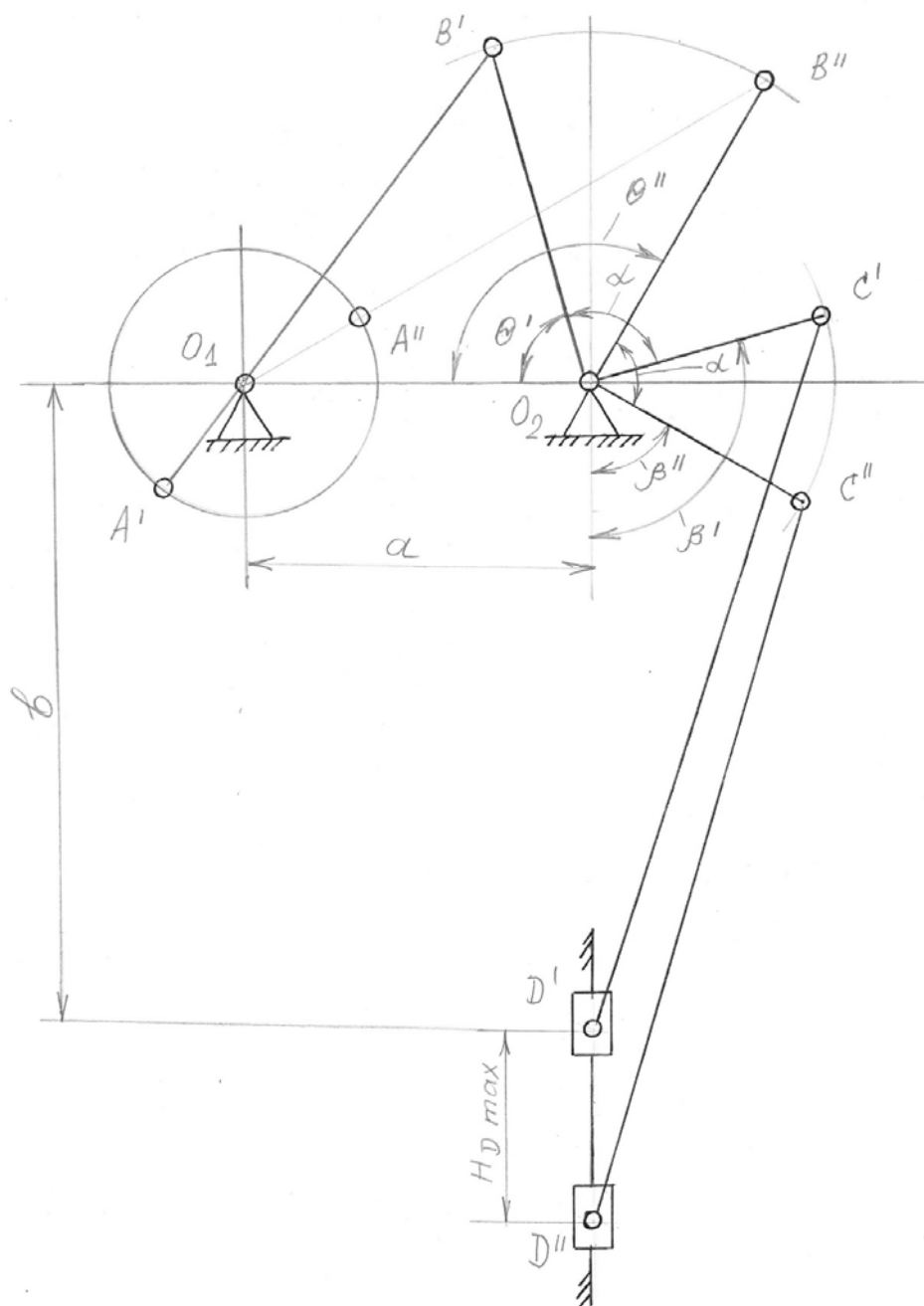

Рисунок 2 – Расчетная схема

Из выражений (1) и (2) определим углы β' и β'' :

$$\beta' = \arccos\left(\frac{l_{C'O_2}^2 + l_{D'O_2}^2 - l_{D'C'}^2}{2 \cdot l_{C'O_2} \cdot l_{D'O_2}}\right); \quad (3)$$

$$\beta'' = \arccos\left(\frac{(b + H_{D \max})^2 + l_{C'O_2}^2 - l_{D'C'}^2}{2 \cdot (b + H_{D \max}) \cdot l_{C'O_2}}\right), \quad (4)$$

где $l_{D'O_2} = b$.

Определим углы θ' и θ'' (см. рис.2):

$$\theta' = 270^\circ - \beta' - \alpha; \quad (5)$$

$$\theta'' = 270^\circ - \beta'' - \alpha; \quad (6)$$

Определим длины кривошипа l_1 и шатуна l_2 по теореме косинусов, рассмотрев треугольники $\Delta O_1B'O_2$ и $\Delta O_1B O_2$:

$$l_{B'O_1} = l_2 - l_1 = \sqrt{a^2 + l_{BO_2}^2 - 2 * a * l_{BO_2} * \cos \theta'}, \quad (7)$$

$$l_{B'O_1} = l_1 + l_2 = \sqrt{a^2 + l_{BO_2}^2 - 2 * a * l_{BO_2} * \cos \theta''}. \quad (8)$$

Решаем систему двух уравнений с двумя неизвестными:

$$\begin{cases} l_{B'O_1} = l_2 - l_1 \\ l_{B'O_1} = l_1 + l_2 \end{cases}, \quad (9)$$

откуда

$$l_1 = \frac{l_{B'O_1} - l_{B'O_1}}{2}; \quad (10)$$

$$l_2 = \frac{l_{B'O_1} + l_{B'O_1}}{2}. \quad (11)$$

Рассмотренная методика синтеза рычажной схемы механизма для разделения отливок позволяет аналитическим путем определить размеры звеньев. Она была использована в учебном процессе при проведении курсового проектирования по теории механизмом и машин.

Список литературы

1. Теория механизмов и механика машин. Под ред. К.В. Фролова. М., Высшая школа, 1998, 496 с.

В. К. Передерій

Кіровоградський національний технічний університет

Синтез важільної схеми механізму для розділення відливок

У статті вказані методи синтезу важільних механізмів – графічний, графоаналітичний, аналітичний – застосування яких залежить від схеми механізму та від похідних даних. Розглянута методика синтезу важільної схеми механізму для розділення відливок аналітичним методом.

синтез, схема механізму, кривошип, шатун, коромисло, повзун, аналітичний метод, рівняння

V. K. Perederey

Kirovograd National Technical University

Synthesis of the lever diagram of the mechanism for division of castings

In article methods of synthesis of lever mechanisms- graphic, graphic -analytical are specified, analytical – which application depends on the diagram of the mechanism and on basic data. The technique of synthesis of the lever diagram of the mechanism for division of castings by an analytical method is considered.

synthesis, mechanism diagram, crank, rod, balance, stider, analytical method, equations

Одержано 26.05.14

УДК 657.1

О.Е. Настасієнко, студ. гр. ОА-12, В.Г. Крячко, доц., канд.екон.наук

Кіровоградський національний технічний університет

Зародження та становлення принципів етичної поведінки бухгалтера

У статті розглянуто історичні витoki науки «Професійна етика». Розкрито зміст основних принципів професії бухгалтера. Показані потреби, які забезпечують досягнення цілей висококваліфікованого представника даної професії, що визначені у Кодексі етики професійних бухгалтерів. Досліджено наслідки нехтування принципами етики професійного бухгалтера.

етика, професійна етика, бухгалтер, професійний бухгалтер.

Постановка проблеми. Велика увага необхідності обліку етичних норм і цінностей у діловому житті суспільства приділялася ще у прадавні часи, вже тоді підкреслювався їхній вплив на ефективність ведення справ.

Багато ідей мислителів минулих епох мають пряме відношення до проблеми ділової культури. Конфуцій звертав увагу на такі моральні якості людини, що роблять його приемним і корисним у суспільстві, як почуття боргу стосовно інших людей, повага їх, особливо старших за віком, виконання встановлених у суспільстві норм і правил поведінки, що дозволяє підтримувати порядок і гармонію в суспільстві [1].

Сократ обґрунтував вчення про норми й моральну свідомість людей як головному факторі їх спілкування між собою. Він вимагав логічного обґрунтування положення етики, а їх розуміння розглядав як основну умову морального вдосконалювання кожної людини. Учень Сократа Платон уважав, що спілкування між людьми повинне будуватися на основі таких чеснот, як справедливість, розважливість, благочестя, дотримання моральних норм. Він звернув увагу на тонкощі вмінь партнерів вести діалог і на усвідомлені й неусвідомлені мотиви поведінки людей [2].

Продовження вивчення етики спостерігається в працях учня Платона, Аристотеля, який характеризував людські здатності як функції душі. Він підкреслював, що критерієм справедливості в ділових відносинах є принцип «пропорційної рівності», за яким понесший великі праці одержує багато, а понесший малі – мало» [3].

В подальшому дослідження проблем етики здійснювалося іншими вченими, а з розвитком різних професій актуальності набула професійна етика. Різноманіття професій, що існують сьогодні безумовно визначають і особливості їх етичних норм, адже важко уявити, що лікар і бухгалтер мають однакові професійні знання, форму одягу, користуються ідентичними нормативними документами. Зупинимося на проблемах професійної етики бухгалтера.

Вивченість теми. Питання професійної етики бухгалтера активно досліджувалась такими вченими: Баштановським В.І. [4], Согомоновим Ю.В., Бутинцьом Ф.Ф., Редько А.Ю. [5], Забілевичем М.Ю. Викладачі Кіровоградського національного технічного університету також досліджували проблематику сутності професійної етики бухгалтера, зокрема, Савченко В.М., Кононенко Л. В., Бегун А.П. [6].

Виклад основного матеріалу. Норми поведінки бухгалтерських працівників вперше розробила у США Американська асоціація бухгалтерів у 1987 р.

Цілі бухгалтерської професії полягають у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму, в досягненні найкращих результатів діяльності й загалом у задоволенні інтересів громадськості, що зазначається у Кодексі етики професійних бухгалтерів. Щоб досягти вказаних цілей, необхідно задовольнити чотири основні потреби: надійність, професіоналізм, якість послуг, довіра.

Якщо бути точнішими, то у суспільстві в цілому є потреба в надійній інформації та в інформаційних системах, що забезпечують її, в особах, що їх клієнти, роботодавці чи інші зацікавлені сторони можуть без сумнівів визначити як професіоналів у сфері бухгалтерського обліку. Також має бути впевненість у тому, що всі послуги, надані професійним бухгалтером, виконуються згідно з найвищими стандартами якості. Користувачі послуг професійних бухгалтерів мають бути впевнені в дотриманні основ професійної етики, що регулюють надання цих послуг.

Професійна етика має відображати позицію людей саме цієї професії. Викладачам нашого університету вважаються цікавими два з розглянутих науковцями, що досліджують філософський аспект професійної етики, варіантних підходи.

За першим – професійна етика відображає позицію людей, які безпосередньо виконують професійні функції, а прикладна – позицію людей, що знаходяться поза професією, але торкається надпрофесійних інтересів. А саме, професійна етика – для професії, прикладна – для всіх, хто поза межею професії, але безпосередньо зацікавлений у результатах діяльності представників цієї професії. За цим підходом прикладна етика безпосередньо пов'язана з формою регулювання діяльності професії зовні.

За альтернативним підходом – прикладна етика безпосередньо пов'язана з професійною, але не тотожна їй. А саме професійна етика конкретизує загальні моральні вимоги відносно особливостей професії, її предметом є передусім правила поведінки, а предметом прикладної етики є конкретні моральні ситуації.

Професійна поведінка безпосередньо пов'язана з дотриманням професійної моралі. Саме відповідно з призначенням професії – місією – необхідно розглядати професійну етику.

Етичні моральні норми є загальними для членів суспільства поза професійною приналежністю, але професійна етика визначається у відповідності з потенційними етичними проблемами обумовленими функціонуванням професійного середовища в соціумі. Зокрема, неоднозначні і актуальні етичні проблеми в сучасному бізнесі пов'язані з тим, що з одного боку бухгалтер як посадова особа реалізує комунікаційні функції (підприємство – держава; підприємство – власники, інвестори; адміністрація

підприємства – наймані працівники тощо). Всі зазначені вище суб'єкти мають інтереси, здебільшого суперечливі.

Професійне призначення (місія професії) бухгалтера, в першу чергу, це інформаційне забезпечення всіх учасників господарської діяльності неупередженою об'єктивною та добросовісною інформацією про стан активів та капіталу, а також виробничого та фінансового менеджменту стосовно господарських процесів та їх результатів відповідно з інформаційними запитами.

Кодекси професійної етики прийняті в багатьох країнах як далекого так і близького зарубіжжя. Етичний кодекс (атрибут професії, який сприяє перетворенню професійної спільноти в автономну професійну корпорацію, що є одним з інструментом її самоврядуванню. В зв'язку з цим дискутується проблематика сутності професійних кодексів. Основним Питанням є «що є кодекс?», або правила «добра», або «інструкція з техніки безпеки». Також спрямування зусиль професійних суспільній організацій на захист тих представників професії, які постраждали в наслідки неправомірних дій адміністрації саме при дотриманні ними норм професійної етики. Є певна суперечливість в нормах професійної етики та вимог етики міжособистих стосунків, що є актуальним для співвідношення професійної етики бухгалтера та менталітету міжособистих стосунків населення пострадянського простору [4, с. 350].

Для досягнення цілей бухгалтерської професії професійні бухгалтери повинні дотримуватися ряду передумов та засадничих принципів.

Такими засадничими принципами є доброчесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка.

Професійний бухгалтер повинен бути відвертим та чесним при наданні професійних послуг, тому принцип чесності є невід'ємним у поведінці бухгалтера. Слід бути справедливим і не дозволяти собі необ'єктивності або упередженості, конфлікту інтересів та впливу інших осіб, які шкодитимуть його об'єктивності. Людина даної професії має надавати професійні послуги з належною ретельністю, компетентністю та старанністю; він зобов'язаний постійно підтримувати високий рівень своїх професійних знань і вмінь, щоб забезпечити отримання клієнтом чи роботодавцем переваг професійних послуг, наданих компетентною особою, яка спирається на сучасні тенденції у практиці, законодавстві та методах роботи.

Професійний бухгалтер повинен зберігати конфіденційність інформації, одержаної в процесі надання професійних послуг, і не повинен використовувати чи розголошувати таку інформацію без належних та визначених повноважень, окрім випадків, коли є юридичне чи професійне право або обов'язок розкривати цю інформацію. Ця людина має діяти так, щоб це відповідало добрій репутації професії, і утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію. Обов'язок утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію, вимагає, щоб організації – члени МФБ, розробляючи стандарти етики, враховували відповідальність професійного бухгалтера перед клієнтами, третіми сторонами, іншими бухгалтерами, працівниками, роботодавцями та громадськістю в цілому [7, с. 703].

Але не всі люди, працюючі на посаді бухгалтера чи головного бухгалтера, усвідомлюють важливість і відповідальність професії, тому не виконують принципи Кодексу етики професійних бухгалтерів. Історія має дуже багато таких прикладів.

Колишній бухгалтер Microsoft був засуджений до двох років в'язниці і відшкодування збитків у розмірі мільйона доларів після того, як він зізнався в крадіжці і відмиванні грошей. Рендал Рей Сил вкрав гроші у Microsoft після того, як пропрацював в бухгалтерії компанії майже десять років. Він заявив, що крадіжки

спочатку робилися, щоб вказати на вразливість в системах бухгалтерського обліку компанії, але його начальство проігнорувало проблему, коли Сил його проінформував.

Однак після того, як Сил був звільнений в 2004 році, він забрав гроші, і владі вдалося зловити його лише в 2009 році. На додаток до двох років в'язниці, Сил повинен буде виплатити близько 1,1 мільйона доларів у скарбницю Microsoft [8].

Ще одним показовим прикладом стала афера бухгалтера американського шоу «Холостяк». Компанія з виробництва телешоу «The Bachelor» заявила про грабіж на значну суму. Порушуючи принципи професійної етики бухгалтер Іен Андерсон за допомогою різних фінансових операцій присвоїв собі 600 000 доларів. Так, відомо, що Андерсон здійснював фіктивні операції з продажу неіснуючих послуг. Ретельно продумавши хитру комбінацію, бухгалтер перекладав на свої банківські рахунки гроші, що належать компанії [9].

У японському суді слухається справа "непомітного" бухгалтера, що викрав грошей на суму, еквівалентну 15,7 млн. доларів, щоб утримувати 17 коханок. 56-річний Масааки Мацубаяси признався, що тільки за останні п'ять років понад 500 разів знімав гроші з рахунку медичного страхування хлібопекарської фабрики, на якій він працював [10].

Висновки. Для того щоб досягти у професійній діяльності бухгалтера успіху недостатньо знати роботу, яку виконуєш щодня. В першу чергу, необхідно пам'ятати про моральні цінності, як загальнолюдські так і професійні. Будучи професійним бухгалтером, необхідно відповідати за імідж професії, оскільки не дотримуючись принципів професійної етики, можна заплямувати всіх представників даної професійної сфери.

Список літератури

1. Мудрецы Поднебесной. Конфуций. Лао-цзы. – С.: Реноме, 1998
2. Платон. Держава. Електронний ресурс: <http://izbornyk.org.ua/plato/plat.htm>
3. Аристотель. Велика етика. Електронний ресурс: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000351/>
4. Прикладная этика как предмет морального выбора // Прикладная этика как фронестика морального выбора. Ведомости прикладной этики. Вып. 40 / под ред. В.И. Бакштановского, В.В. Новоселова. – Тюмень : НИИ ПЭ, 2012.
5. Професійна етика в практиці аудиту. Стисле керівництво. Частина 1 - О. Ю. Редько, О. Б. Рижакова, К. О. Редько, НЦОА-2012
6. Савченко В., Кононеко В., Бегун А. Проблеми формування та дотримання норм професійної етики бухгалтера / Савченко В., Кононеко В., Бегун А. // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – вип.. 20, ч. 1
7. Кодекс етики професійних бухгалтерів
8. Бухгалтер Microsoft вкрав гроші, щоб ... показати вразливість системи. – 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bezpeka.com/ua/news/2011/09/09/Microsoft-accountant.html>
9. У США бухгалтер обікрав шоу «Холостяк» на \$ 600 тис // Ура Інформ. – 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://urainform.com/uk/culture / 2012/07/13/v-ssha-bukhgalter-obokral-shou-kholostjak-na-600-tys](http://urainform.com/uk/culture/2012/07/13/v-ssha-bukhgalter-obokral-shou-kholostjak-na-600-tys)
10. "Тихоня"-бухгалтер вкрав \$15,7 млн, щоб утримувати 17 коханок // Інтернет Репортер. – 2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rep-ua.com/26410.html>

О.Э. Настасиенко, В.Г. Крячко

Кировоградский национальный технический университет

Зарождение и становление принципов этического поведения бухгалтера

В статье рассмотрены исторические истоки науки «Профессиональная этика». Раскрыто содержание основных принципов профессии бухгалтера. Показаны потребности, которые обеспечивают достижение целей высококвалифицированного представителя данной профессии, которые определены в

Кодексе этики профессиональных бухгалтеров. Приведенные примеры пренебрежения принципами этики профессионального бухгалтера.

етика, профессиональная этика, бухгалтер, профессиональный бухгалтер

O. Nastasienko, V. Kryachko

Kirovograd National technical University

Origin and formation of the principles of ethical conduct accountant

To explore the principles of ethics of professional accountant.

A brief description of the work done: The article reviews the historical origins science "professional ethics". The content of the basic principles of the accounting profession. The following requirements that achieve the goals of the profession highly listed in the Code of Ethics for Professional Accountants. The examples of the neglect of the principles of ethics for professional accountants.

In order to achieve professional success of accountant you must remember that you are a man of moral values, and you carry the responsibility for their profession.

ethics, professional ethics, an accountant, a professional accountant

Одержано 21.11.14

УДК 336.711: 336.74

Т.М. Котенко, доц., канд .екон. наук, В.В. Косенко, студ. гр. ЕК-12

Кіровоградський національний технічний університет

Національний банк України – регулятор валютного ринку України

Метою даної роботи є аналіз валютного ринку України, його тенденцій та дослідження регулювання валютного ринку Національним банком України.

У роботі розглянуто особливості функціонування валютного ринку та проаналізовано його динаміку з урахуванням впливу зовнішнього середовища. Зосереджено увагу на основних тенденціях національного валютного ринку України та політиці Національного банку України щодо валютного регулювання негативних тенденцій, що склалися на ринку купівлі-продажу валюти.

Валютний ринок та його регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави, в розбудові збалансованої та самодостатньої фінансової системи країни, головну роль в якій виконує НБУ.
валютний ринок, Національний банк України, валютне регулювання, обмінний курс, іноземна валюта

Постановка проблеми. У сучасних нестабільних умовах досить гостро постає питання щодо удосконалення функціонування національного валютного ринку. Сучасні процеси, що відбуваються на валютному ринку, і в першу чергу проблеми курсових коливань, відіграють значну роль в економічному житті держави. Залежно від валютної політики це може як стимулювати, так і стримувати економічний розвиток країни та відповідно впливати на стан окремих секторів, галузей і підприємств, а також на місце держави на світовому ринку. Розбалансованість валютного ринку, негативне сальдо торговельного балансу, високі темпи інфляції свідчать про те, що нині залишається нерозв'язаною проблема проведення ефективної валютної політики і визначення оптимального рівня валютного курсу. Таким чином, у результаті підвищення впливу

© Т.М. Котенко, В.В. Косенко, 2014

процесів глобалізації на економіку України та в умовах світової фінансової кризи, нестабільної ситуації всередині країни, проблеми підвищення ефективності функціонування вітчизняного валютного ринку набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі існує чимало робіт, присвячених висвітленню окремих теоретичних та практичних питань функціонування валютного ринку та особливостей регулювання валютного ринку НБУ. Найбільш відомими авторами цих досліджень є такі відомі зарубіжні вчені вітчизняних вчених над цією проблемою працювали: О. Береславська[1], Н. Бодрова[2], Б. Лапчук, О. Дзюблюк, М. Єфіпанова[3], А. Гальчинський, Ф. Журавка, Т. Савченко[3], А. Філіпенко, А. Шаповалов та ін.

Постановка завдання. Валютний ринок є одним з головних елементів світової валютно-фінансової системи. В останні десятиліття він характеризується посиленням процесів глобалізації, диверсифікації та трансформації під впливом низки чинників, що й зумовило аналіз його основних тенденцій та визначення ролі Національного банку України в його регулюванні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток валютних відносин всередині країни можливий за умови нормального функціонування ринку, на якому можна вільно продати та купити валюту. Валютний ринок – це складова сфери обміну національної й міжнародної економіки, в якій здійснюється торгівля національними і наднаціональними грошовими одиницями та валютними цінностями, що обслуговують міжнародні платіжні операції.

З економічної точки зору, валютний ринок – це сектор грошового ринку, на якому під дією попиту і пропозиції укладаються угоди з купівлі-продажу іноземної валюти. До основних функцій валютного ринку належать:

- забезпечення можливості своєчасного здійснення міжнародних розрахунків;
- надання можливості хеджування валютного ризику;
- визначення та формування попиту і пропозиції на іноземні валюти;
- встановлення та регулювання валютних курсів;
- забезпечення умов та механізмів для реалізації валютної політики держави;
- забезпечення змоги диверсифікувати валютні резерви банків, підприємств,

держави [9].

Валютний ринок України, як і валютні ринки більшості країн світу, значною мірою відображає стан економіки країни.

Сучасний український валютний ринок можна вважати достатньо сформованим, а існуючий механізм валютного регулювання, на думку експертів, є досить дієвим. Основним нормативним документом, який регламентує операції з іноземною валютою на території України є Декрет КМУ «Про систему валютного регулювання та валютного контролю». Основний і найвагоміший внесок в систему валютного регулювання та валютного контролю, в розбудову збалансованої та самодостатньої фінансової системи країни робить Національний банк України.

Валютно-курсова політика Національного банку України передбачає послідовне запровадження гнучкого курсоутворення, посилення прозорості валютних інтервенцій з одночасним підвищенням питомої ваги валютних аукціонів, визначення офіційного курсу гривні за результатами торгів на міжбанківському валютному ринку, дотримання критеріїв ефективності, включаючи нижню межу щодо рівня чистих міжнародних резервів.

Сучасною рисою валютного ринку України є нестабільність національної валюти, зумовлена низкою економічних та соціально-політичних чинників.

Протягом останнього року валютний ринок України розвивався в умовах несприятливого зовнішнього середовища. У I кварталі 2014 року політична та соціальна напруженість в Україні негативно впливала на очікування економічних суб'єктів, що позначилося на збільшенні курсової волатильності гривні та підвищенні попиту на іноземну валюту. Валютні надходження в цей період зменшилися до 51,2 млн. дол. США порівняно з 2,5 млрд. дол. США у відповідному періоді 2013 року. Пропозиція іноземної валюти була меншою, ніж попит на неї на обох сегментах міжбанківського валютного ринку України. На безготівкову іноземну валюту чистий попит за цей період становив 4,7 млрд. дол. США, з піковим обсягом 3,0 млрд. дол. США у лютому, на готівковому – 1,8 млрд. дол. США.

Унаслідок цього, а також на фоні погіршення ринкових очікувань девальваційний тиск на обмінний курс гривні впродовж I кварталу 2014 року був значним. У результаті гривня до долара США за I квартал 2014 року за безготівковими операціями подешевшала на 34,9% – до 10,9981 грн./дол. США, а за операціями з продажу населенню готівкового долара США зменшилася на 37,6% – до 11,3971 грн./дол. США [8].

За офіційним курсом гривня знецінилася відносно долара США на 37,1% (10,9546 грн./дол. США), відносно євро – на 36,5% (15,0724 грн./євро), а відносно російського рубля – на 25,3% (3,0696 грн./10 рублів). Реальний ефективний обмінний курс гривні в I кварталі 2014 року знизився на 14,6% порівняно з груднем 2013 року. Номінальний ефективний обмінний курс гривні зменшився за цей період на 15,7%, переважно завдяки знеціненню гривні відносно основних світових валют [7].

Отже, перше півріччя 2014 року відзначились стрімкою девальвацією гривні. З початку року національна валюта втратила приблизно 30% своєї вартості. Причин для такої тенденції декілька: традиційно від'ємне сальдо зовнішньоторговельного балансу; зменшення припливу прямих іноземних інвестицій та згортання інвестиційної діяльності значного числа іноземних компаній, які працювали в українській економіці; значні витрати на обслуговування державного боргу тощо.

Основними наслідками девальвації національної валюти є подорожчання імпоротної продукції, розрахунки за яку здійснюються в іноземній валюті, а згодом – продукції галузей української економіки, в першу чергу, - внаслідок подорожчання пального і збільшення транспортних витрат. Загальна нестабільність економічної кон'юнктури спричинила зниження економічної активності [5].

Обсяг золотовалютних резервів за результатами 2013 року показав рекордне зменшення на 4,24 млрд. дол. США та станом на 01.01.2014 р. склав 20 415,70 млн. дол. США. Протягом перших чотирьох місяців 2014 року спадна динаміка продовжилась. За даними НБУ, станом на 01.02.2014 р. сукупний обсяг міжнародних резервів склав 17,81 млрд. грн., скоротившись у порівнянні з минулим місяцем на 2,6 млрд. грн. або 12,79%.

За результатом квітня 2014 року обсяги міжнародних резервів України сягнули позначки в 14 225,80 млн. дол. США внаслідок виконання зовнішніх боргових зобов'язань держави, що було визначальним чинником впливу на динаміку міжнародних резервів [5].

На фоні падіння обсягів українського експорту, а також іноземних інвестицій в економіку надходження іноземної валюти в країну від нерезидентів у першому півріччі 2014 року зменшилися на 10% порівняно з відповідним періодом 2013 року. Так, якщо протягом I кварталу на обох сегментах валютного ринку попит на іноземну валюту був більшим, ніж її пропозиція, то в II кварталі ситуація змінилася на протилежну, що насамперед пов'язано з вжиттям Національним банком України стабілізуючих заходів

та підтримкою України міжнародними фінансовими організаціями, зокрема МВФ у рамках угоди “Стенд-бай”. У цілому чистий попит на іноземну валюту на готівковому сегменті валютного ринку за перше півріччя 2014 року становив 1,3 млрд. дол. США, на безготівковому – 4,5 млрд. дол. США [6].

Не втручаючись у валютний ринок у формі інтервенцій протягом квітня 2014 року, НБУ перейшов до політики гнучкого валютного курсу, що надає ринку можливість самостійно формувати курс за результатами міжбанківських торгів. Водночас регулятор вжив низку інших економічних заходів для стабілізації ситуації. Було підвищено облікову ставку (з 6,5% до 9,5%, починаючи з 15.04.2014 р.), оптимізовано норми банківського нагляду та валютного контролю [5].

Ураховуючи суспільно-політичне напруження, наявність певних елементів ризику та невизначеності щодо подальшого розвитку ситуації, а також беручи до уваги економічні проблеми, пов’язані з проведенням антитерористичної операції на території України, з метою недопущення використання фінансової системи України для відмивання грошей і фінансування тероризму та врегулювання ситуації на валютному ринку України Національний банк України видав постанову «Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України» в якій запровадили такі заходи щодо діяльності банків та фінансових установ:

- дозволити резидентам здійснювати погашення кредитів, позик в іноземній валюті за договорами з нерезидентами;
- банки зобов’язані обмежити видачу готівкових коштів у національній валюті через каси та банкомати в межах до 150 000 гривень на добу на одного клієнта;
- іноземна валюта, переказана з-за кордону на користь фізичної особи – резидента і нерезидента для виплати готівкою без відкриття рахунку, виплачується одержувачу виключно в гривнях;
- видача готівкових коштів у межах України за електронними платіжними засобами, що емітовані резидентами та нерезидентами, здійснюється виключно в гривнях [4].

Таким чином, на сучасному етапі існують деякі застереження щодо подальшого стану національного валютного ринку. Співвідношення гривні і долара хвилює не тільки професіоналів, а й широкі верстви населення України. Проте, крім дій НБУ, на валютні курси в Україні впливають і події світових валютних ринків. Зважаючи на це, погіршення темпів економічного зростання як на світовому ринку, так і в межах держави, матиме негативний вплив на національний валютний ринок.

Висновки. Валютний ринок та його регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави, адже він є важливим не лише для банківських установ, але і для суб’єктів підприємницької діяльності та населення країни. Відповідно до зазначеного, валютне регулювання може бути стимулом для економічного розвитку в країні та передумовою для посилення позицій держави на світовому ринку.

Аналіз процесу становлення вітчизняного валютного ринку засвідчує вагомий внесок Національного банку України в розбудову збалансованої та самодостатньої фінансової системи країни.

Незважаючи на дію адміністративних чинників НБУ, ризики дестабілізації ситуації на валютному ринку все ще залишаються (високий рівень невизначеності щодо розвитку світової економіки та зовнішніх фінансових ринків, погіршення стану платіжного балансу, високий рівень зовнішньої заборгованості України тощо). Додатково ефективному функціонуванню валютного ринку в Україні перешкоджають наявність девальваційних очікувань та невідповідність підтримуваних систем обмінного курсу. Тому, для успішного й ефективного функціонування валютного ринку

необхідним є: по-перше, забезпечення відповідної ліквідності; по-друге, оптимізація механізму регулювання (застосування фінансових механізмів для забезпечення ефективного регулювання платіжного балансу та збереження рівноваги на валютному ринку); по-третє, підтримка впевненості у грошовій системі та національній грошовій одиниці.

Для покращення ситуації на валютному ринку України та його подальшого розвитку необхідне проведення докорінних змін, впровадження цілого комплексу законодавчих, нормативно-правових і інших заходів з метою вирішення актуальних проблем розвитку валютного ринку, процесів інвестування економіки країни, забезпечення інтеграції в систему світового фінансового ринку та вирішення найголовнішої проблеми – стабілізація суспільно-політичної напруженості та воєнної ситуації в країні.

Список літератури

1. Береславська О. Дисбаланси валютного ринку України / О. Береславська // Вісник Національного банку України. - 2013. - № 3. - С. 3–9.
2. Бодрова Н. Е. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи / Н. Е. Бодрова // Вісник СумДУ. Серія «102 Економіка». – 2012. – № 1. – С. 102–114.
3. Савченко Т. Г. Оцінка ефективності інструментів валютного регулювання в Україні / Т. Г. Савченко, М. А. Єпіфанова // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 2. – С. 161-170.
4. Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України: постанова Правління Національного банку України від 29 серпня 2014 року №540 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=9987297>
5. Аналітичний огляд валютного ринку України за січень-квітень 2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rurik.com.ua/documents/research/Currency_market_review.pdf
6. Монетарний огляд за перше півріччя 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=9792473>
7. Основні тенденції валютного ринку України за жовтень 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=6784384&cat_id=58039
8. Монетарний огляд за 1 квартал 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7682362>
9. Журавка Ф. О. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України / Ф. О. Журавка, І. О. Школьник // Європейський вектор економічного розвитку : збірник наукових праць. – Випуск 1 (4). – Д. : Вид-во ДУЕП, 2008. – С. 16–21.

Т.М. Котенко, В.В. Косенко

Кировоградский национальный технический университет

Национальный банк Украины - регулятор валютного рынка Украины

Целью данной работы является анализ валютного рынка Украины, его тенденций и исследование регулирования валютного рынка Национальным банком Украины.

В работе рассмотрены особенности функционирования валютного рынка и проанализирована его динамика с учетом влияния внешней среды. Сосредоточено внимание на основных тенденциях национального валютного рынка Украины и политике Национального банка Украины по валютному регулированию негативных тенденций, сложившихся на рынке купли-продажи валюты.

Валютный рынок и его регулирование занимает ведущее место в экономической политике государства, в развитии сбалансированной и самодостаточной финансовой системы страны, главную роль в которой исполняет НБУ.

валютний ринок, Національний банк України, валютне регулювання, обмінний курс, іноземна валюта

T. Kotenko, V. Kosenko

Kirovograd National Technical University

National Bank of Ukraine - the regulator of the currency market of Ukraine

The purpose of this paper is to analyze the foreign exchange market of Ukraine, its trends and the regulation of the foreign exchange market by the National Bank of Ukraine.

The features of the foreign exchange market and its dynamics, analyze the impact of environmental sredy.Upor is on the main directions of the national currency market of Ukraine and the policy of currency regulation of negative trends prevailing in the market of buying and selling currencies.

The foreign exchange market and its regulation is a leader in economic policy, in the construction of self-sufficient and balanced financial system, where the main role, takes NBU.

foreign exchange market, the National Bank of Ukraine, currency regulation, exchange rate, foreign currency.

Одержано 27.11.14

УДК 336.711

А. В.Вахарик, студ. гр. ОА – 14- м

Кіровоградський національний технічний університет

Соціальна відповідальність підприємницької діяльності

У статті розглядається категорія «соціальна відповідальність», розглянуто критерії, яким відповідають соціально відповідальні підприємства. Проаналізовано переваги та недоліки соціальної відповідальності підприємницької діяльності в Україні. Розглянуто перешкоди та напрямки становлення соціальної відповідальності бізнесу. Проаналізовано фактори, які мають найбільший вплив на соціальну відповідальність.

соціальна відповідальність, підприємництво

У сучасному суспільстві роль бізнесу та підприємництва вже не обмежується лише створенням робочих місць, матеріальних цінностей та отриманням прибутку. Досягнувши у своєму розвитку певного рівня бізнес повинен ставити перед собою нові завдання. І чим бізнес є цивілізованішим, тим більше стає його участь у соціальному житті свого міста, регіону, держави. Внаслідок зростання приватного капіталу та виходу на місцеві ринки потужних вітчизняних та іноземних компаній в Україні починають активізуватися питання соціальної відповідальності в підприємницькій діяльності.

Метою статті є визначення ролі соціальної відповідальності в підприємницькій діяльності України, обґрунтування її значення, виявлення переваг і недоліків, напрямків розвитку соціального підприємництва.

Питанням, пов'язаним з соціальною відповідальністю, присвячено увагу серед таких зарубіжних та українських авторів як О. Г. Брінцева, Х. Боуен, В. Воробей [2], Д. Гібоні, Д. Грейсон, О. А. Грішнова, Н. О. Держак [3], О. О. Дробіленко, І.В. Жиглей [4], Л. Козин [5], А. М. Колот, Дж. Ленсен, Д. С. Львів, Д. Лажняк, М. Меліховський, С. В. Ничипоренко, Л. Престон, А. В. Решетніков, С. Сімсон, О.Б. Сивак [6], З. Хілтон та інші. Не дивлячись на великі досягнення у вирішення даного питання, все ж залишається ряд проблем, які потребують розкриття.

Сьогодні соціальна відповідальність стала частиною ділової культури та етики провідних світових компаній. Наявність соціальної відповідальності забезпечує низку переваг на різних рівнях: державному, регіональному, корпоративному. Серед таких переваг можна виділити поліпшення іміджу серед споживачів, партнерів по бізнесу, посилення конкурентних позицій, зростання довіри – і, як результат, підвищення фінансово-економічних показників, формування безпечного навколишнього середовища, зростання професіоналізму персоналу, підвищення рівня культури тощо. В цілому, все це забезпечує сталий розвиток в економічних системах, підвищення соціальної стабільності та рівня життя, базуючись на духовно-моральних цінностях. Разом з тим, виникає питання, в яких межах бізнес зацікавлений у виконанні соціальних зобов'язань, наскільки і у чому він готовий перейти до соціально орієнтованої поведінки. Як слушно зауважує Т.А. Бутинець, зазначене свідчить про актуальність проблеми становлення та реалізації соціальної відповідальності [1, с. 251].

Соціальна відповідальність включає етичний, правовий, екологічний та соціальний контексти діяльності підприємств та проявляється в довгостроковій участі в конкретних проектах, що сприяють покращанню добробуту суспільства. Правильна та дієва соціальна політика компаній є ефективною інвестицією в персонал, в соціальний потенціал виробництва.

Для того щоб визначити, чи є компанія соціально відповідальною існує ряд критеріїв. До них належать: добросовісна сплата податків, виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавства, виробництво та реалізація якісної продукції; реалізація корпоративних програм з підвищення кваліфікації, охорони здоров'я, морального стимулювання працівників; реалізація благодійних і спонсорських проектів, захист екології та ін.

В науковій фаховій літературі соціальна відповідальність підприємницької діяльності поділяється на дві великі групи: внутрішню та зовнішню соціальну відповідальність. Внутрішня соціальна відповідальність підприємницької діяльності включає такі складові: безпека праці, стабільність заробітної плати робітників, розвиток людських ресурсів, допомога працівникам у критичних ситуаціях. До зовнішньої відповідальності належать: спонсорство і корпоративна благодійність, охорона навколишнього середовища, відповідальність перед споживачами товарів і послуг, тощо.

Існує дуже багато спірних питань щодо ролі соціальної відповідальності в підприємницькій діяльності, тому доцільним є виділення її переваг та недоліків. Їх детально аналізують Воробей В. та Журовська І. [2].

Перевагами соціальної відповідальності в підприємницькій діяльності є:

- сприятливі для бізнесу довгострокові перспективи;
- допомога у вирішенні соціальних проблем, в тому числі своїх працівників;
- створення можливостей впливу на зміни у суспільстві;
- формування норм моралі в суспільстві;
- покращення фінансових та економічних показників діяльності підприємства.

Недоліками соціальної відповідальності в підприємницькій діяльності є:

- порушення принципу максимізації прибутку;
- неможливість забезпечення високого рівня підзвітності суспільству;
- невміння вирішувати соціальні проблеми;
- зростання собівартості за рахунок збільшення соціальних витрат.

Виходячи із вище зазначеного, можна зробити висновок, що все ж переваги переважають над недоліками соціальної відповідальності підприємницької діяльності. Однак, результати соціологічних досліджень свідчать, що існує ряд перешкод становлення та розвитку соціальної відповідальності підприємницької діяльності. До

них належать: недосконалість законодавчої й нормативно-правової бази, що регулює можливості участі бізнесу в соціальних програмах та закладів освіти у формуванні соціально відповідальних фахівців; відсутність сформованої і дієвої незалежної громадянської експертизи та оцінки результатів соціальних програм, стандартів і якості підготовки бізнес-фахівців; відсутність системи заохочення (морального та економічного) відповідальних суспільних суб'єктів.

Кожне підприємство як економічний суб'єкт, крім виконання функцій, що стосуються отримання та розподілу прибутку, повинно виконувати низку соціальних функцій, брати активну участь у життєдіяльності суспільства. Узагальнюючи підходи до розуміння соціальної відповідальності у контексті соціального розвитку підприємства, можна зазначити, що соціальна відповідальність підприємства – це політика діяльності суб'єкта господарювання, спрямована на покращення суспільного розвитку, а не лише економічного стану.

У сучасній практиці заслуговують на увагу нові напрями застосування соціальної відповідальності як складової соціального підприємництва, а саме:

– у країнах Північної та Південної Америки соціальну підприємницьку діяльність здійснюють здебільшого неприбуткові організації, спрямовуючи доходи на вирішення соціальних проблем та надаючи послуги цільовій групі;

– у європейських країнах соціальну відповідальність ототожнюють із соціальною місією, де найважливішим є соціальний ефект від підприємницької діяльності, а потім фінансова ефективність;

– третій напрям передбачає соціально відповідальне підприємництво як інноваційну підприємницьку діяльність задля соціальних перетворень в суспільстві, а головною відмінністю цього напрямку є те, що на першому місці лідер – соціальний підприємець.

Для України питання соціальної відповідальності підприємницької діяльності є зовсім новим поняттям.

Найактивніше соціальну відповідальність використовують такі провідні організації як український телекомунікаційний оператор «Київстар» (відповідальність за продукт, відповідальність перед державою, розвиток персоналу, вклад у суспільство, захист природи) (офіційний сайт - www.kyivstar.ua), український виробник соків та напоїв ТОВ «Сандора» (спонсорська підтримка дитячих будинків, надання фінансової допомоги і вітамінної продукції незахищеним верствам населення, підтримка талановитої молоді і молодіжних лідерських ініціатив) (офіційний сайт - www.sandora.ua).

Значну увагу соціальній відповідальності приділяє публічне акціонерне товариство комерційний банк «Приват Банк» (офіційний сайт - <https://privatbank.ua/>). Він являється одним із найінноваційніших банків світу. Соціальна відповідальність банку проявляється в чотирьох напрямках:

1. Приват банк один з найбільших роботодавців України.
2. Приват банк - зелений банк.
3. Приват банк навчає фінансової грамотності.
4. Приват банк займається благодійністю.

На сьогоднішній день банк проводить досить актуальну програму розвитку «Кредитні канікули» для воєнних і мобілізованих воїнів АТО. Головним лозунгом даної програми є «Повертайтеся з Перемогою і живими».

Приват банк є соціально відповідальним банком, оскільки своїми акціями і програмами він підтримує український народ, робить вигідні умови кредитування для населення, сприяє покращенню екологічної ситуації в Україні.

Нещодавно в Україні було створено Спільноту «Соціально Відповідальний

Бізнес» (офіційний сайт - <http://www.svb.org.ua>). Це соціальне підприємство, створене як неформальне об'єднання менеджерів та всіх зацікавлених у тематиці бізнесу в суспільстві з метою популяризації проблематики СВБ в Україні та донесенні ролі бізнесу в досягненні цілей сталого розвитку.

Створення механізму сприяння розвитку соціальної відповідальності на підприємстві передбачає такі елементи: поширення суспільної думки щодо значущості соціальної відповідальності бізнесу для соціального та економічного розвитку підприємства, держави; формування позитивної думки серед підприємців відносно активної соціальної позиції; розроблення нормативно-правових документів із однозначним тлумаченням соціальної відповідальності, критеріями її виміру та формами застосування.

На формування соціальної відповідальності в Україні впливає ряд факторів:

- структура економіки (переважання галузей важкої промисловості);
- іноземні інвестиції (міжнародна практика);
- неефективна система соціального захисту (утримання дитячих садків, будинки відпочинку, підтримка сфер охорони здоров'я та освіти);
- важкий регуляторний тягар (приховування реальних прибутків, “тіньова” зайнятість);
- відсутність інституційної підтримки (відсутність урядового органу, який міг би запроваджувати інструменти, стандарти й методики реалізації політики соціальної відповідальності та розвиненої мережі неурядових організацій, які б могли підтримувати діяльність із соціальної відповідальності);
- трудове законодавство (численні порушення існуючих норм і вимог законодавства, характерний високий рівень безробіття, незахищений ринок праці, низька зайнятість жінок на ринку праці).

З вищенаведеного, можна зробити висновок, що соціальна відповідальність вже давно стала невід'ємною складовою бізнесу та головним важелем для покращення соціального розвитку підприємств багатьох розвинених країн. На засадах світового досвіду можна сформулювати критерії, дотримання яких дає змогу визначити окрему організацію як соціально відповідальну:

Отже, соціальна відповідальність - це реалізація не тільки своїх економічних інтересів і цілей, а й облік соціальних наслідків впливу ділової активності на власний персонал, споживачів та організації, спільно з якими здійснюється та чи інша діяльність. Соціальна відповідальність підприємницької діяльності стосується багатьох сфер. Це і виробництво якісної продукції (послуг) і охорона навколишнього середовища шляхом впровадження ресурсо-, енергозберігаючих технологій, зменшення шкідливих викидів, впровадження спеціальних програм щодо захисту довкілля, і створення належних умов та оплати праці, інвестиції в розвиток людського капіталу, і побудова стосунків із зацікавленими сторонами на основі чесності, відкритості, і впровадження етичних норм та цінностей.

Сьогодні готовність підприємництва до проведення соціальної політики повинна зростати, оскільки вона дає можливість зміцнити конкурентні переваги на ринку, що стає особливо актуальним, враховуючи глобалізаційні процеси. Разом з тим, проблем, що стосуються соціальної відповідальності вітчизняного підприємництва, дуже багато. Їх вирішення можливе лише шляхом популяризації соціальної відповідальності, безперервної взаємодії влади з бізнесом, висвітлення позитивної практики у засобах масової інформації. Перспективи подальших досліджень стосуються розробки механізму такої взаємодії.

Список літератури

1. Бутинець Т. А. Розвиток науки господарського контролю: проблеми теорії, методології, практики: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук. [Текст] / Т. А. Бутинець. – Ж.:2012. – 459 с.
2. Воробей В. Соціальна відповідальність бізнесу. Українські реалії та перспективи. Слухання парламентського комітету з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва. Інформаційно-аналітичний матеріал [Електронний ресурс] / В. Воробей, І. Журовська. – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/Analitichniy_Material_do_Sluhan_FINAL.pdf
3. Держак Н.О. Соціальна відповідальність як один з напрямків розвитку корпоративної культури / Н.О. Держак, О.О. Дробіленко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2012. – №1 (172). – Ч.1. – С. 3–10.
4. Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності: теорія, методологія, організація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон.наук: 08.00.09 [Текст] / І. В. Жиглей. – Житомир, 2011. – 37 с.
5. Козин Л. Корпоративна соціальна відповідальність як основа сучасної парадигми управління бізнесом / Л. Козин // Ответственная экономика: Научно-популярный альманах / Общественная организация "Инициатива по содействию эколого-экономической интеграции". – Луганск: Виртуальная реальность, 2011. – Вып. 3. – С. 53-63.
6. Сивак О.Б. Соціальна відповідальність в підприємницькій діяльності: вітчизняній та зарубіжний досвід / О.Б. Сивак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Вип. 1 (22). – С. 333-338.

Одержано 27.11.14

УДК 330.341

Л. Ю.Посипайко, ст. гр. ОА-14-м

Кіровоградський національний технічний університет

Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: проблеми та шляхи вирішення

У статті проаналізовано явище соціальної відповідальності українського бізнесу в умовах сучасної економіки, наведено критерії визнання окремої організації соціально відповідальною, виявлено проблеми, які стримують розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні, наведено класифікацію бізнесу з позиції його соціальної відповідальності, визначено напрямки подальшого розвитку соціальної відповідальності бізнесу та роль державного регулювання у цьому процесі.

соціальна відповідальність, підприємство, бізнес, суспільство, держава

Сучасний етап розвитку економік різних держав характеризується загостренням ряду соціальних проблем, викликаних погіршенням загального економічного стану, серед яких: зростаюче безробіття, недотримання соціальних стандартів, погіршення умов праці, послаблення стимулів до праці. В цих умовах актуальним є питання соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством. При цьому активна соціальна позиція підприємств має полягати в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Метою статті є спроба висвітлення окремих існуючих проблемних питань, пов'язаних зі становленням та розвитком різних форм бізнесу в Україні як соціально відповідального і соціально орієнтованого, а також формулювання можливих шляхів вирішення зазначених проблем.

Дослідженням проблематики соціальної відповідальності бізнесу займаються багато як вітчизняних, так і іноземних науковців: С. В. Братющенко, О. В. Мартякову, В. Є. Селівестрова, М. І. Долішного, Н. Ю. Брюховецьку, О. Я. Маліновську, В. Л. Осецького, А. А. Чухна. Однак, не зважаючи на значні досягнення у вирішенні теоретико-методологічних питань соціальної відповідальності бізнесу, деякі питання, пов'язані безпосередньо з механізмом розвитку соціальної відповідальності бізнесу, залишаються недостатньо дослідженими і тому потребують додаткового вивчення.

Поняття «соціальна відповідальність» в нашій країні та за кордоном трактується по-різному. У розумінні іноземних фахівців соціально відповідальна компанія дотримується норм громадянського суспільства, піклується про матеріальне благополуччя своїх співробітників, ефективно розпоряджається ресурсами, стимулює та підтримує інновації. Але навіть найрозвиненіші в цьому напрямку українські підприємства сприймають свою роль більш вузько: сплата податків, виконання встановлених законами зобов'язань перед державою та добродійність [2, с. 117].

Якщо розглянути міжнародний досвід, то стає можливим виділити наступні критерії, відповідність яким дозволяє визначити окрему організацію як соціально відповідальну [1, с. 215]: добросовісна сплата податків, виконання вимог міжнародного, державного, регіонального законодавств; виробництво та реалізація якісної продукції; реалізація корпоративних програм підвищення кваліфікації співробітників, з охорони та зміцнення здоров'я співробітників; реалізація корпоративних програм з охорони навколишнього середовища; реалізація благодійних і спонсорських проектів; участь у формуванні позитивної суспільної думки про бізнес.

Лідери глибоко переконані, що соціальна відповідальність бізнесу позитивно впливає на суспільні відносини, мотивацію співробітників, освоєння нових ринків і створення довгострокових конкурентних переваг.

В Україні більшість компаній не мають визначеної стратегії соціальної відповідальності бізнесу, перебувають на етапі дотримання законодавства та точкових добродійних проектів. Розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні стримують наступні проблеми:

1. Законодавча неврегульованість та відсутність законодавчого заохочення. В Україні ідея соціальної відповідальності бізнесу потребує досконалого пакету законодавчих актів, інституційної підтримки та створення стимулів для підприємств. Так, у міжнародній практиці виділяють два основних типи стимулів бізнесу: нагороди та відзнаки і податкові / кредитні пільги та фінансова підтримка. Західний стандарт мотивує підприємця здійснювати добровільні соціальні інвестиції. На відміну від нього, вітчизняні закони мають винятково примусовий характер. Українське законодавство накладає на бізнес низку обов'язкових соціальних функцій. Так, соціальне страхування, побудоване на принципі безальтернативності. Це примушує працедавців використовувати схеми «тіньової» оплати праці, а отже, скорочує соціальні виплати у майбутньому.

2. Викривлена роль ЗМІ: неправильний формат подання інформації про соціальну відповідальність бізнесу компаніями; відсутність компетентних кадрів у ЗМІ та низький рівень зацікавленості в аналітичній інформації; ЗМІ не заохочують і не є лідерами процесу визначення ролі українського бізнесу у вирішенні складних екологічних та соціальних проблем.

3. Низька організаційна спроможність груп впливу в Україні. Одним із основних методів впровадження соціальної відповідальності бізнесу є програми партнерств та спільні проекти бізнесу з іншими групами впливу (місцевими та регіональними органами влади, освітніми та науковими інституціями). Водночас на сьогодні український бізнес випереджає за організаційною спроможністю (наявність кваліфікованих кадрів, внутрішніх процесів та процедур, систем оцінки та прийняття рішень) інші групи впливу, що нівелює здатність бізнесу ефективно впроваджувати програми соціальної відповідальності бізнесу або значно затримує досягнення прогресу.

4. Обмежена культура співпраці. В Україні мало прикладів співпраці — як всередині бізнесу, так і з зовнішніми групами впливу. Співпраця компаній-конкурентів, в основному, залежить від волі власників, тоді як головним критерієм повинна виступати економічно-соціальна доцільність. Співпраця з іншими групами впливу часто можлива виключно на засадах представлення інтересів замість спільних стратегічних соціальних цілей. Недовіра до співпраці як форми реалізації соціально-економічних інтересів створює перепони до ефективного впровадження стратегії соціальної відповідальності бізнесу.

5. Необхідність адаптації досвіду формування міжнародної політики соціальної відповідальності бізнесу до українських умов. Більшість транснаціональних компаній, які працюють в Україні, мають визначену політику соціальної відповідальності бізнесу на міжнародному рівні. Без адаптації підходів, програм, засобів, напрямків до потреб української економіки та суспільства компанії ризикують понести невиправдані витрати.

6. Відсутність достатньої кількості ознайомих, зацікавлених та компетентних у соціальної відповідальності бізнесу менеджерів: політика соціальної відповідальності бізнесу має впроваджуватись компаніями у повсякденній діяльності відділами маркетингу, виробництва, продажів, на рівні стратегічного управління. Відсутність критичної маси менеджерів, які є компетентними у своїх функціональних обов'язках, розуміють стратегію соціальної відповідальності бізнесу компанії та готові долучитись до її впровадження на своєму робочому місці, є суттєвою перепорою для подальшого розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

7. Серед найбільших перешкод проведення соціальної відповідальності бізнесу діяльності компанії називають брак коштів.

Не кожний представник бізнесу в Україні прагне позиціонувати себе як соціально орієнтований та соціально відповідальний бізнес. Розглядаючи окремі види бізнесу з позиції його соціальної відповідальності, можна погодитись з думкою Мороза О. С., який запропонував таку їх класифікацію [4, с. 138]:

1. Більшість роботодавців малого та середнього бізнесу не тільки не беруть участі в реалізації соціальних програм у регіонах або благодійних акціях, але і практично нівелюють надання своїм найманим робітникам соціальних пільг, інших заохочувальних і компенсаційних виплат. Досить широко в цьому бізнесі розповсюджена практика оформлення трудових відносин зі своїми співробітниками у вигляді договорів цивільно-правового характеру з усіма наслідками з цього. Владою та суспільством такий стан речей сприймається як належний.

2. Складно також говорити і про соціальну відповідальність найбільшого в Україні роботодавця – держави. Наймані робітники, зайняті в установах і організаціях, фінансованих з бюджету, не тільки не мають можливості розраховувати на «солідний соціальний пакет», але й на гідний рівень зарплати, відповідний економічним реаліям життя. Рівень зарплати таких працівників, навіть з урахуванням надання ними ряду

«додаткових платних послуг», одержання «благодійної допомоги» і «спонсорської підтримки», досить низький.

3. Лише більшість великих корпорацій та окремі представники середнього бізнесу (в основному за участю іноземних компаній або із залученням зарубіжних інвесторів) прагнуть позиціонувати себе як соціально відповідальний бізнес.

Вітчизняні науковці Осецький В. Л. та Супрун Н. А. [5, с. 11; 6 с. 73] з огляду на запити української економіки та суспільства в цілому, визначили напрями подальшого розвитку соціальної відповідальності бізнесу, які ми також вважаємо дуже важливими. До них віднесено:

- підвищення конкурентоспроможності підприємств на основі розгортання інноваційної діяльності завдяки всебічному використанню інтелектуального потенціалу суспільства;
- удосконалення корпоративного управління, співпраця з групами впливу;
- розвиток людського капіталу, дотримання принципу рівних можливостей (для осіб різної статі, для інвалідів);
- збереження та відтворення довкілля;
- досягнення відповідальної інтеграції у міжнародні ринки.

Для подальшої активізації соціальної діяльності вітчизняних бізнес-структур потрібно створити належні умови. Найбільші надії, на думку Марчука Л. П. [3, с. 55], слід покласти на державне регулювання соціальної відповідальності бізнесу. У зв'язку з цим необхідно:

- відпрацювати законодавчо-нормативну базу розвитку соціальної відповідальності бізнесу;
- забезпечити належну інституалізацію соціальної діяльності підприємницьких структур;
- розширити інформаційний простір з метою оприлюднення напрямів і результатів соціальної діяльності підприємств;
- активно використовувати економічні важелі для заохочення соціальної відповідальності бізнесу;
- розширити мережу каналів соціальної взаємодії усіх зацікавлених сторін;
- забезпечити контроль за етичними нормами ведення бізнесу, протистояти корупції, рейдерству, тіньовим схемам співпраці;
- посилити нагляд за дотриманням трудового законодавства на підприємствах;
- сприяти перетворенню соціальної відповідальності бізнесу на складову соціальної політики держави.

В Україні однією з найбільш соціально відповідальних компаній можна назвати ПрАТ «Київстар» — оператор № 1 на ринку мобільного зв'язку. Головними принципами роботи ПрАТ «Київстар» є: відповідальність за власні послуги, захист довкілля (співробітники компанії висаджують дерева, прибирають парки, вулиці, території геріатричних центрів та дитячих будинків), турбота про співробітників (кредо HR-політики: «Київстар» — гордість України, а співробітники — гордість «Київстар», «Київстар» інвестує в своїх співробітників — в навчання і розвиток необхідних компетенцій, піклується про соціальну захищеність персоналу, забезпечує високий рівень заробітних плат, мотивуючу робочу атмосферу і робочі місця), прозоре та етичне ведення бізнесу, активна участь у соціальному та економічному розвитку країни (соціальна політика компанії спрямована на допомогу як широким верствам населення України, так і тим, хто найбільш потребує уваги та опіки. «Київстар» системно допомагає 25 інтернатам і спеціалізованим закладам для дітей-сиріт та дітей з

особливими потребами, де навчається понад 3000 вихованців, також компанія дбає про 8 геріатричних пансіонатів, у яких проживає 2000 ветеранів і самотніх літніх людей), збереження культурної та історичної спадщини, турбота про збереження пам'яток архітектури – невід'ємна частина щоденної роботи «Київстар» [7].

Отже, перевагами, які надає соціальна відповідальність для підприємств є: збільшення прибутку, пришвидшення темпів росту, зміцнення репутації та іміджу, підвищення ефективності діяльності та інвестиційної привабливості, підвищення привабливості продукції, зростання обсягів продажів, залучення кваліфікованої робочої сили, відсутність конфліктів між працівниками та роботодавцями, підвищення якості роботи, зростання продуктивності та якості продукції, підвищення конкурентоспроможності. Зазначені переваги у підсумку забезпечують високий імідж країни в міжнародних рейтингах.

Список літератури

1. Держак Н. О. Соціальна відповідальність як один з напрямків розвитку корпоративної культури / Н. О. Держак, О. О. Дробіленко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2012. – №1 (172). – С. 212-217.
2. Малиновська О. Я. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні / О. Я. Малиновська // Вісник Львівської державної фінансової академії. — 2009. — № 5. – С. 113-121.
3. Марчук Л. П. Соціальна відповідальність як визначальна стратегія розвитку сучасного бізнесу / Л. П. Марчук // Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. – 2012. - № 5.2 (101). – С. 51-56.
4. Мороз О. С. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні / О. С. Мороз // Економіка промисловості. – 2013. - № 4 (64). – С. 135-143.
5. Осецький В. Л. Соціальна відповідальність корпорацій України як фактор забезпечення їхньої конкурентоспроможності / В. Л. Осецький, В. М. Марченко // Економіка та держава. — 2007 — № 1. — С. 9—12.
6. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку / Н. А. Супрун // Економіка і прогнозування. — 2009. — № 3. — С. 71—74.
7. Офіційний сайт ПрАТ «Київстар» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivstar.ua>.

Одержано 27.11.14

УДК 343.222

Л.М. Фільштейн, доц., канд. екон. наук

Кіровоградській національній технічній університет

І.В. Фільштейн, студ. гр. МПЗ-213

Класичний приватний університет

Осудність - як передумова кримінальної відповідальності

Розкрито поняття осудності, його історично-правові джерела, взаємозв'язок з поняттями обмежена осудність та неосудність, а також значення в правозастосовній практиці **осудність, обмежена осудність, неосудність, відповідальність, психічні розлади**

© Л.М. Фільштейн, І.В. Фільштейн, 2014

Постановка проблеми. Проблеми осудності, які стосуються суб'єкта злочину, завжди привертали до себе увагу вчених різних галузей наук. Незважаючи на те, що у чинному КК України законодавець уперше в історії розвитку вітчизняного кримінального законодавства дає визначення поняття суб'єкта злочину, розкриває зміст окремих його ознак, у тому числі, осудності, кількість дискусійних питань, які стосуються суб'єкта злочину, від цього не зменшується.

Одними із найбільш спірних у цій сфері лишаються проблеми співвідношення осудності та неосудності. Складність названих питань обумовлюється, перш за все, їхнім комплексним характером. Адже не зважаючи на те, що поняття осудності та неосудності є кримінально-правовими поняттями, вони наповнені психологічним змістом, оскільки їхні ознаки характеризують психічну діяльність особи під час вчинення нею злочину або суспільно небезпечного діяння відповідно. Отже, правильне визначення змісту цих понять залежить не тільки від їхнього функціонального призначення у кримінально-правовому регулюванні, але й від того наскільки адекватно їхні ознаки будуть відображувати інтелектуально-вольові процеси психічної діяльності людини.

Аналіз останніх досліджень. Питання осудності та її вплив на сучасний стан правозастосовчої діяльності висвітлено в працях таких науковців як П.П. Андрушка, Ю.М. Антоняна, Ю.В. Бауліна, Ю.С. Богом'якова, С.В. Бородіна, Б.С. Волкова, П.А. Вороб'я, А.О. Габіані, В.В. Голіни, В.І. Греліка, М.С. Грінберга, В.К. Грищука, О.О. Дудорова, В.П. Ємельянова, Н.Г. Іванова, М.Й. Коржанського, О.М. Костенка, М.В. Костицького, Л.М. Кривоченко, В.М. Кудрявцева, Н.С. Лейкіної, В.В. Лунеєва, В.Я. Марчака, Н.А. Мірошніченко, Р.І. Міхеєва, А.А. Музики, В.О. Навроцького, Г.В. Назаренка, Т.Ю. Орешкіної, В.С. Орлова, В.Г. Павлова, М.І. Панова, А.О. Пінаєва, А.В. Савченка, В.Г. Смірнова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, В.П. Тихого, В.М. Трубникова, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, І.К. Шахриманьян, Н.М. Ярмиш, С.С. Яценка та інших відомих вчених. Але розвиток суспільства, зміни, що відбуваються в соціально-економічному, політичному розвитку країни, вимагають подальших наукових досліджень.

Метою написання статі є висвітлені проблем, що пов'язані з комплексною характеристикою такого кримінально-правового явища як осудність, а також чинників, які впливають на інтелектуально-вольову діяльність людини.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає більш глибокого вивчення індивідуальних характеристик особистості, особливого ставлення до людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки, які, відповідно до ст. 3 Конституції України [1, с. 4], є найвищою соціальною цінністю.

Теоретичний та практичний інтерес суспільства до проблеми осудності обумовлений тим, що вона торкається найбільш складної сторони соціальної діяльності людей, а саме - їхньої здатності нести відповідальність за свої вчинки в будь-якій галузі діяльності та суспільного життя.

Одним із найбільш спірних питань у цій сфері лишається співвідношення осудності та неосудності. Незважаючи на те, що зазначені поняття «осудність» та «неосудність» є, в першу чергу, правовими поняттями, вони наповнені психологічним змістом, Отже, правильне визначення змісту цих понять залежить не тільки від їхнього функціонального призначення у правовому регулюванні, але й від того наскільки адекватно їхні ознаки будуть відображувати інтелектуально-вольові процеси психічної діяльності людини.

Правопорушення неможливе без особи, яка його вчинила, а тому суб'єкт правопорушення, під яким розуміють особу, яка вчиняє правопорушення, є

обов'язковим елементом складу правопорушення, а обов'язковими ознаками суб'єкта правопорушення є фізична особа, її вік та осудність.

Коли ми ведемо мову про внутрішню сторону того чи іншого правопорушення, то обов'язково визначаємо, що вона включає ті психічні процеси, що характеризують свідомість і волю особи в момент його вчинення.

Однак для індивідуалізації покарання або вирішення питання про звільнення особи від відповідальності та покарання, недостатньо знань про ознаки суб'єкта правопорушення. Ось чому, в теорії кримінального права поряд з поняттям «суб'єкт злочину» виникає ще й поняття «особистість злочинця». У кримінально-правовому аспекті поняття «суб'єкт злочину» і «особистість злочинця» не тотожні. Обидва вони резюмують ознаки фізичної особи, яка вчинила зкримінальне правопорушення, однак їхнє кримінально-правове значення є різним.

Якщо поняття «суб'єкт злочину» є важливим для вирішення питання про відповідальність особи, то поняття «особистість злочинця» має кримінологічне значення. До кримінологічних ознак, які характеризують особу, що вчинила правопорушення, віднесено її соціальний статус, соціальні функції (ролі), які вона виконує в суспільстві, її морально-психологічну характеристику, що відображає її ставлення до соціальних цінностей тощо.

В зв'язку з тим, що проблема відповідальності та покарання особи за вчинення кримінального правопорушення на пряму пов'язана з її особистістю, то важливим є можливість та здатність особи розуміти характер своїх дій та керувати ними, що визначає можливістю особи бути «осудною».

Поняття «осудність», синонімом якого в етимологічному розумінні є «імпутабельність» («imputabilitas» - від лат. imputo - ставити в вину, зараховувати), означає суб'єктивну можливість особи нести відповідальність за вчинене нею кримінально-каране діяння [2, с. 47].

Кримінальну відповідальність за вчинений злочин несуть лише фізичні особи, що є осудними, осудною, в свою чергу, може бути лише людина, що володіє певними психічними характеристиками і досягла певного віку.

Питання про осудність в доктрині кримінального права розглядається або у вченні про внутрішню сторону злочину, або у вченні про суб'єкт злочину, крім цього, осудність суб'єкта є «наріжним каменем всіх теорій, що визнають підставою караності винне посягання на правопорядок» [3, с. 379].

Осудність характеризує зв'язок особи із злочинном, виною і кримінальною відповідальністю. Як відзначає Р. І. Міхєєв, «осудність є передумовою вини і кримінальної відповідальності, необхідною умовою для встановлення вини» [2, с. 53].

Осудність, з одного боку, визначається як здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними (тобто здатність бути винним і відповідальним), з другого боку, як психічний стан особи під час вчинення правопорушення. Кримінальний закон карає злочинця не за те, що він психічно здоровий, а за умови, що він психічно здоровий. Проте, явним недоліком багатьох визначень осудності є те, що осудність досить часто ототожнюється з психічним здоров'ям, адже у особи може бути присутній і певний розлад або аномалія психіки, що впливали на його дії (бездіяльність) під час вчинення злочину.

Перші офіційні джерела права, що відомі дослідникам і стосуються відповідальності психічно хворих осіб, відносяться до 1669 року [4, с. 26]. В цей період основна позиція правників базувалась на положенні того, що психічно хворі повинні розглядатися як свідки у кримінальних справах.

В період феодального права і пізніше (до середини 17-го століття), душевна

хвороба злочинця враховувалася судами в окремих випадках, але враховувалася при цьому неоднаково: як підстава для звільнення від відповідальності або лише як обставина, що пом'якшує покарання особи.

На початку XIX століття з'явилися нові положення з питання щодо можливості встановлення відповідальності психічно хворих. Так, 23 квітня 1801 року російським імператором Олександром I видано Указ, яким заборонялось відправляти до суду осіб, що страждають психічною хворобою, і які вчинили в цьому стані вбивство [5, с. 22].

Пряма констатація виключення кримінальної відповідальності психічнохворих за вчинені ними злочини міститься в Указі імператора Олександра I калузькому губернатору Лопухіну (1802 р.). В цьому документі мова йде про те, що «на схиблених немає ні суду, ні закону» [4, с. 27]. У проекті кримінального кодексу 1813 року вперше з'являється формула неосудності, але вона містить лише один критерій - медичний (біологічний).

Зазначене свідчить, що законодавче вирішення проблеми осудності та неосудності пройшло досить довгий та не легкий шлях. Поступове її вирішення дозволило втілити знання про психічні розлади, які мають кримінально-правове значення у психіатричні форми, а на цій основі сформувані правові категорії некараності психічнохворих осіб, неможливості притягнення осіб з психічними розладами до кримінальної відповідальності та неосудності.

В нашій державі законодавче закріплення поняття осудності знайшло своє місце в статті 19 Кримінального кодексу України 2001 року. За цією нормою визначено, що осудність «це здатність особи під час вчинення злочину усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними» [6, с. 9].

Одночасно, викликає сумнів, внаслідок недостатньої наукової розробленості та відсутності аналізу практики, доцільність введення також у статтю 20 Кримінального кодексу України 2001 року поняття «обмежена осудність».

Здатність усвідомлювати своє негативне ставлення до інтересів суспільства і держави, виражена у винному вчиненні особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого кримінальним законом як злочин, обумовлює кримінальну відповідальність суб'єкта, в якій виражається негативна оцінка злочину і особи злочинця з боку всього суспільства і держави.

Законодавче визначення понять «осудність» і «неосудність», необхідне в діяльності правозастосовних органів і експертних установ, а також для визначення правових наслідків встановлення судом осудності (або неосудності) особи, що вчинила передбачене кримінальним законом протиправне діяння.

В цьому виявляється сутність осудності як юридичного інституту в кримінальному праві, як правового поняття, як однієї з ознак суб'єкта злочину, як передумови вини і кримінальної відповідальності, адже не відбившись у злочині, здатність особи усвідомлювати своє негативне відношення до інтересів суспільства не буде належати до поняття осудності.

Лише наявність достатніх здібностей до усвідомлення негативного відношення до інтересів суспільства, виражене у вчиненні суспільно небезпечного діяння в межах конкретного складу злочину дає змогу застосовувати до особи заходів кримінально-правового впливу.

Таким чином, незважаючи на розуміння необхідності подальшої розробки визначення поняття осудності, усталений законодавчий підхід до вказаної проблематики не змінився. Враховуючи важливість визначення поняття осудності, законодавець, на нашу думку, зобов'язаний запропонувати інший, диференційований підхід до причин, що обумовлюють неосудність особи.

Висновки. Одже, слід зазначити, що осудність є юридичною категорією, яка характеризує достатній рівень здібностей особи до усвідомлення фактичного характеру та суспільної небезпечності діяння і можливості керувати своїми діями (бездіяльністю) під час вчинення злочину, а також здатність усвідомлення можливості застосування заходів кримінально-правового впливу.

Окрім цього, у визначенні осудності слід вказати на те, що вона є необхідною умовою наявності суб'єкта злочину та передумовою винності і кримінальної відповідальності.

Список літератури

1. Конституція України. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2010. - 48 с.
2. Михеев Р.И. Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. - Владивосток, Издательство Дальневост. ун-та, 1983. - 300 с.
3. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Часть Общая. Лекции. - СПб., 1902, т. 1. - 815 с.
4. Лунц Д.Р. Проблема невменяемости в теории и практике судебной психиатрии. - М., Изд. «Медицина», 1966. - 236 с.
5. Морозов Г.В., Лунц Д.Р., Фелинская Н.И. Основные этапы развития отечественной судебной психиатрии. - М.: «Медицина», 1976. - 336 с.
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року: Офіційний текст. - К.: А.С.К., 2003. - 224 с.

Л.Н. Фильштейн

Кировоградський національний технічний університет

І.В. Фильштейн

Класический приватний університет

Вменяемость – как предпосылка уголовной ответственности

Раскрыто понятие вменяемости, его историко-правовые источники, взаимосвязь с понятиями ограниченная вменяемость и невменяемость, а также значение в правоприменительной практике **вменяемость, ограниченная вменяемость, невменяемость, ответственность, психические расстройства**

L.Filshtein, I.Filshtein

Sanity - is a prerequisite for criminal liability

The notion of sanity, its historical and legal sources, the relationship with the concepts of sanity and insanity is limited, and value in enforcement practice **responsibility, limited sanity, insanity, responsibility, mental disorders**

Одержано 02.12.14

УДК 378.147

В.О. Гребенюк, викл.*Кіровоградський національний технічний університет*

Визначення концепції викладання професійної іноземної мови

В статті розглядається зміст базової концепції викладання іноземної мови за фахом. Базуючись на визначеннях і тезах, пропонуються підходи до чіткого уявлення, що ж розуміється під професійною мовою.

професійна діяльність, іншомовне спілкування, комунікативно-професійний потенціал

В останні роки зріс попит на викладання професійно орієнтованої мови (мови за фахом).

В чому ж зміст базової концепції викладання іноземної мови за фахом? Зміст і мета такого викладання полягає у тому, щоб активізувати діяльність слухача, в конкретному випадку студента, виробити у нього необхідні здібності для засвоєння мови. Під такими здібностями ми повинні розуміти спроможність студента під час занять сприймати та розуміти необхідну інформацію згідно з поставленою метою та задачею. Це розуміння означає, що студент може одержати максимум інформації за допомогою тих мовних засобів, якими він володіє. До цього потрібно віднести також використання усіляких стратегій для роботи з текстами.

Правильне сприйняття інформації означає, що студент повинен знаходитися на такому освітньому рівні, тобто мати такий рівень фахових знань, щоб чітко та точно диференціювати окремі поняття.

Комунікація під час викладання виходить зі спеціалізованих текстів і збігається з елементами та структурами мислення, якими володіють слухачі відповідної спеціальності.

Особливими елементами спеціальності є технічні, тобто фахові терміни. Під структурами мислення за спеціальністю розуміють певні конвенціоналізовані, логічні операції, які в свою чергу визначені винахідницьким та пізнавальним інтересом до даної спеціальності, що реалізується в специфічних інформаційних структурах. Тільки маючи у розпорядженні відповідні елементи, структури мислення і комунікації, можна гарантувати предметну систематизацію. Виходячи з цього, викладання повинно включати необхідні морфологічні, лексичні, синтаксичні і структурні заходи. При цьому передусім потрібно правильно розробити стратегію викладача, направлену на чітку постановку цілей перед слухачами, які відповідали б рівню їх підготовки. Така стратегія забезпечує:

- обмірковане визначення навчальних цілей;
- відповідну послідовність у викладенні навчального матеріалу;
- раціональну організацію навчального процесу.

Базуючись на визначеннях і тезах, необхідно чітко уявляти, що ж розуміється під професійною мовою. Хоффман дає наступне визначення: «Професійна мова — це спільність усіх мовних засобів, що використовуються в конкретній професійній сфері для спілкування між спеціалістами даної професії» [4]. Він заперечує термінологічну теорію, за якою професійна мова в першу чергу характеризується відповідною їй термінологією.

Для Хоффмана професійні мови не є варіантами мови широкого спілкування (функціонально-оптимістична гіпотеза), не є окремим стилем, а субмовами, тобто частиною мови широкого спілкування, в якому фонетичні, морфологічні та лексичні елементи, синтаксичні й текстові феномени створюють функціональну єдність і цим забезпечують комунікативне спілкування у різноманітних напрямках однієї професії. При цьому Хоффман вказує на горизонтальний розподіл професійних мов, згідно з яким немає єдиної професійної мови, а є стільки професійних мов, скільки існує спеціалізацій. Крім горизонтального, існує також вертикальний розділ професійних мов, відповідно до якого кожна професійна мова не є гомогенною, а навпаки, проявляє відмінне мовне наповнення, мовний склад у різних типах текстів.

Байер розуміє під професійною мовою «комплексну галузь» (уринок, різновид) мовного застосування, яка вказує на внутрішню відмінність, зумовлену специфікою в різноманітних професійних ситуаціях, тобто професійна мова, як письмова, так і розмовна, використовується спеціалістами при спілкуванні з іншими, наприклад тими, що починають діяльність у тій самій професійній сфері, чи спеціалістами інших сфер, поєднаних єдиною метою – досягненням взаєморозуміння при спілкуванні. Професійна мова охоплює при цьому єдність мовних засобів, що використовуються при спілкуванні та дають лінгвістичну, методологічно обґрунтовану характеристику на різних внутрішньомовних рівнях. Особлива увага при цьому приділяється лексичному, морфологічному та синтаксичному пошуку [2].

Хорунг розширив визначення професійної мови, додав компоненти часу. Він спробував зв'язати «швидкий часовий розвиток професійної мови» за окремий проміжок часу. На його думку, «існуюча в певний проміжок часу в сфері мовної комунікації мова Х є професійною мовою мови Х у часі t» [5].

Хорунг і Байер розширили визначення Хоффмана за рахунок двох важливих пунктів, а саме: наявність часу та більш широкого кола людей, що знаходяться в спілкуванні. Це стосується спеціалістів однієї професії, а також представників різноманітних професій, що не об'єднані єдиною метою.

Для Хоффмана і Байера важливим є наступне: «Існуюча професійна мова завжди прив'язана до спеціаліста, тому що потребує повної ясності в термінах і виразах. Професійна мова, що використовується неспеціалістами відповідної професії, втрачає безпосередній зв'язок з професійним мисленням; визначення під час розмови втрачають важливу частину свого змісту і точність, в першу чергу порушують при цьому системність.

Комунікація в даному випадку охоплює явища, процеси та положення речей поверхово, не передає суті, що призводить до висновку: неспеціалісти використовують тільки елементи професійної мови, але не саму мову, якою вона є».

Таким чином, ділова мова зв'язана:

- з елементами мислення, що є характерними для професії і знаходять свій вираз у професійних термінах;
- із структурами мислення, характерними для професії;
- із структурами передачі інформації, що вважаються прийнятими в спеціальності.

Мова професії зв'язана з манерою і соціалізацією того, хто розмовляє. У зв'язку з тим, що ті, хто користується письмовою та розмовною професійною мовою у межах однієї спеціальності, володіють різним ступенем соціалізації, переслідують у своєму спілкуванні різноманітні цілі та мають свій особливий стиль написання і розмови, можливі різноманітні засоби реалізації професійної мови всередині однієї і тієї ж дисципліни.

Професійна письмова та розмовна мова мають різні ступені спеціалізації, що знаходить відображення у відповідному рівні складності текстів. Під складністю текстів розуміється їх рівень наповнення професійною мовою. Так виникає поняття «розшарування» професійної мови. Для Хоффмана критеріями такого розшарування є «рівень абстракції, зовнішня мовна форма, середовище та ті, що беруть участь у спілкуванні».

Під вертикальним розшаруванням розуміють поділ професійної мови за ступенем його текстової спеціалізації. Наприклад, текст з будь-якого шкільного підручника менш спеціалізований, ніж стаття в професійному журналі; текст на тему «Рух» у початковій школі менш спеціалізований, ніж у підручнику для дорослих та середніх класів чи словнику професійних термінів. Критерієм такого виду розподілу є ступінь спрощення спеціальних термінів і понять.

Зупинимось детальніше на визначенні «Wirtschaftdeutsch». Вираз «економічна німецька», як і «технічна німецька» є збиральним поняттям для різноманітних професійних мов, що використовуються групами слухачів з різним освітнім рівнем, які ведуть різноманітну трудову діяльність і ставлять перед собою відповідно різні цілі комунікації, але знаходяться при цьому в одному професійному, академічному та освітньому середовищі, яке тією чи іншою мірою зв'язано з економікою. Посилаючись на Хоффмана, можна сказати, що «економічна мова є спільністю всіх ділових мов, тобто всіх мовних засобів, які використовуються в одній професійно обмеженій сфері комунікації, в даному випадку в економіці з метою спілкування між людьми».

Для «Wirtschaftdeutsch» є також характерним вертикальний і горизонтальний розподіли. Так розрізняють, наприклад, німецьку в народному господарстві, в економіці підприємств, в торгівельному праві, валютній політиці, банківській справі і т. д. При цьому вони розподіляються за ступенем їх спеціалізації.

Очевидно, що секретар, працюючий з іноземною кореспонденцією, має зовсім інші здібності, ніж менеджер підприємства, що займається експортом, чи службовець, який є посередником між німецьким керівником і своїми колегами-співвітчизниками. В цьому випадку між ними виникає тільки так звана умовна спільність. Однак мовна компетентність в одній сфері не повинна прирівнюватися до компетентності іншої сфери.

Потрібно враховувати, що можливості професійної мови, будь це «німецька технічна» чи «німецька економічна», обмежені. Але існує велика кількість окремих професійних мов, які використовуються в межах окремих дисциплін і приводять до горизонтального розшарування. Так, у технічній сфері поняття «природничі науки» і «техніка» в сучасному науковому виробництві ідентифіковані і являють собою велику кількість дисциплін, які більшою чи меншою мірою розвивались окремо одна від одної. Існують, наприклад, такі різні дисципліни, як металургія, гірничовидобувна техніка, машинобудування, точна інформатика тощо.

Якщо ми говоримо про природничо-наукову та технічну мову, то маємо на увазі конкретні професійні мови, які належать до окремих дисциплін.

Вказаний розподіл професійної мови важливий за таких причин:

Ступінь спеціалізації свідчить про наявність визначеної кількості спеціальних термінів у професійній мові. Тексти з низьким рівнем спеціалізації мають невелику кількість спеціальної термінології порівняно з текстами з високим ступенем спеціалізації.

Ступінь спеціалізації відбивається на появі різноманітних видів і типів текстів. При цьому завдається вплив на морфологічно-синтаксичний склад, тому що різні види та типи текстів можуть мати різні морфологічні й синтаксичні склади.

Ступінь спеціалізації впливає на виникнення різних видів текстів, а також на їх структуру, тобто допомагає виникненню конвенціоналізованої кількості текстових сегментів, які слугують для передачі їх змісту.

Список літератури

1. Fremdsprachenunterricht in Theorie und Praxis. Rosemarie Buhlman und fenneliese Fearn. Cui. 7,9,83,115.
2. Beür R., Möhn D. Vorüberlegungen Zu einem «Hamburgern Gutachten». In: Fachsprache 3/4. 1981.
3. Heuer H., Müller R. M., Schrey H. Möglichkeiten der Lehrwerkforschung und Lehrwerkkritik. Ein Neuansatz. Dortmund. 1973.
4. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache, Berlin. 1976.
5. Hornung W. Didaktische Modelle zur Überwindung Zueier Hauptschueigkuten bum Fachsprachunterricht. In: Materialien Deutsch alt Fremdsprache 14. Regensburg. 1978.

В.О. Гребенюк

Кировоградский национальный технический университет

Определение концепции преподавания профессионального иностранного языка

В статье рассматривается содержание базовой концепции преподавания иностранного языка по специальности. Основываясь на определениях и тезисах, предлагаются подходы к четкому представлению того, что понимают под профессиональным языком.

профессиональная деятельность, иноязычное общение, коммуникативно-профессиональный потенциал

V.Grebenuk

Kirovograd National Technical University

The article deals with the basic concept of teaching foreign languages for specific purposes. Based on the definitions and theses approaches to a clear idea what is meant by professional language are proposed.

Одержано 04.12.14

УДК 336.748.12

І. О. Крива, студ. гр. ОА-12, Т.М. Котенко, доц., кнд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Інфляційні процеси в економіці України на сучасному етапі

Досліджено, що інфляційні процеси досить негативно впливають на соціально-економічний стан країни. Розрізняють різні підходи при трактуванні поняття інфляції, причин та механізмів виявлення інфляційних процесів. Проаналізовано сучасний стан рівня інфляції в Україні. Визначено антиінфляційні заходи на основі оцінки проблемних аспектів регулювання інфляційних процесів в Україні та світі.

інфляція, інфляційні процеси, причини інфляції, соціально-економічні наслідки інфляції, антиінфляційне регулювання, антиінфляційна політика

Вступ. Інфляція являє собою одну з найгостріших проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, яка негативно впливає на всі сторони суспільного життя. Адже її наслідками є знецінення результатів праці, зниження життєвого рівня населення, знецінення грошових заощаджень, перешкоджання довгостроковим інвестиціям та економічному зростанню загалом. Високий рівень інфляції руйнує грошову систему та провокує витік капіталу за кордон, послаблює національну валюту, посилює суперечності в соціальних та політичних колах суспільства. Основним індикатором інфляції є індекс споживчих цін, який в Україні суттєво коливається та значно перевищує середньоєвропейський показник. Враховуючи євроінтеграційний курс України, виникає об'єктивна необхідність підвищення ефективності регулювання інфляційних процесів, особливо на сучасному етапі.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питаннями інфляційних процесів та розробкою засад антиінфляційної політики в країнному вимірі займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, серед яких Дж. Кейнс, І. Фішер, М. Фрідмен [1], В. Геєць [2], А. Гриценко [3], В. С. Марцин [4], С. Кравченко [5] та інші.

Мета. Основною метою дослідження є вивчення зарубіжного досвіду антиінфляційного регулювання та адаптація позитивних заходів до інфляційних процесів в Україні.

Методологія. Перш за все, вважаємо за необхідне, визначити дефініцію поняття інфляції. Загалом під інфляцією розуміють зростання загального рівня цін у країні впродовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці. Сірко А. В. вважає, що інфляція – це стійке зростання загального (або, що те саме, середнього) рівня цін товарів і послуг, унаслідок якого падає купівельна спроможність наявних в обігу грошей (гроші знецінюються)[6, с. 28]. В свою чергу Івасів Б. С. зазначає, що інфляція – процес знецінення грошей внаслідок надмірної емісії та переповнення каналів обігу грошовою масою. Мамалуй О. О. дає наступне визначення інфляції – це багатопланове соціально-економічне явище, яке характеризує співвідношення між кількістю паперових грошей, обсягом вироблених товарів та послуг і темпами зростання рівня цін [7].

При цьому, не слід ототожнювати інфляцію з грошовою емісією (законодавчо обумовленим випуском додаткових грошей в обіг). Емісія грошей може мати як інфляційний, так і не інфляційний характер.

Розмаїття форм вияву інфляції потребує різних підходів до визначення причин та механізмів інфляційного процесу. Умовно всі теоретичні концепції інфляції можна розділити на дві групи: економічні та неекономічні (природні, політичні). Серед економічних існує дві концепції щодо визначення першопричин інфляції: структурна (немонетарна) і монетарна. На думку прихильників першої концепції інфляція виникає в процесі економічного зростання за умов диспропорції суспільного відтворення, дефіциту державного бюджету. Монетаристи розглядають інфляцію з точки зору грошової та бюджетної політики держави. При цьому зростання внутрішніх цін та волатильність валютних курсів спричиняють структурні диспропорції в економіці.

Виходячи з вищеперелічених концепцій можна виділити основні причини інфляції, що характерні для більшості країн світу:

1. Незбалансованість державних витрат і доходів, що призводить до збільшення грошової маси і як наслідок – інфляції.
2. Кредитна експансія.
3. Інфляційнонебезпечні інвестиції (військові витрати, утримання збиткових підприємств державної форми власності).
4. Імпорт інфляції, роль якого посилюється із зростанням відкритості національних економік.
5. Інфляційні очікування.
6. Відсутність вільного ринку і конкуренції, що призводить до олігополізації економіки.
7. Некономічні фактори (революції, війни, політична нестабільність, втрата довіри до уряду та ін.).

Слід зазначити, що для більшості постсоціалістичних та країн, що розвиваються основною причиною інфляції є ціновий механізм, який за відсутності або недосконалості ринкових структур призводить до бюджетного дефіциту, незбалансованості та порушенням міжгалузевих пропорцій.

Інфляція має цілий ряд негативних наслідків у багатьох сферах суспільного життя, насамперед у соціальній та економічній, а саме: перерозподіл доходів, зменшення реальної вартості заощаджень, посилення податкового тиску, зниження обсягів виробництва, збільшення суспільних витрат, розширення спекуляції в результаті зміни цін, прискорення матеріалізації грошових запасів, падіння реальної відсоткової ставки, зниження мотивації до праці. Отже, інфляція негативно впливає не лише на грошово-кредитну систему, але й на соціальний рівень життя населення.

Далі перейдемо до аналізу рівня інфляції в Україні протягом 2000-2014 років (рис.1):

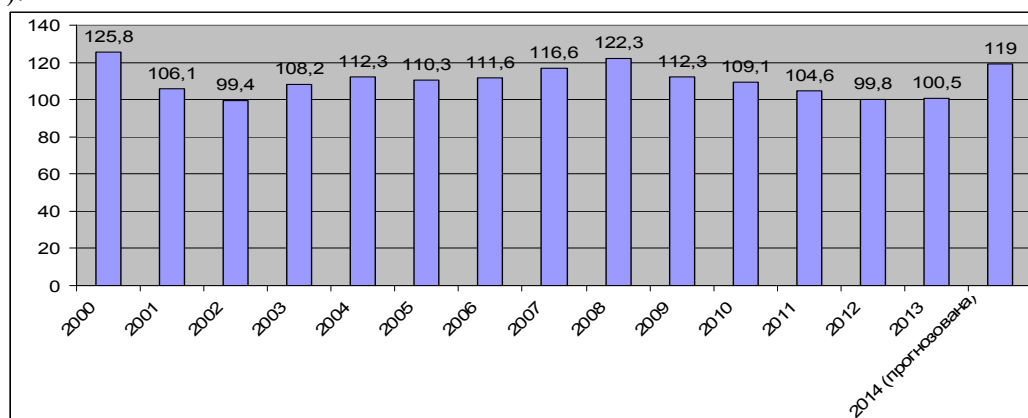

Рисунок 1 – Динаміка інфляційних процесів в Україні протягом 2000-2014 року, в тому числі дані по 2014 року за 10 місяців, %

Джерело: [8]

Як видно з рисунка, рівень інфляції, який існує зараз перевищує інфляцію попередніх років майже на 18 відсотків, що відповідає рівню інфляції у кризовий 2008 рік.

Далі, вважаємо за доцільне, дослідити динаміку інфляційних процесів в Україні протягом десяти місяців 2014 року загалом та у розрізі (рис.2, 3):

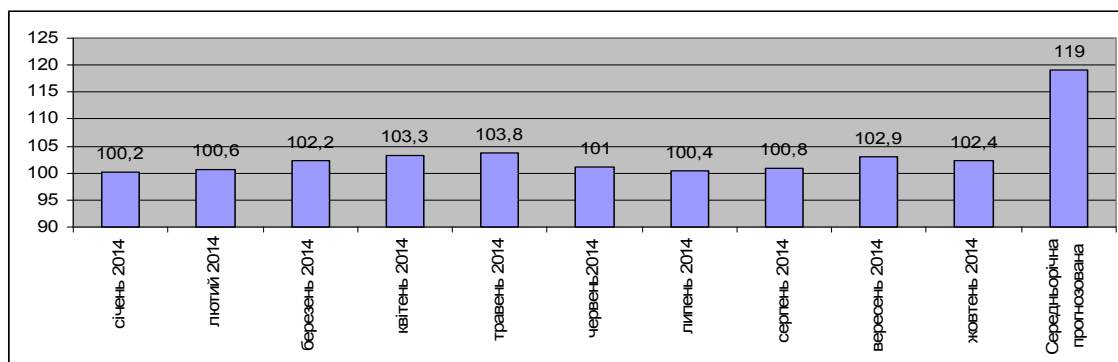

Рисунок 2 – Помісячний рівень інфляції у 2014 році в Україні загалом, %

Джерело: [9]

Як можемо спостерігати з рис. 1, динаміка рівня інфляції є мінливою, загострилась ситуація ще у березні місяці, коли рівень інфляції зріс з 100,6 % до 102,2 %, далі поступове зростання у квітні та травні до 103,8 %. Далі, спостерігаємо порівняно зниження інфляційного стрибка до 101 % у червні та 100,4 % у липні. Такі коливання, вважаємо за доцільне пояснити політичною та економічною кризами в країні, крім того анексією частини території та початку воєнного супротиву, тобто витрат країни на непередбачені воєнні заходи, зокрема. Натомість, у травні місяці Україна отримала перший транш макрофінансової допомоги від ЄС, а наприкінці червня було підписано Угоду про асоціацію, що як ми бачимо відзначилось зниженням темпів інфляції в країні у відповідні періоди.

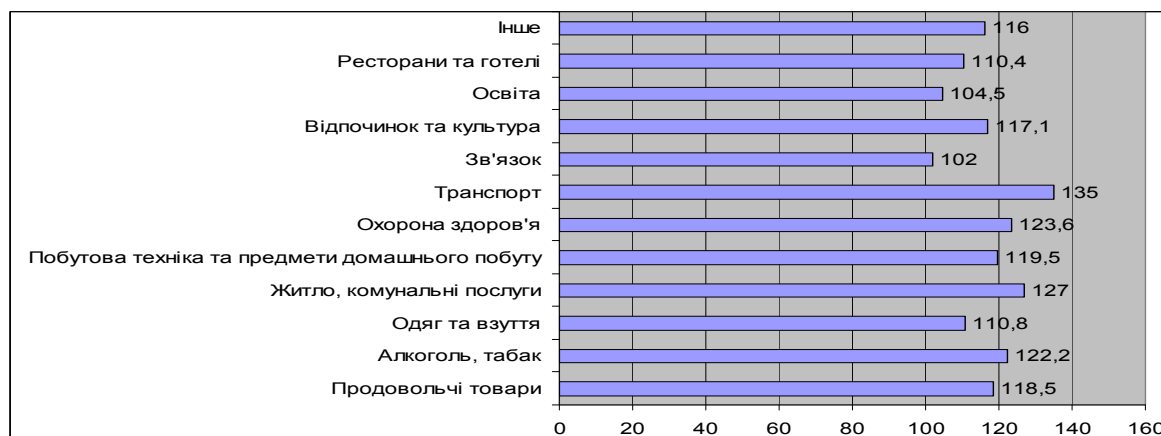

Рисунок 3 – Помісячний рівень інфляції у 2014 році України у розрізі товарів та послуг, %

Джерело: [9]

Якщо спостерігати по секторам, то найбільш негативного впливу інфляційними процесами зазнали такі як – транспорт – 135 %, житло, комунальні послуги – 127,5 %, алкоголь, табак – 122,2 %, побутова техніка – 119,5 % та продовольчі товари – 118,5 %, частина з них пов'язана з паливно-енергетичним комплексом, решта – імпортозалежні, витрати на які різко зросли із знеціненням гривні.

Тому, з огляду на високий рівень інфляційних процесів, який характерний для економіки України має місце застосування адекватної та ефективної антиінфляційної політики в країні.

Під антиінфляційною політикою держави розуміють комплекс заходів та дій у економіці, що стримують інфляційне зростання цін. Розрізняють два види антиінфляційної політики: адаптивна, яка передбачає пристосування до інфляції, спробу держави мінімізувати її негативні наслідки та активна, що спрямована на ліквідацію причин, що викликали інфляцію. Більшість економічно розвинутих країн світу встановлюють свої середньотермінові інфляційні орієнтири на рівні, що не перевищує 2-3 % на рік (табл. 1) [3].

Таблиця 1 – Інфляційні орієнтири центральних банків окремих країн світу [3]

Центральний банк	Інфляційні орієнтири / критерії цінової стабільності	
	показник	кількісні межі
Центральний європейський банк	Гармонізований індекс споживчих цін	менше 2% у середньостроковому періоді
Банк Англії	Індекс споживчих цін	2% (попередній орієнтир – 2,5%)
Національний банк Швейцарії	Індекс споживчих цін	Менше 2% на рік
Резервний банк Австралії	Індекс споживчих цін	2% на рік у середньостроковому періоді
Резервний банк Нової Зеландії	Індекс споживчих цін	1-3% у середньостроковому періоді (попередній орієнтир – 0-3% протягом 12 місяців)

Однак, не у всіх розвинутих країнах визначення інфляційних орієнтирів мають жорстко обмежувальний характер. Так, наприклад, Федеральна резервна система (ФРС) США допускає вищі темпи щорічного зростання інфляції, ніж Європейський центральний банк (ЄЦБ). Зазначена гнучкість інфляційних орієнтирів ФРС надає можливість поєднати їх досить низький рівень із динамічнішим виробництвом, ніж у країнах зони євро.

Щодо країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються, то вибір ними інфляційних орієнтирів часто знаходиться поза межами цінової політики. Так, для країн Центральної та Східної Європи (Польща, Угорщина, Чеська Республіка, Словацька Республіка, Латвія, Литва, Естонія, Словенія, Мальта, Кіпр, які набули членства в ЄС у 2004 р.) вибір інфляційних орієнтирів визначався не оптимальним співвідношенням з темпами економічного зростання, а умовами входження до ЄС.

Досить часто встановлення інфляційних орієнтирів залежить від зовнішніх чинників. Наприклад, Міжнародний валютний фонд при видачі своїх кредитів ставить спеціальні вимоги, пов'язані із зниженням рівня інфляції в країні-реципієнті [10].

Слід зауважити, що утримання високого рівня інфляції зумовлене адміністративними заходами у таких монополізованих секторах як енергетичному, комунальному, транспортних перевезень.

Проаналізувавши інфляційні процеси в Україні можна виділити наступні фактори, що спричинили наявний темп інфляції рівень якого дорівнює кризовому (2008 рік): зростання цін на паливно-енергетичні ресурси, що викликане політичним конфліктом в країні, криза влади, зростання цін на споживання, комунальні послуги, знецінення гривні та безперечно витрати на війну.

Результати. Зазначимо, що за період незалежності України вітчизняна практика мала досвід управління інфляційними процесами. При цьому були сформовані основні засади антиінфляційної політики в перехідній економіці, що дозволило подолати гіперінфляцію та забезпечити перехід на помірні темпи інфляції. Проте, необхідно відмітити, що заходи, які застосовувались раніше не є прийнятними зараз, в умовах відкритості економіки України. Тому апарату необхідно досить уважно проаналізувати світовий досвід подолання інфляції.

Варіант антиінфляційної політики вибирають залежно від темпів інфляції та пріоритетів. Основними антиінфляційними інструментами, як показує світовий досвід, є заходи, що спираються на грошово-кредитну (індексація доходів, застосування механізму коригування процентних ставок відповідно до темпів інфляції) і фіскальну політику (зміни у системі оподаткування, введення жорсткого державного контролю цін та зарплати) [11, с. 176]. Необхідним є також адаптація усіх економічних інституцій до функціонування в умовах інфляції. Важливою складовою антиінфляційної стратегії є впорядкування державних фінансів, передовсім скорочення бюджетного дефіциту.

Отже, проведення антиінфляційної політики залежить від співвідношення багатьох економічних процесів та ступеня їхньої активності. Найбільшої ефективності можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією. Перш за все, політичної стабільності, як індикатора налагодженої роботи всього адміністративного апарату.

Список літератури

1. Сущенко О. Генезис та особливості антиінфляційної політики США на сучасному етапі [Текст] // Ринок цінних паперів України / О. Сущенко, Ю. Стахів. – 2011. - №1-2/2011. – С. 23-30
1. Геєць В. Цінова конкуренція чи цінова стабільність: дуалізм політики економічного зростання [Текст] // Економіка і прогнозування / В. Геєць. – 2010. – № 4. – С. 9–31.
2. Гриценко, А. А. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні [Текст] / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська, О. І. Петрик. – К., 2008. – 272 с.
3. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В. С. Марцин // Економіка розвитку № 1(65). – 2013. – С. 42–48.
4. Кравченко С. Інфляції в ринковій економіці й антиінфляційна політика держави / С. Кравченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 8. – С. 8–11.
5. Сірко А.В., Найдич Н.М. Макроекономіка: навч-метод. пос.-Тернопіль: СПП «Тайп», 2009.-105с..
6. Безкровний А.В. Розвиток інфляційного процесу в Україні // Економіка АПК.-2009.-№1.-с.77-79
7. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Финансовый портал Минфин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/inf/>
9. Синдром інфляції: діагностика і лікування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://persona-l.pp.ua/rubrics/bznes-fnansi/sindrom-nflyacz-dagnostika-lkuvannya>
10. Круш П.В., Тульчинська С.О. Макроекономіка: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.

Одержано 09.12.14

УДК 005.33

А.О. Федорова, студ. гр. ОП-14м

Кіровоградський національний технічний університет

Корпоративна соціальна відповідальність та її впровадження в Україні

Статтю присвячено питанням корпоративної соціальної відповідальності як важливої складової корпоративної культури. Розглядаються різні визначення корпоративної соціальної відповідальності та етапи впровадження в Україні. Проводиться аналіз проблем та розкриваються переваги від ефективного використання корпоративної соціальної відповідальності.

корпоративна, соціальна відповідальність, модель корпоративної соціальної відповідальності, корпоративна стійкість

Формування в Україні власної моделі корпоративної соціальної відповідальності зумовлено інтеграційними та глобалізаційними процесами, що супроводжуються підвищенням міжнародної конкуренції та необхідністю застосування прогресивних заходів та спрямування стратегічного вектора на досягнення бажаної конкурентоспроможності українських підприємств, що сприятиме трансформації економіки та її адаптації до ринкових умов. Це можливо лише за допомогою використання прогресивного світового досвіду ефективного діалогу між бізнесом, урядом та громадським суспільством задля вирішення соціальних проблем.

Соціальна відповідальність бізнесу (далі - СВБ) або корпоративна соціальна відповідальність (далі - КСВ) є одним із таких компонентів такого досвіду. Дотримання принципів КСВ передбачає вбудовування ідеї соціальної відповідальності у стратегію корпоративного управління компанією. Ця діяльність, відображена в системі економічних, екологічних та соціальних показників сталого розвитку, здійснюється через регулярний діалог із суспільством. Суть поняття полягає в тому, що будь-які виробничі та економічні рішення приймаються з урахуванням їх соціальних та екологічних наслідків як для компаній, так і для суспільства.

На сьогоднішній день КСВ в Україні знаходиться на стадії свого становлення. Найактивнішими у цій сфері є представництва іноземних компаній, які переносять на українське підгрунтя сучасні світові практики, принципи і стандарти, а також найбільші українські підприємства.

Сьогодні у світовій науковій і діловій літературі, присвяченій проблемам відносин бізнесу і суспільства, використовується безліч концепцій, пов'язаних з КСВ. Серед них найбільшу популярність одержали: власне «корпоративна соціальна відповідальність», «корпоративна соціальна сприйнятливість» і «корпоративна соціальна сумлінність», «етика бізнесу» і «корпоративна філантропія», «соціальні проблеми», «корпоративна соціальна діяльність» і «процес корпоративної соціальної політики», «менеджмент зацікавлених сторін» і «корпоративне громадянство», «стійкий розвиток» і «корпоративна стійкість», «корпоративна репутація» і «соціально відповідальне інвестування», «потрійна звітність» і «корпоративна соціальна звітність». Наявність споріднених дефініцій ще більше ускладнює розуміння зазначеної категорії.

Українські компанії недостатньо поінформовані щодо практики КСВ, що може бути викликано тим, що саме поняття з'явилося в Україні відносно нещодавно (2005 рік), а тому повністю усвідомити, а також знайти правильний напрямок реалізації КСВ дуже важко [5]. Оскільки загально визнаного поняття КСВ немає, можна навести декілька визначень КСВ, які розроблені як в українському бізнес середовищі, так й у світовому (табл. 1).

Таблиця 1 - Корпоративна соціальна відповідальність у розумінні різних авторів

№	Автор	Визначення корпоративної соціальної відповідальності
1	Форум соціально відповідального бізнесу (Україна) [8]	Концепція залучення соціальних і екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між різними зацікавленими сторонами (групами впливу); це внесок бізнесу у досягнення цілей сталого розвитку, який передбачає збалансованість економічних, соціальних та екологічних цілей суспільства, інтеграцію їх у взаємовигідні приписи та підходи; це спосіб покращити ефективність роботи компанії як у короткостроковому, так і довготривалому періодах.
2	Європейський Альянс корпоративної соціальної відповідальності [7]	Концепція залучення соціальних і екологічних напрямків у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами.
3	Конфедерація роботодавців України [6]	Добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища.
4	Джим Райлі [2]	Передбачене законом зобов'язання для бізнесу переслідувати довгострокові цілі, які корисні для суспільства.
5	із «Зеленої книги» ЄС [1]	Концепція, за якою організації враховують інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив усіх сфер своєї діяльності на споживачів, постачальників, працівників, акціонерів, громаду та навколишнє середовище.

Для висвітлення всієї суті поняття, можна запропонувати таке узагальнене визначення. Корпоративна соціальна відповідальність – це добровільна чи регламентована законом соціально спрямована робота організацій на довгострокову перспективу, яка у разі ефективного впровадження забезпечує покращення іміджу

компанії, підвищення фінансових показників та сприяє розвитку суспільства. Узагальнене трактування цього поняття включає:

- корпоративну етику;
- корпоративну соціальну політику стосовно суспільства;
- корпоративну політику у сфері охорони навколишнього середовища;
- принципи і підходи до корпоративного управління та корпоративної поведінки;
- питання дотримання прав людини (включаючи рівні можливості для жінок і чоловіків, осіб, які мають особливі соціальні потреби, для різних вікових груп) у відносинах з постачальниками, споживачами, персоналом.

В Україні ще не сформована власна модель корпоративної соціальної відповідальності. Це можна підтвердити результатами опитування підприємств щодо необхідності впровадження КСВ, в результаті яких було виявлено, що лише половина опитаних (53,3%) підтримують ідею запровадження політики соціальної відповідальності, 41,1% – не вважають це за потрібне, а останні 5,6% компаній зазначили, що не бачать ніякого сенсу в запровадженні такої практики. Майже третина вітчизняних компаній заявила, що не здійснює заходи із соціальної відповідальності і для більшості з них ці заходи не є актуальними через брак коштів. Кожна десята компанія вважає, що ця функція належить державі, а не бізнесу. І лише 29,6% підприємств мають власну стратегію КСВ.

Щодо процесу розвитку СВБ в Україні, то його умовно можна поділити на наступні етапи:

1. Дотримання діючого законодавства. Цей етап характеризується тим, що компанії виконують нормативно-правові норми, визначені законодавством країни. Більшість українських компаній знаходиться саме на цьому етапі.

2. Здійснення добродійної діяльності. Компанії надають спонсорські внески на соціальні заходи. На даний час в Україні існує суттєва кількість компаній, які займаються стратегічною добродійністю та підтримують довгострокові соціальні ініціативи.

3. Використання зв'язків з громадськістю (PR). Задля підвищення власної репутації та утворення маркетингових переваг компанії здійснюють проекти, націлені на зв'язки з громадськістю, часто на основі соціальних проектів та точкових ініціатив.

4. Покращення ефективності бізнес процесів. Компанії здійснюють проекти, які призводять до зростання прибутковості діяльності та вирішення соціальних та екологічних питань. Але часто такі проекти пов'язані із економією ресурсів і впроваджуються без урахування принципів соціальної відповідальності.

5. Стратегічний підхід до СВБ. Компанії визначають стратегію власної соціальної відповідальності, яка охоплює основні бізнес-процеси компанії (виробництво, продажі, маркетинг, стратегічне управління тощо), визначає середньо- та довгострокові цілі. СВБ використовується як інструмент корпоративного розвитку для отримання конкурентних переваг [4].

У світі існують декілька національних моделей соціальної відповідальності. На сьогодні немає підстав говорити про сформовану українську модель корпоративної соціальної відповідальності, однак можна говорити про існування окремих специфічних рис, що властиві даній сфері діяльності для низки країн пострадянського простору, у тому числі і для України [3]

Відмінні риси соціальної діяльності українських підприємств це:

– відсутність у сучасній Україні укорінених традицій соціально відповідального підприємництва і, як наслідок, сформованої ідеології соціальної поведінки для бізнесу в цілому;

– велика кількість форм соціальної діяльності викликана тим, що кожне підприємство самостійно шукає оптимальний варіант соціальної активності, при цьому кожна окрема компанія намагається досягти оптимального балансу соціальних інвестицій і економічної ефективності;

– проведення соціальної політики в багатьох випадках є вимушеною і необхідною реакцією на запит місцевої влади або обов'язковим заходом по нормалізації соціального становища у регіоні;

– відсутність з боку держави законодавчо встановлених рамок, що регулюють соціальну діяльність, та відсутність чітких процедур, якими можна було б керуватися у виборі напрямків соціальної активності;

– вибір форм і напрямків соціальної відповідальності носить випадковий характер і залежить від власників і топ-менеджменту компанії;

– неоднорідність коштів, що витрачаються на соціальні програми для працівників компаній, адже існує велика різниця у розмірах соціальних пільг, що отримують рядові працівники та висококваліфікований персонал;

– існування суттєвих розбіжностей між розумінням пріоритетних напрямків соціальної відповідальності з боку суспільства та з боку бізнесу.

Перешкодами ж до поширення КСВ в Україні на думку більшості підприємців є брак коштів, для третини підприємств (33%) — податковий тиск, для 31% — недосконалість нормативно-правової бази, яка б сприяла впровадженню програм із соціальної відповідальності. Для інших 28% українських підприємств основними перешкодами є недостатність інформації (38,5%) і досвіду (28%) у процесі впровадження заходів із соціальної відповідальності, відсутність державних та недержавних організацій, які б могли допомогти (18%). Кожне десяте опитане підприємство (11%) основною перешкодою визначило відсутність або слабкість суспільного інтересу. Основними ж стимулами українські підприємства визнали пільгове оподаткування організації зменшення адміністративного тиску місцевих органів влади та ознайомлення з позитивними прикладами впровадження КСВ в світі [5].

Серед найбільш активних представників України в системі соціальної відповідальності є групи ДПЕК, СКМ, компанії Метінвест, Соса-Сол, ПрАТ “Київстар”, нефінансова звітність яких у 2013 році склала топ-5 соціально відповідальних підприємств.

Правильно побудована система корпоративного управління не тільки дозволяє уникнути втрати активів компанії. Вона також розглядається в якості гаранта фінансової прозорості, підзвітності компанії її акціонерам, відповідальності інвесторів, однак найголовніше — дозволяє поєднувати раніше, здавалося, несумісні категорії: корпоративну відповідальність і конкурентоспроможність компанії. Це дозволяє зберегти в очах громадськості розуміння важливості ринкових інститутів в довгостроковій перспективі.

Численні українські компанії могли б принести значну користь на шляху суспільства до сталого розвитку, проте для цього слід здійснити ряд дій, що могли б стати стимулом до впровадження ними КСВ:

– створити національну стратегію розвитку соціальної відповідальності;

– провести широку інформаційно-просвітницьку кампанію з питань сутності та переваг соціальної відповідальності для розширення розуміння та правильної трактовки поняття КСВ;

- надати можливість отримання консультаційної он-лайн допомоги з питань КСВ;
- усунути перешкоди на шляху до впровадження КСВ, такі як податковий тиск та відсутність державної допомоги;
- створити нормативи та форми для нефінансової звітності;
- сформувати наукову базу для вивчення КСВ як стратегічного елементу розвитку українського бізнесу;
- провести просвітницьку програму для споживачів для впровадження практики етичного споживання;
- впровадити принципи соціальної відповідальності в діяльність місцевого самоврядування та органів державної влади.

Корпоративна соціальна відповідальність можлива за умови досягнення стійкого розвитку самостійних і відповідальних компаній та організацій, що відповідає їх довгостроковим інтересам, сприяє досягненню соціальної злагоди, безпеки, благополуччя громадян, збереженню навколишнього середовища, дотриманню прав людини.

Реалізація корпоративної соціальної відповідальності повинна відбуватись за умови не втручання держави та її відповідних органів до оперативної діяльності компанії. Надмірна регламентація такої діяльності позбавляє її духу добровільності, соціально-спрямованої діяльності компанії або організації [6].

Одним зі шляхів розробки та регулювання КСВ діяльності є діалог держави, громадських організацій та представників бізнесу. Тому, політика соціальної відповідальності може бути вироблена і впроваджена в результаті соціального діалогу.

Всі заходи, що сприяють розвитку КСВ в Україні мають велике значення для підвищення конкурентоспроможності країни у світовому економічному просторі.

Список літератури

1. Бегма Ю. Якісне дослідження методів впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Бегма Ю., Вінніков О., Редько О. — К.: Факт, 2006. — 130 с.
2. Визначення: корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://csrgender.org.ua/discrimination/53-zagalna-informaciya-pro-ksv-ta-ender.html>.
3. Денис О.Б. Сфери прояву корпоративної соціальної відповідальності бізнесу: зарубіжний досвід і вітчизняна практика / О.Б. Денис // Вісник університету банківської справи Національного Банку України. — 2010. — №2(8). — С. 36-38.
4. Іванов О.В. Особливості впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності в бізнес-середовищі України / О.В. Іванов // Стратегія економічного розвитку України. — 2010. - №26-27. — С. 85-92.
5. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: Стан та перспектива розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uniter.org.ua/data/block/research_ukr_final.pdf.
6. Корпоративна соціальна відповідальність – конкурентоспроможність бізнесу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.conf.eu.org/ua/competitiveness/csr.html>
7. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Кол. автор.: Лазоренко О., Колишко Р., та ін. — К.: «Енергія», 2008 – 96 с.
8. Соціальна відповідальність – основа філософії бізнесу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.svb.org.ua/reviews/sotsialna-vidpovidalnist-osnova-filosofii-biznesu>

Одержано 08.12.14

УДК 331.1

А.С. Лосєва, ст. гр. ОП-14м

Кіровоградський національний технічний університет

Соціальна відповідальність в сфері охорони праці

У статті викладені результати аналізу стану охорони праці в Україні та причини нещасних випадків, травматизму та професійних захворювань. Досліджено структуру законодавства та органів, що здійснюють контроль та нагляд в сфері охорони праці. Визначено цільову спрямованість, задачі та основні напрями посилення соціальної відповідальності підприємства в сфері охорони праці.

соціальне партнерство, техногенні аварії, страхування, нещасні випадки, санітарно-гігієнічні норми, виробничий травматизм

Соціальне партнерство — система відносин між найманими працівниками і власниками засобів виробництва, при якій визнаються розбіжності економічних інтересів різних соціальних груп і право кожної з них відстоювати свої інтереси через пошук компромісів, шляхів взаєморозуміння й співробітництва.

На практиці соціальне партнерство виступає в якості альтернативи всякій диктатурі класу або особи і є цивілізованим (мирним) методом розв'язання соціальних конфліктів. Метод розв'язання соціальних конфліктів у межах соціального партнерства — компроміс, узгодження інтересів працедавців і найманих працівників шляхом мирних переговорів і взаємних поступок.

Словосполучення “соціальне” означає суспільне, тобто те, що відноситься до життя людей і їх відносин у суспільстві; “партнер” (від французького слова “партія”) — учасник спільної діяльності. Функціонування системи соціального партнерства здійснюється на тристоронній основі шляхом співпраці органів державної влади, підприємців і профспілок, яка спрямована на погодження інтересів і розв'язання проблем у соціально-трудовій діяльності людей.

Питанням соціальної відповідальності присвячені дослідження таким вітчизняних та зарубіжним вчених як Баюра Д.О., Благів Ю.Є., Будкина О.К., Гончарова С.Ф., Грیشнова О.А., Колот А.М., Кричевский Н.А., Радченко О.В., Савченко І.Г. та інші. Однак проведений аналіз літературних джерел свідчить, що подальшої розробки потребують питання соціальної відповідальності підприємства в сфері охорони праці та промислової безпеки.

Рівень виробничого травматизму та професійних захворювань, ризику техногенних аварій та катастроф в Україні залишається надзвичайно високим. Тому суспільство, органи державно влади, суб'єкти господарювання, громадські організації та працівники підприємств мають усвідомити необхідність відповідального ставлення до питань безпеки та охорони праці. Виробничий травматизм і профзахворювання мають значні негативні наслідки, пов'язані з людськими і матеріальними втратами. Виробничий травматизм зумовлює не тільки прямі втрати (грошову компенсацію страхового випадку), але й непрямі втрати, які можуть значно перевищувати прямі. До непрямих втрат належать: перерва у виробничому процесі після нещасного випадку та зміни у трудовому процесі; зниження продуктивності праці внаслідок негативного морального впливу нещасного випадку на персонал; витрати на проведення

розслідування та складання акта; витрати на найм та навчання працівників для заміни травмованих; витрати на навчання новоприйнятих працівників; шкода, спричинена обладнанням та матеріалам; зниження якості продукції після нещасного випадку; зниження продуктивності праці у травмованих, переведення їх на легку роботу; збитки, зумовлені несвоєчасним відвантаженням продукції.

За даними Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [1], у 2013 р. до найбільш травмонезбезпечних галузей та видів робіт відносились видобування енергетичних матеріалів – кількість травмованих складає 32,42% від загальної кількості травмованих по Україні (3508 осіб, в т.ч. 114 – смертельно); транспорт і зв'язок – 6,2% (670 травмованих осіб, в т.ч. – 71 смертельно); будівництво – 6,11% (661 травмована особа, в т.ч. – 93 смертельно); металургія та оброблення металу – 5,09% (551 травмована особа, в т.ч. 30 смертельно); сільське господарство та пов'язані з ним послуги – 4,8% (519 травмованих осіб, в т.ч. 57 смертельно). Кількість травмованих осіб у цих галузях складає близько 55% від загальної кількості травмованих по Україні. Про низький рівень соціально відповідальності вітчизняних підприємств в сфері охорони праці та промислової безпеки свідчить також те, що переважна кількість нещасних випадків у 2013 р. сталася з організаційних причин – 70% (7529 нещасних випадків). Через технічні причини сталося 12% (1303) нещасних випадків, психофізіологічні – 18% (1995) нещасних випадків. Найбільш поширені організаційні, технічні та психофізіологічні причини нещасних випадків в Україні у 2013 р. наведені на рис. 1.

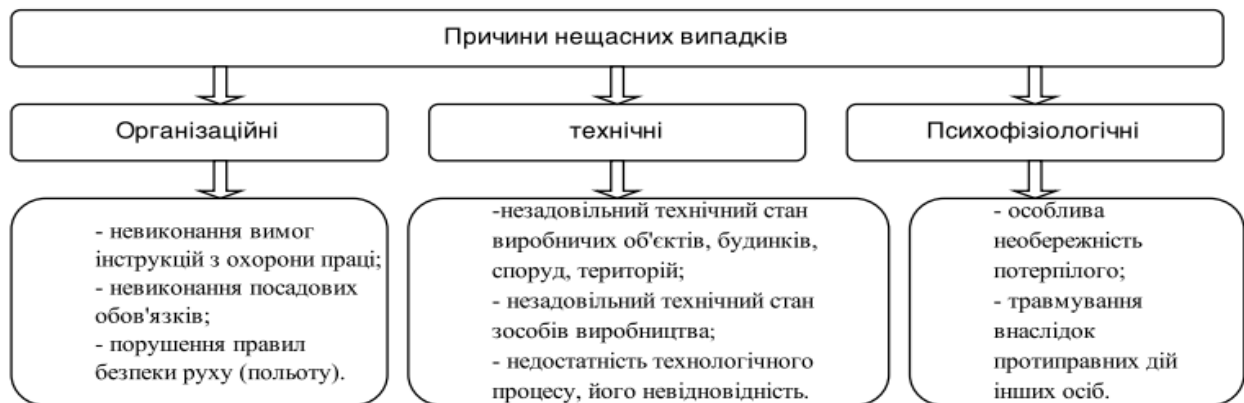

Рисунок 1 - Найбільш поширені організаційні, технічні та психофізіологічні причини нещасних випадків в Україні у 2013 р.

Крім цього, суттєвою проблемою є щорічне зростання частки працівників, які здійснюють трудову діяльність в шкідливих і важких умовах праці (рис. 2).

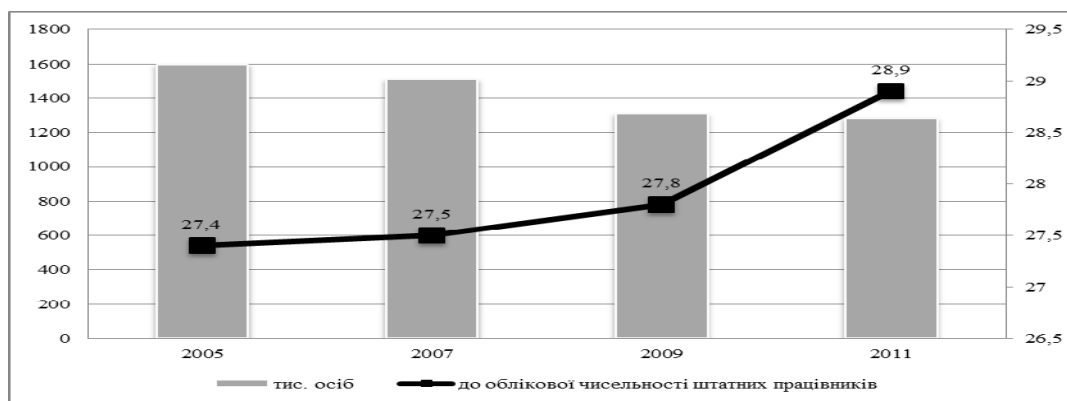

Рисунок 2 - Динаміка кількості працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам [6, с. 6]

З огляду на значну кількість працівників, що здійснюють трудову діяльність в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, дуже суттєвою проблемою вітчизняних підприємств в сфері охорони праці є професійні захворювання, кількість яких у 2013 році порівняно з 2012 роком збільшилась на 4%, або на 216 випадків (з 5396 до 5612 випадків). У 2013 р. найбільша кількість професійних захворювань зареєстрована у Донецькій (32,3%), Луганській (25,8%), Дніпропетровській (17,6%) і Львівській (10,5%) областях. Кількість профзахворювань у цих областях складає близько 86% від загальної кількості по Україні.

Таким чином, з огляду на наявність чисельних проблем в сфері охорони праці вітчизняних підприємств, високий рівень виробничого травматизму, важкі умови праці, і, як наслідок, високий рівень професійних захворювань, питання посилення соціальної відповідальності в сфері охорони праці є надзвичайно актуальними в сучасних умовах.

Соціальну відповідальність підприємства в сфері охорони праці можна визначити як відповідальність за створення системи правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності, яка передбачає не тільки дотримання норм вітчизняного та міжнародного законодавства, а й забезпечення додаткових гарантій в сфері промислової безпеки. Соціальна відповідальність в сфері охорони праці полягає в тому, що підприємство: 1) створює належні, безпечні та здорові умови праці; 2) забезпечує достатній рівень промислової безпеки; 3) вживає заходи, спрямовані на попередження виробничого травматизму і профзахворювань; 4) забезпечує ліквідацію наслідків аварій та нещасних випадків; 5) забезпечує дотримання чинного законодавства в сфері охорони праці та впровадження міжнародних стандартів охорони праці на підприємстві.

Базовим ступенем соціальної відповідальності підприємства в сфері охорони праці є дотримання вимог чинного законодавства. Основою законодавства України про охорону праці є стаття 43 Конституції України [3], яка визначає, що кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці.

Законодавство України про охорону праці є системою взаємозв'язаних нормативно-правових актів, які регулюють відносини в сфері охорони праці. Основними нормативно-правовими актами в сфері охорони праці є: Кодекс законів про працю України, Закон України "Про охорону праці", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про охорону здоров'я", "Про використання ядерної енергії та радіаційний захист", "Про пожежну безпеку", "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на

виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності".

Розширений ступінь соціальної відповідальності підприємства в сфері охорони праці та промислової безпеки передбачає не тільки дотримання чинного законодавства, а й забезпечення додаткових гарантій в сфері промислової безпеки, впровадження міжнародних стандартів, розробку та реалізацію програм в сфері охорони праці та промислової безпеки на підприємстві.

Вищий ступінь соціальної відповідальності підприємства в сфері охорони праці та промислової безпеки передбачає забезпечення умов, коли діяльність підприємства не завдає шкоди людям, природі, суспільству, наявність ефективної системи попередження нещасних випадків на виробництві та виробничого травматизму, розробленої з урахуванням кращого світового досвіду та постійне поліпшення стану охорони праці та промислової безпеки.

Однак, на жаль, рівень соціальної відповідальності вітчизняних підприємств в сфері охорони праці та промислової безпеки обмежується меншим, ніж базовий ступенем відповідальності, тому у забезпеченні виконання норм чинних законодавчих та нормативних актів в даній сфері важливу роль має діяльність органів державного нагляду в сфері охорони праці та промислової безпеки.

Державний нагляд за дотриманням законодавчих та інших нормативних актів з охорони праці здійснюють: 1) вищий нагляд за дотриманням і правильним застосуванням законів з охорони праці здійснюється Генеральними прокурором України й підлеглими йому прокурорами; 2) Державний комітет України з нагляду за охороною праці; 3) Державний комітет з ядерної і радіаційної безпеки; 4) органи Державного пожежного нагляду управління пожежної охорони Міністерства внутрішніх справ України; 5) органи й установи санітарно-епідемічна служби Міністерства охорони здоров'я України [6, с. 37].

Важливе значення для поліпшення стану умов та охорони праці має також громадський контроль, який відповідно до статті 41 Закону України "Про охорону праці" [2] здійснюється професійними спілками, їх об'єднаннями в особі своїх виборних органів і представників. У разі відсутності професійної спілки на підприємстві громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснює уповноважена найманими працівниками особа.

З огляду на існуючі проблеми вітчизняних підприємств у сфері охорони праці, про які яскраво свідчить високий рівень виробничого травматизму та профзахворюваності, можна визначити такі основні напрями посилення соціальної відповідальності в сфері охорони праці: 1) виконання міжнародних стандартів соціальної відповідальності в діяльності підприємств; 2) реалізація міжнародних та національних програм, спрямованих на зменшення виробничого травматизму, поліпшення умов праці на підприємствах; 3) удосконалення системи моніторингу основних показників в сфері охорони праці та посилення державного контролю за станом охорони праці на підприємствах; 4) посилення громадського контролю за додержанням законодавства про охорону праці (зокрема, посилення контролю, який здійснюється уповноваженими трудовими колективами з питань охорони праці та профспілками за створенням безпечних умов праці, належних виробничих та соціально-побутових умов, забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального та колективного захисту); 5) удосконалення системи навчання з питань охорони праці та професійної безпеки, участь підприємств у спеціалізованих виставках; 6) розробка та реалізація проектів в сфері охорони праці та промислової безпеки на підприємствах, участь у рейтингах соціально відповідальних компаній та конкурсах соціальних проектів; 7) участь підприємств у державних

програмах в сфері гідної праці (зокрема, Програмі гідної праці для країни на 2012-2015 рр. [5]).

Список літератури

1. Аналіз страхових нещасних випадків на виробництві та профзахворювань за 2012 рік. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/view/3015>.
2. Закон України "Про охорону праці" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2694412>.
3. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/964%D0%B2%D1%80>.
4. Концепція загальнодержавної цільової програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2012-2016 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889420114%D1%80>.
5. Програма гідної праці для країни на 2012-2015 роки [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/policy/wcms_183429.pdf
6. Серіков Я.О. Основи охорони праці: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. / Я.О. Серіков. – Харків, ХНАМГ, 2007. – 227 с.

Одержано 08.12.14

УДК 657

І. Р. Блохіна, ст. гр. ФК - 12*

Кіровоградський національний технічний університет

Сучасні аспекти регулювання грошово-кредитної політики

У статті розглядаються основні проблеми грошово-кредитної політики пов'язані із нестабільною ситуацією в країні

грошово - кредитна політика, Національний банк України, валютний ринок

Постановка проблеми. Основні проблеми пов'язані з масштабом кризових явищ, що із фінансового сектору поширились на всі сфери економіки. Засвідчуючи важливість своєчасного та цілеспрямованого застосування комплексу регулятивних заходів щодо активного впливу на умови господарської діяльності у такий спосіб, щоб заздалегідь стати на заваді негативним тенденціям.

Аналіз досліджень та публікацій. Вивченням грошово-кредитної політики займалися такі вчені як Будкін В., Гейць В., Філіпченко А., Шниркова О. та багато інших [2;92].

© І. Р. Блохіна, 2014

* Науковий керівник: Н. В. Гаврилова, канд.екон. наук, доц.

Виклад основного матеріалу. Грошово-кредитна політика – це сукупність методів та інструментів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, що використовує держава для регулювання грошово-кредитних відносин [1;85].

Пріоритетною метою грошово-кредитної політики є досягнення та підтримка цінової стабільності в державі, головним критерієм чого розглядається досягнення та підтримання в середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких стабільних темпів інфляції, що вимірюються індексом споживчих цін у межах 3 — 5% на рік. Для досягнення цієї меті вживатимуться заходи щодо стабілізації та збалансованого розвитку валютного ринку.

Економічні, соціальні та політичні виклики, яких зазнає Україна в 2014 році, зумовлюють значні ризики та невизначеності стосовно подальшого розвитку економіки та фінансових ринків. Заходи з відновлення макроекономічної та фінансової стабільності в державі, а також продовження проведення економічних і соціальних реформ в короткостроковому періоді можуть зумовлювати збереження підвищеного інфляційного тиску. За таких умов проведення грошово-кредитної політики упродовж найближчих років виходитиме з необхідності сприяння поступовому зниженню темпів інфляції, маючи на меті досягнення середньострокової інфляційної цілі до 2018 року. На шляху наближення до середньострокової інфляційної цілі передбачається така орієнтовна траєкторія приросту споживчих цін у річному вимірі: на кінець 2015 року – 9%, на кінець 2016 року – 7%, на кінець 2017 року – 5%. Досягненню середньострокової цілі сприятиме передбачений на другу половину 2015 року перехід до монетарного режиму інфляційного таргетування, чому передуватиме реалізація комплексу заходів, спрямованих на створення відповідних макроекономічних, інституційних, організаційних та технічних передумов.

Відповідно до законодавства України в межах, що не перешкоджатимуть забезпеченню стабільності грошової одиниці, грошово-кредитна політика також спрямовуватиметься на сприяння стабільності банківської системи, а також на сприяння стійким темпам економічного зростання та підтримку урядової економічної політики. Успішність роботи Національного банку за наведеними напрямками визначатиметься в комплексі з результативністю заходів економічної політики Уряду на підставі критеріїв, що містяться у відповідних прогнозних і програмних документах економічного та соціального розвитку.

Головні ризики щодо досягнення цілей та орієнтирів грошово-кредитної політики у короткостроковій перспективі концентруються довкола розвитку подій на сході України. Тривале збереження конфлікту, з одного боку, негативно впливатиме на ринкові очікування населення та бізнесу, з іншого – на економічну активність внаслідок ускладнення ведення господарської діяльності в окремих регіонах, а також звуження зовнішніх ринків збуту через взаємне запровадження обмежувальних заходів у торгівлі з Росією. У більш тривалій перспективі головні ризики концентруватимуться довкола можливої несприятливої динаміки світових фінансових та товарних ринків, а також ефективності здійснення економічних реформ у країні.

Реалізація грошово-кредитної політики у 2014 році. У січні-серпні 2014 року умови проведення грошово-кредитної політики надзвичайно ускладнилися, тому що у 2012-2013 років відбулось погіршенням соціально-політичної ситуації, анексія Криму та подальшим загостренням ситуації на сході країни, а останнім часом і зовнішньою агресією, що значно ускладнило або зробило неможливим ведення економічної діяльності на частині території країни. Обмежені фінансові ресурси державного та приватного секторів зумовлювали звуження внутрішнього попиту, а несприятлива зовнішня кон'юнктура, зокрема дискримінаційні торгові дії з боку Росії – зовнішнього.

Як результат, реальний ВВП за I та II квартали поточного року знизився на 1,1% та 4,7% відповідно.

Накопичені зовнішні дисбаланси, пов'язані із значним дефіцитом поточного рахунку платіжного балансу в попередні роки, створюють суттєвий девальваційний тиск. Крім того, підвищені ризики соціально-політичної ситуації провокують вплив капіталу з країни та депозитів з банківської системи. З метою посилення спроможності економіки та фінансової системи протистояти зовнішнім шокам Національним банком було запроваджено перехід до системи гнучкого обмінного курсу. В результаті у січні-серпні 2014 року обмінний курс гривні до долара США на міжбанківському ринку знизився на 66,9% – до 13,6058 грн. /дол.США. Зниження обмінного курсу гривні, підвищення адміністративно-регульованих цін і тарифів внаслідок проведення назрілих економічних реформ, а також погіршення ринкових очікувань позначилися на цінній динаміці. Приріст індексу споживчих цін у річному вимірі у серпні 2014 року збільшився до 14,2% порівняно з 0,5% у грудні 2013 року. Очікується, що на кінець року індекс споживчих цін зросте на 19% у річному вимірі. В умовах погіршення очікувань, пік якого припав на кінець I-го кварталу поточного року, регулюючі дії спрямувалися насамперед на відновлення довіри вкладників, забезпечення вчасного проведення розрахунків і стабілізацію діяльності банків. Були запроваджені додаткові спеціальні механізми підтримки ліквідності банків, збільшені обсяги такої підтримки, пом'якшені вимоги до формування банками обов'язкових резервів, а на валютному ринку застосовані 3 тимчасові регулюючі заходи. Одночасно через інструменти процентної політики стимулювалося повернення коштів у банківську систему.

Зазначені заходи сприяли деякому поліпшенню ринкових очікувань та покращенню в II кварталі 2014 року ринкової ситуації, що проявлялося в формуванні в цей період чистої пропозиції готівкової та безготівкової іноземної валюти на міжбанківському ринку та покращенні динаміки депозитів населення (у червні був зафіксований їх приріст). Це дало змогу тимчасово пом'якшити окремі регулятивні обмеження на валютному ринку та відмовитися від використання додаткових спеціальних механізмів підтримки ліквідності банків.

Утім, ситуація на грошово-кредитному ринку все ще залишалася волатильною. Так, у липні та серпні навіть на фоні позитивних економічних сигналів (зниження місячних темпів інфляції, успішний перший перегляд програми «Стенд-бай», відновлення припливу іноземного капіталу на ринок внутрішніх запозичень) відбувалися значні коливання курсу на валютному ринку та погіршення динаміки депозитів. Для нейтралізації цих тенденцій Національний банк у серпні 2014 року запровадив 100%-й продаж іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку. Крім того, з вересня 2014 року запроваджено низку нових регуляторних заходів, спрямованих на стабілізацію валютного ринку.

З огляду на необхідність сприяння стабільності банківської системи рівень ліквідності протягом звітного періоду підтримувався на достатньо високому рівні. Так середньоденний обсяг коррахунків банків у Національному банку упродовж восьми місяців 2014 року становив 28,3 млрд. грн. порівняно з 25,3 млрд. грн. у 2013 році.

Значна частина обсягу коштів з підтримки ліквідності банків внаслідок впливу вкладів трансформувалася в готівку поза банками, обсяг якої за січень - серпень 2014 року збільшився на 21,8%. Це зумовлювало випереджаюче зростання монетарної бази (на 11,2%) порівняно з грошовою масою (на 4,0%).

Очікується, що за результатами поточного року монетарна база має зрости на 28%. Скорочення ресурсної бази банків та зменшення за складних економічних умов кількості надійних позичальників мало наслідком зниження кредитної активності

банків. За січень-серпень 2014 року обсяг кредитів у національній валюті зменшився на 7,6%, в іноземній – на 9,8%.

Відповідно до макроекономічних прогнозів, узгоджених Національним банком та Урядом України під час здійснення першого перегляду програми «Стенд-бай», зниження реального ВВП України у 2014 році може становити 6,5%. Основними чинниками такої несприятливої динаміки виступатимуть шоки, пов'язані з погіршенням умов торгівлі внаслідок взаємного запровадження обмежувальних заходів у торгівлі з Росією, а також загостренням ситуації на сході України, зокрема виведенням із господарського обігу великої кількості промислових підприємств, руйнацією інфраструктури, зменшенням обсягів торгівлі та діяльності малого і середнього бізнесу. Помірне зростання світової економіки та практично стабільні ціни світових ринків на метали не дозволять у повній мірі компенсувати втрати від вищезазначених факторів навіть за рахунок покращення цінової конкурентоспроможності українського експорту.

Частково ці втрати можуть компенсуватися у середньостроковій перспективі за рахунок полегшення доступу до ринків Європи та США для української продукції. Найбільш вагомим фактором, який підтримуватиме економічну активність у 2014 році, є високий врожай зернових культур.

За таких умов Національний банк України вжив комплекс стабілізаційних заходів за такими напрямками [5]:

- сприяння забезпеченню безперебійного здійснення платежів та вчасного виконання зобов'язань перед вкладниками. Це досягалося за рахунок підтримки ліквідності банків шляхом:

- запровадження додаткових спеціальних механізмів підтримки ліквідності банків, які мають вплив депозитів, та скасування окремих обмежень на отримання кредитів рефінансування. Обсяг підтримки ліквідності через надання кредитів рефінансування в I кварталі 2014 року становив 63,1 млрд. грн.;

- купівлі в банків державних облігацій України. Обсяг таких операцій за цей період становив 25,3 млрд. грн. (сума за номінальною вартістю);

- пом'якшення вимог до формування банками обов'язкових резервів через зменшення частки обов'язкових резервів, яка має формуватися банками на окремому рахунку в Національному банку України та зменшення мінімального обсягу обов'язкових резервів, який має зберігатися щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банків;

- створення стимулів для повернення коштів у банківську систему. Це здійснювалося за рахунок підвищення внутрішньої вартості гривні через інструменти процентної політики, а саме:

- установлення штрафної вартості підтримки ліквідності в межах додаткових спеціальних механізмів підтримки ліквідності банків, які мають вплив депозитів;

- проведення починаючи з березня чергових тендерів переважно без оголошення відсоткової ставки з метою визначення ринково обґрунтованого рівня вартості кредитів рефінансування;

- нівелювання емоційної складової в роботі валютного ринку та забезпечення рівноваги на ньому в період погіршення ринкових очікувань.

За таких умов Національний банк України в II кварталі 2014 року поступово відходив від застосування нетрадиційних заходів, зокрема [6]:

- пом'якшив окремі тимчасові регулятивні заходи щодо операцій з іноземною валютою;

- поступово відмовився від використання додаткових спеціальних механізмів

підтримки ліквідності банків;

- зменшив обсяги підтримки ліквідності банків.

Зокрема в II кварталі поточного року Національний банк України щомісяця скорочував обсяги нових кредитів рефінансування, у результаті чого в II кварталі вони зменшилися до 56,8 млрд. грн. порівняно з 63,1 млрд. грн. у I кварталі. Обсяг операцій з купівлі державних облігацій України за цей період знизився до 18,6 млрд. грн. з 25,3 млрд. грн. відповідно.

Проте в липні внаслідок загострення бойових дій та зволікання із першим переглядом програми “Стенд-бай” відбулося значне погіршення очікувань економічних агентів. Як наслідок емоційна складова знову почала переважати над міркуваннями економічного характеру, що зокрема проявилось у відновленні:

– чистого попиту на іноземну готівку на валютному ринку України, обсяг якого у III кварталі 2014 року становив 0,7 млрд. Дол. США в еквіваленті;

– впливу вкладів населення з банків, загальний обсяг яких зокрема в національній валюті за III квартал зменшився на 6,4%, або на 14,3 млрд. грн. Утім такий вплив коштів компенсувався за рахунок збільшення депозитів юридичних осіб, яке за цей період становило 16,7%, або 26,1 млрд. грн.

Зазначені тенденції обумовлювали збереження напруги на грошово - кредитному ринку в цілому та на його валютному сегменті зокрема. Водночас продовжила погіршуватися ситуація в реальному секторі економіки, що супроводжувалося збільшенням інфляції.

Висновки. Сучасна грошово-кредитна політика спрямовується на сприяння стабільності банківської системи, а також сприяння стійким темпам економічного зростання та підтримку урядової політики. Стосовно ринку грошово-кредитної політики на даному етапі існують значні коливання курсу на валютному ринку та погіршення динаміки депозитів Національний банк України через це запровадив низку регулятивних заходів спрямованих на його стабілізацію.

Список літератури

1. Гриценко А. А., Кричевська Т. О. Цілі та стратегії грошово-кредитної політики // Економічна теорія - 2011 - № 2 - 88-112 с.
2. Горник В. Г. Грошово-кредитна політика як чинник впливу на конкурентоспроможність національної економіки // Економіка та держава. - 2011 - №4 — 93-95 с.
3. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика як фактор макроекономічної стабілізації і подолання наслідків кризових явищ // Світ фінансів - 2011 - №3- 7-19 с.
4. Монетарний огляд за I квартал 2014р. / Департамент монетарної політики Національного банку України [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.bank.gov.ua.
5. Монетарний огляд за II квартал 2014р. / Департамент монетарної політики Національного банку України [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.bank.gov.ua.

Одержано 09.12.14

УДК 657

Л. О. Іщук, ст. гр. ФК-12*

Кіровоградський національний технічний університет

Формування процентної ставки по кредитах в умовах інфляції

У статті проаналізовано взаємовідносини банку з фізичними та юридичними особами у плані прогнозування ціноутворення та оцінювання ефективності активно-пасивних банківських операцій в умовах інфляції.

за кредит, позичковий процент, грошові ресурси, інфляція, грошово-кредитна система

Банківська справа підтверджує ту незаперечну істину, що результативність діяльності учасників фінансового ринку в умовах інфляції залежить від компетентності й творчої активності управлінських кадрів, їх глибокого знання економіки, законодавчо-нормативної бази, соціальних аспектів, сфери міжнародної банківської діяльності [1; 74].

Проблематика даного питання полягає у необхідності підтримки загального обсягу кредитів на рівні потреб міжбанківського ринку. Визначальним фактором впливу на обсяги отриманих та наданих коштів є показник номінальної процентної ставки. Загалом отриманий результат досліджень вказує на стійкий зв'язок значень процентної ставки на ринку з рівнем грошової пропозиції, що пояснюється не реакцією Національного банку України на монетарний розвиток, а залежністю значень процентної ставки від темпу інфляції.

Окремі моменти взаємодії банків з фізичними і юридичними особами в такому контексті в умовах трансформаційних процесів висвітлено в працях багатьох відомих учених, у тому числі нобелівських лауреатів з економіки. Вагомим внеском П. Самуельсона в науку стало обґрунтування загальної теорії цін або динамічної ситуації, згідно з якою ціни встановлюються в умовах нерівноваги, а ступінь зміни ціни визначається перевищенням попиту над пропозицією. Його праця «Точна модель споживчого кредиту з використанням або без використання соціальних асигнувань» (1958) надала послідовності теорії процента. Г. Мюрдаль у книзі «Проти течії: критичні нариси з економіки» (1973) розвинув теорію процентної ставки і кумулятивних процесів, в якій наголошував, що конкурентні ринки характеризуються «оптимальністю» лише в тому випадку, коли ігноруються проблеми розподілу. Ф. Хайек у праці «Прибуток, процент і інвестиції» (1939) підкреслював, що існує рівноважна структура нагромадження капіталу. У період економічного зростання відбувається його примусове заощадження, зумовлене кредитною експансією, а не добровільним вкладенням коштів. Це призводить до перенагромадження капіталу, що спричиняє кризу. М. Фрідман вважав, що скорочення кількості наявних в обігу грошей свідчить про потужність банківської системи. У. Льюїс у праці «Теорія економічного

© Л. О. Іщук 2014

* Науковий керівник: Н. В. Гаврилова, канд. екон. наук, доц.

зростання” (1955) зазначив: “Рух у невідомість, що являє собою процес зростання, збільшує невпевненість інвестування і можливість помилок...”. Він вважав нормальним темпом зростання 3% на рік. Дж. Тобін у книзі “Національна економічна політика” (1966) обґрунтував теорію вибору і “портфельних інвестицій”, відповідно до якої інвестори поєднують високий ступінь ризику з гарантованою забезпеченістю вкладень і тільки у виняткових випадках прагнуть до отримання великого прибутку. Працю Ж. Дебре “Теорія вартості: аксіоматичний аналіз економічної рівноваги” (1959) присвячено аналізу діяльності на мікроекономічному рівні. Основою теорії є вивчення попиту для виявлення закономірностей ціноутворення та раціонального використання ресурсів. Автор розглядає дві ключові проблеми: пояснює ціни на товари “як результат взаємодії мікроекономічних агентів приватної власності за посередництвом ринків” та обґрунтовує роль цін в “оптимальному стані економіки”. Він вибудовує докази “навколо концепції системи цін або навколо функції вартості, яка визначається на товарному просторі”. Ф. Модільяні запропонував гіпотезу “життєвого циклу”, за допомогою якої прагнув пояснити закономірності формування власних заощаджень і накопичень. Основною причиною накопичень він вважав бажання людини підтримувати “життєвий стандарт”. Заощадження індивідуума відображають різницю між очікуваним рівнем споживання та змінюваним рівнем його доходів протягом певного часу. М. Алле у своїй праці “Економіка і процент” обґрунтував, що процент (який встановлюється на ринках) є ціною капіталу. На грошовому ринку процент визначається як ціна використання грошей в обігу, а на ринку капіталів – як ціна використання капіталу. Автор довів можливі додатні, від’ємні та нульові величини процентних ставок, вважаючи взірцем забезпечення нульової процентної ставки. Г. Марковіц у монографії “Портфельний вибір та ефективна диверсифікація капіталовкладень” (1970) аргументував, що ризик фінансових вкладень можна точно визначити в кількісному вимірі. Як показник ризику він запропонував величину відхилення вартості випадкової змінної від її середнього рівня (варіація і стандартне відхилення). Інвестор, порівнюючи розрахунковий рівень щорічного дивіденду і ризику, сам визначає їх оптимальне співвідношення за різними видами цінних паперів, які формують його портфель 10. В. Шарп у праці “Ціноутворення на фінансових ринках: теорія ринкової рівноваги в умовах ризику” (1964) запропонував модель ціноутворення на ринку капіталів і цінних паперів – CAPM (Classification and Regression Trees), визнану в даний час концепцією обґрунтування залежності між ризиковими і сталими курсами цінних паперів на фінансових ринках. Р. Лукас молодший у теорії раціональних очікувань припустив, що суб’єкти економічного процесу поводять себе раціонально, нагромаджуючи інформацію, що дозволяє їм – як агентам ринкових відносин – формулювати певні очікування в досягненні сумарної корисності у своїх діях, тобто в межах своїх інтересів на мікроекономічному рівні 12. Поведінка економічних агентів в умовах інфляції може бути пояснена двома теоріями: адаптивних очікувань (економічні агенти прилаштовуються до нового, сформованого рівня інфляції і реагують на нього із запізненням) та раціональних очікувань (економічні агенти усвідомлюють закономірності функціонування економіки в національному масштабі і намагаються використовувати наявну в них інформацію для прийняття вигідних рішень з урахуванням державної економічної політики).

У діловому світі єдиним постійним фактором є зміни. Успішно функціонують і банки, що дійово і виважено управляють змінами, постійно пристосовуючи до них свої апаратні служби, стратегії, системи, культуру, щоб подолати та обернути собі на користь обставини, які можуть похитнути їх конкурентоспроможність [1; 78].

Сьогодні особливого значення набувають формування банківських ресурсів, оптимізація їх структури і, з огляду на це, якість управління власними і залученими коштами, які утворюють ресурсну базу банку. Пасивні операції є основою для здійснення активних операцій, а банківські ресурси, у свою чергу, формують банківський портфель. Прагнучи розміщувати вкладення з великою дохідністю, банки при здійсненні активно-пасивних операцій неминуче стикаються з різними видами ризиків, які взаємопов'язані між собою. Так, високий процентний ризик і спричинена ним фінансова нестабільність економічних агентів можуть, як ланцюгова реакція, викликати високий кредитний ризик, тобто високу ймовірність неповернення кредитів і ризик ліквідності. З цих міркувань основною метою діяльності банку є досягнення максимально можливого рівня прибутковості за умови дотримання вимог забезпечення ліквідності [2; 90].

Процент за кредит, або позичковий процент, — це плата, яку отримує кредитор від позичальника за користування позиченими коштами.

Формування процентної ставки залежить від багатьох чинників, а саме:

- рівня облікової ставки НБУ;
- терміну надання позики;
- особливостей забезпечення кредиту;
- платоспроможності й авторитету позичальника;
- темпу інфляції;
- перспектив зміни ринкової кон'юнктури;
- інших чинників.

Сукупність цих чинників (факторів) визначає межі диференціації кредитного процента [2; 93].

Основою сучасної економіки є кредитно-грошова система. Міцні й стійкі банки гарантують стабільну економіку і навпаки, банкрутства банків, неповернені кредити, несплачені відсотки – все це послаблює кредитно-грошову систему і говорить про хвору економіку

Оптимальному розподілу грошових ресурсів відповідає рівноважна процентна ставка. Модель грошового ринку показує, що існує лише єдина ставка, за якої попит на гроші і пропозиція грошей збігаються. Рівень інфляції повинен обов'язково враховуватись при встановленні як облікової ставки НБУ, так і ставки відсотка по кредитах комерційного банку, оскільки так чи інакше банки нестимуть збитки у зв'язку зі знеціненням грошей. Для більш повного з'ясування механізму дії процента на ринку важливо встановити зв'язок зміни процентної ставки з інфляцією.

Залежність динаміки номінальних процентних ставок від темпів інфляції відома під назвою "ефект Фішера", згідно з яким процентні ставки реагують на зміну товарних цін (інфляцію) за співвідношенням один до одного, тобто, збільшення рівня інфляції на 1 % призводить до підвищення номінальної процентної ставки на 1 %. Динаміка залежності цих показників в Україні для міжбанкового ринку за декілька останніх років наведена в табл. 1.

Розглянувши дані показники ми бачимо що рівень процентної ставки в економіці України не відповідає рівню інфляції, згідно теорії Фішера це призводить до розбалансування рівноваги на ринку. При розрахунках 2005 рік приймався як базовий. Тенденція зміни процентної ставки за 2005-2007 роки має спадний характер. При такій ситуації ми бачимо значно швидші темпи зростання інфляції відносно спадаючої номінальної ставки, що порушує рівновагу на ринку призводячи до збільшення маси грошей в обігу. В період 2008-2009 років спостерігаємо процес зростання темпу процентної ставки, який, за Фішером, відповідає існуючому рівню інфляції з меншою

похибкою. Міжбанківський ринок кредитних ресурсів – це система, що забезпечує купівлю-продаж вільних кредитних ресурсів між комерційними банками з одного боку та комерційними банками і НБУ з іншого. Одержання кредитів в інших банках дає можливість банківським установам поповнювати власні кредитні ресурси.

Таблиця 1 – Динаміка залежності показників зміни рівня інфляції та зміна процентної ставки

Період	Процентна ставка, %	Індекс інфляції, %	Зміни процентної ставки, % відносно базового періоду	Зміни індексу інфляції, % відносно базового періоду	Обсяг кредитів, наданий у звітному періоді іншим суб'єктам на міжбанківському ринку, млн.грн.
2005	4,5	110,3	100	100	436 087
2006	4,2	111,6	92,3	101	729 920
2007	3,9	116,6	86,6	106	925 005
2008	10,6	122,3	235,6	111	1 720 483
2009	10,0	112,3	222,2	102	719 012

Аналізуючи кількість кредитів на міжбанківському ринку, ми бачимо, що вони відповідають індексу інфляції. До 2008 року, їхня кількість стрімко збільшувалася, а під кінець періоду досягла помітки в 1729483 млн. грн., що являє собою розбалансування ринку грошей і є наслідком кризових очікувань III та IV-го кварталів 2008-го року. У 2009 році спостерігається зниження обсягів кредитних ресурсів до 719 012 млн. грн., яке можна розцінювати як позитивний ефект, оскільки таке стрімке зниження говорить про відновлення контролю держави над цією сферою міжбанківського ринку.

В майбутньому для запобігання ситуацій дисбалансу грошово-кредитного ринку та його міжбанківського сектору ставки центрального банку мають бути приведені у відповідність до поточних рівнів інфляції і потреб економічного зростання. Щоб стабілізувати розвиток національної економіки у контексті міжбанківського ринку кредитів потрібно підтримати теперішній рівень обсягу позик комерційним банкам, що посприє їхньому зміцненню та пришвидшить обіг грошей в економіці, адже в цьому секторі відносини базуються на короткострокових позиках. Таким чином можна очікувати підвищення рівня соціально-економічних показників, за умови ефективної політики уряду і Національного банку щодо інших економічних та фінансових процесів.

Список літератури

1. Формування вартості кредитів у країнах з перехідною економікою та вплив на неї облікової ставки: Інформаційно-аналітичні матеріали // За редакцією к.е.н. О.І.Кіреєва і к.е.н. М.М.Шаповалової – Київ : Центр наукових досліджень НБУ, 2004.- С.74-79.
2. Оцінка фактичних цілей Національного банку України у формуванні та реалізації грошово-кредитної політики // З.М. Руденко – Регіональна економіка 2008, №4.- С.87-94.
3. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс] : [сайт]. — Електрон, дані. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>. — Назва з екрана.
4. Національний банк [Електронний ресурс] : [сайт]. — Електрон, дані. – Режим доступу: www.bank.gov.ua. – Назва з екрана.

Одержано 09.12.14

УДК 347.1.347.21

А.О. Корольова, студ. гр. ОА-12, Т.М. Котенко, доц., кнд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми та перспективи використання електронних грошей в Україні

У статті проаналізовано існуючі системи електронних грошей, розглянуто їх основні проблеми та перспективи розвитку, а також запропоновано ряд заходів для забезпечення ефективного розвитку розрахунків на основі електронних грошей.

електронні гроші, засіб обігу, монетарна політика, емісія

Постановка проблеми та її актуальність. Роль електронних грошей у розрахунках в мережі Інтернет у світовому масштабі зростає швидкими темпами. Еволюція форм грошей відбувається і в Україні – електронні гроші починають використовуватися вітчизняними економічними агентами для розрахунків в українському сегменті мережі Інтернет. Однак темпи зростання емісії електронних грошей в Україні є значно меншими, що зумовлено чинниками як мікро-, так і макrorівня. А тому на сучасному етапі актуальним є дослідження розвитку вітчизняних систем електронних грошей, зважаючи на світові тенденції й національні особливості.

Аналіз останніх досліджень. Виходячи з аналізу джерел і публікацій можна зробити висновок, що тема розвитку електронних грошей майже відсутня у вітчизняній науковій літературі, мало уваги приділяється теоретичним аспектам цієї проблеми. Питання електронних грошей більш детально висвітлюється у роботах зарубіжних науковців, зокрема М. Вудфорда, М. Кінга, С. Кляйна, Г. Селджіна, А. Шамрасва, Б. Шміта, Л. Уайта, Б. Фрідмена. Питання емісії й обігу електронних грошей знайшли своє висвітлення у наукових працях В. М. Кравця, О. О. Махаєвої, В. І. Міщенко, П. М. Сенища та інших. Певні аспекти проблематики електронних грошових систем розкриті в роботах А. Мороза, М. Савлука та інших українських учених, а також у дослідженнях зарубіжних науковців, зокрема А. Генкіна, Б. Коена. Питання емісії й обігу електронних грошей знайшли своє висвітлення у наукових працях Н.В. Гришук, В.М. Кравця, В.В. Крилової, О.О. Махаєвої, В.І. Міщенко, П.М. Сенища та інших.

Цілі статті. Основними цілями статті є характеристика електронних грошей як засобу обігу, аналіз сучасного стану систем електронних грошей в Україні та визначення подальших перспектив їх розвитку для здійснення масових платежів.

Виклад основного матеріалу. Електронні гроші вперше з'явилися в Японії у другій половині 1980-х років. В Європі перші наперед оплачені електронні платіжні інструменти було запроваджено на початку 1990-х рр. [4].

В Україні нормативне регулювання обігу електронних грошей вперше було здійснено 25.06.2008 затвердженням НБУ «Положення про електронні гроші в Україні» [6]. У 2010 р. з метою відповідності регулювання емісії й обігу електронних грошей до Директиви 2009/110/ЄС Національний банк України затвердив нову редакцію «Положення про електронні гроші в Україні» (№ 481 від 04.10.2010). У даному документі визначення електронних грошей відповідає законодавству ЄС. За

визначенням НБУ електронними грошима в Україні визнаються одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, є грошовими зобов'язаннями емітента і приймаються як одиниці платежу іншими, відмінними від емітента особами [2, с. 31].

Сьогодні кількість електронних грошей в обігу незначна, і вони суттєво не впливають на монетарну політику. Проте, враховуючи потенційну можливість росту емісії електронних грошей, необхідним є створення відповідної регуляторної бази [5, с. 26].

Разом з цим очевидно, що електронні гроші, з'явившись на ринку, вже не здадуть своїх позицій і, долаючи перешкоди, утвердяться на ньому назавжди. Результатом буде лібералізація діяльності чинної банківської системи та розвиток державно-правових умов для діяльності систем електронних грошей.

Важливість електронних грошей з точки зору монетарної політики випливає з того факту, що вони є заміником банкнот і монет. Деякі види електронних грошей можуть стати привабливою альтернативою розміщенню короткострокових банківських депозитів.

Першочерговим завданням монетарної політики, як це визначено Європейським центральним банком, є підтримка цінової стабільності. У контексті цього завдання розвиток систем електронних грошей піднімає три питання.

По-перше, необхідно захистити роль грошей як розрахункової грошової одиниці для здійснення фінансових операцій, незалежно від емітента або форми грошей, емісія яких здійснюється. Встановлення до емітентів вимоги щодо обов'язкового погашення електронних грошей на вимогу пред'явника має створити тісний зв'язок між електронними грошима та грошима центрального банку. Завжди має бути забезпечена можливість погашення приватних електронних грошей за номінальною вартістю грошима центрального банку.

По-друге, ефективність інструментів монетарної політики може зазнати негативного впливу у разі, якщо електронні гроші будуть широко прийматися торговцями. Це головним чином стосується впливу на бухгалтерський баланс центрального банку та здатність центрального банку керувати короткостроковими відсотковими ставками.

По-третє, електронні гроші повинні мати відображення в інформаційному змісті монетарних показників [5, с. 28].

За результатами вивчення та аналізу ринку електронних грошей в якості глобальних тенденцій у цій сфері можна визначити:

- збільшення попиту на електронні гроші в якості засобів платежу;
- формування ринку кредитування в електронних грошах, який може мати потенційний вплив на банківський сектор, оскільки депозити перестають бути головною базою фінансових позик;
- поступове формування механізму приватного клірингу, який потенційно може замінити існуючу систему розрахунків між контрагентами через банки [1, с. 127].

Останнім часом у всьому світі розвиток систем електронних грошей характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинутих країн. Аналогічні процеси відбуваються і в Україні [7].

Ринок електронних грошей в Україні характеризується:

- по-перше, слабким розвитком банками емісії електронних грошей;

- по-друге, активним (порівняно з електронними грошима на основі карток) використанням на практиці небанківських систем електронних грошей на програмній основі, проте вони не мають такого статусу через обмеження вітчизняного законодавства.

В Україні найбільшого поширення набули системи електронних грошей на програмній основі, які не мають юридичного погодження з НБУ. Такими системами є «Яндекс.Деньги», «Інтернет.Гроші», «WebMoney Transfer» тощо.

Найбільш популярною є система «WebMoney Transfer» створена в листопаді 1998 р. (в Україні функціонує з 2003 р.). Система підтримує декілька типів гаманців, на яких враховуються майнові права на різні типи цінностей. Одиницею виміру майнових прав на цінності, що знаходяться в гаранта, є титульний знак «WebMoney» (WM) відповідного типу.

Прогнозування розвитку електронних грошей в Україні є складною справою, оскільки цей засіб платежу сьогодні ще не має правового підґрунтя для свого існування. Якщо емісія електронних грошей на карткових носіях (наперед оплачених карток міжнародних платіжних систем та електронних гаманців НСМЕП) за відсутності в законодавстві належних правових положень регулюється нормами щодо емісії платіжних карток і здійснюється в Україні лише банками, то системи розрахунків електронними грошима програмного типу («Інтернет.Деньги», технологія PayCash, WebMoney Transfer тощо) та небанківські емітенти цих грошей працюють в умовах правової невизначеності. Вони на власний ризик упроваджують сучасні схеми розрахунків, на свій розсуд дбають про захист користувачів та управляють фінансовими й нефінансовими ризиками [5, с. 101].

Важливими питаннями, пов'язаними з перспективою розвитку електронних грошей в Україні, є питання їх правового визначення та законодавчого регулювання. Хоча сьогодні обсяги емісії електронних грошей в Україні не впливають на монетарну політику, не можна не розуміти, що їх масова емісія та прийняття їх широким колом торговців як засобу платежу може призвести до ескалації інфляційних процесів. Механізм інфляційного впливу електронних грошей діє у двох напрямках. Перший напрям – звичайна мультиплікація грошей на банківському рахунку покриття електронних грошей, другий – випуск самих електронних грошей, які циркулюють (виконують функції засобу обігу) без відображення на банківських рахунках до моменту погашення [3, с. 264].

Для забезпечення ефективного розвитку розрахунків на основі електронних грошей необхідна реалізація ряду заходів:

- з метою створення конкурентного середовища на ринку електронних грошей, що сприятиме його розвитку, НБУ доцільно внести зміни в нормативно-правові акти щодо дозволу небанківським установам здійснювати емісію електронних грошей відповідно до вимог міжнародної практики;

- підвищити ліміти щодо обсягу зберігання електронних грошей з урахуванням часового аспекту й особливостей фінансового моніторингу;

- створити у межах НСМЕП систему емісії електронних грошей на програмній основі як менш витратній (відсутність необхідності створювати необхідну інфраструктуру для продавців товарів і карт-рідерів для розрахунків власників електронних грошей у мережі Інтернет). При цьому слід скористатися досвідом «WebMoney Transfer», «PayPal» щодо впровадження сучасних платіжних сервісів (оффлайн платежі з допомогою мобільних пристроїв тощо);

- впроваджувати у вітчизняну практику емісії платіжних карток на безконтактній основі (Near Field Communication – NFC), що сприятиме активнішому

використанню карток з функцією електронних грошей.

– прийняти Закон України «Про електронну торгівлю». Чітке законодавче визначення сутності та видів електронної торгівлі сприятиме ефективному розвитку бізнесу в Інтернеті, в тому числі й систем електронних грошей як засобів розрахунку [7].

Висновки. Вітчизняний ринок електронних грошей знаходиться на стадії становлення й потребує прийняття заходів з його активізації регулюючими органами (НБУ) для узгодження механізмів його функціонування з міжнародною практикою та впровадження банками сучасних технологій у платіжній сфері.

Список літератури

1. Іконнікова М. В. Електронні гроші в аспекті економічної глобалізації. Ринок електронних грошей України: перспективи, проблеми та шляхи вирішення / М.В. Іконнікова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. – № 4. – С. 123–130.
2. Ільницька Н. Аналіз світового ринку електронних грошей / Надія Ільницька // Вісник НБУ. – 2010. – № 5. – С. 31–36.
3. Кравчук І. С. Особливості емісії та обігу електронних грошей в Україні / І. С. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8. – С. 263–271.
4. Махаєва О. Електронні гроші: стан європейського ринку та його регулювання // Вісник Національного банку України. – 2006. – №8. – С. 30–34.
5. Сенищ П. М. Світовий досвід та перспективи розвитку електронних грошей в Україні [Електронний ресурс] / П.М. Сенищ, В.М. Кравець. – К., 2008. – 149с. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70690>
6. Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України 4.11.2010 №481 // zakon1.rada.gov.ua.
7. Пелих Я.Я. Перспективи розвитку електронних грошових систем в Україні [Електронний ресурс]/

Одержано 09.12.14

УДК 336.228

І.Л. Загреба, доц., канд. екон. наук, С. М. Казак, студ. гр. ФК-11

Кіровоградський національний технічний університет

Податкові стимули активізації інвестиційної діяльності підприємств

В даній статті розглянуто податкові стимули активізації інвестиційної діяльності підприємств, а також досвід розвинених країн щодо запровадження податкового стимулювання інвестиційної діяльності.

податкові стимули, інвестиційна діяльність, підприємство

Постановка проблеми. Податки являються дуже важливою ланкою фінансових відносин у суспільстві. Податки – це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів,

які забезпечують фінансування державних витрат. В країнах з ринковою економікою податкова політика є чи не головним важелем державного управління. З одного боку, вона полягає в забезпеченні дохідної частини державного бюджету для фінансування витрат, обов'язок яких покладено на державу. З іншого - у виконанні регулюючої функції податковою службою таким чином, щоб співіснування влади і бізнесу було мирним та взаємовигідним. І тільки у разі поєднання цих двох складових можна подолати негативні наслідки фінансової кризи та поліпшити інвестиційний клімат в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми стимулювання інвестиційної діяльності підприємств присвячені публікації відомих учених-економістів, таких як В.В. Лащак, В.М. Геєць, В.М.Мельник, Г.Л.Пенякова, Новицький В.Є., І.М.Бурденко, А.Є. Нікіфоров, Р.В. Пророк, В.М. Діба, В.Б. Захожай, В.О. Парнюк та ін. Але авторами недостатньо розглянуто зарубіжний досвід податкового стимулювання інвестиційної діяльності на підприємствах, та заходи щодо запровадження різних податкових пільг.

Постановка завдання. Мета даної роботи полягає у дослідженні зарубіжного досвіду розвинених країн щодо запровадження податкового стимулювання активізації інвестиційної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі все більше країн вводять податкові стимули для того, щоб зацікавити бізнес у збільшенні видатків на наукові дослідження, оскільки впровадження інноваційних розробок у виробництво є основним фактором підвищення його продуктивності і забезпечення довгострокового економічного росту. Актуальність задач прискорення науково-технічного прогресу і інноваційних процесів підсилюється у зв'язку зі світовою економічною кризою, яка продовжується та імовірно буде мати другу хвилю. Стратегії подолання кризи провідних країн світу направлені на інноваційний розвиток на основі використання передових науково-технічних досягнень. Тому всупереч фінансовим обмеженням, обумовленим кризою, витрати на дослідження і розробки зростають, і більшу частину їх несуть промислові компанії, які прагнуть підвищити власну конкурентоздатність у боротьбі за перерозподіл ринків.

Інтерес серед представників бізнесу інвестувати в економіку цілком зрозумілий, оскільки, згідно податкового законодавства України, підприємства не сплачують податок на прибуток, якщо ці кошти вкладатимуться в модернізацію виробництва.

Податковим законодавством передбачені для бізнесу такі пільги, як прискорена амортизація, звільнення від оподаткування частини прибутку, спрямованої на енергозбереження та на інвестиційні процеси[3].

У всьому світі питання амортизації основних засобів, перш за все, їх активної частини – машин, обладнання та транспортних засобів - посідають важливе місце як у державній політиці оподаткування підприємств, так і в процесі управління самими підприємствами.

Стратегія держави має бути спрямована на досягнення стабільності економічного розвитку країни та зростання конкурентоздатності продукції національних виробників, її політика має заохочувати оновлення машин, обладнання та транспортних засобів на вітчизняних підприємствах, а також сприяти стимулюванню інвестування для забезпечення цих підприємств сучасною технікою та технологією.

Досвід країн з розвинутою економікою показує, що амортизаційна політика допомагає державі впливати на інвестиційну діяльність. Зарубіжний досвід цих країн може бути використаний в інвестиційній діяльності України, оскільки суттєвим недоліком амортизаційної політики в Україні є те, що вона не стимулює та не створює

умов для оновлення основних засобів, на підприємствах, де ступінь зносу основних засобів є досить високою. Питання оновлення та модернізації основних засобів є одним із найбільш важливих для економіки сучасної України.

У провідних зарубіжних країнах амортизація передбачає відшкодування зношених основних засобів через накопичення амортизаційних відрахувань на спеціальному рахунку у фінансово-кредитній установі, які утворюватимуть реальний грошовий фонд відновлення, який і буде фондом капітальних інвестицій для інноваційного оновлення основних засобів та нематеріальних активів. Для прискореного наповнення амортизаційних фондів використовується метод прискореного зменшення залишкової вартості. Застосування інвестиційного податкового кредиту для забезпечення технологічного оновлення, як показав досвід зарубіжних країн є найбільш ефективним із усіх методів податкового стимулювання. Податковий кредит є безпосереднім відрахуванням із суми нарахованого податку, а не з суми оподаткованого прибутку при інвестуванні коштів у власний капітал підприємства[1].

Так, наприклад, у республіці Польща одним з пріоритетів розвитку інновацій та технологічного оновлення є технологічний кредит, який надається Національним банком Польщі. Проте, за кордоном існує система контролю за цільовим використанням коштів інвестиційного податкового кредиту. Крім того, промислово розвинені країни використовують такий механізм активізації інвестиційної діяльності комерційних банків як дотацію до ставки відсотка за кредит, яка надається державою банкам за умов інвестування пріоритетних галузей і виробництв.

Висновки. Весь цей закордонний досвід Україні слід використати для стимулювання інвестиційної діяльності, що стане ще одним кроком до інтеграції її економіки у високотехнологічне конкурентне середовище. Вважаємо за доцільне подальше дослідження впливу прискореної амортизації основних засобів, звільнення від оподаткування реінвестованої частини прибутку підприємств та надання інвесторам податкового кредиту на активізацію інвестиційної діяльності підприємств.

Список літератури

1. Бурденко І.М. Податкова система як інструмент інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні// Актуальні проблеми економіки.-2011. - №3.-с.150-159.
2. Захожай В.Б., Литвиненко Я.В., Захожай К.В., Литвиненко Р.Я. Система оподаткування та податкова політика: навч. посібник - К.: Центр навчальної літератури; 2010. - 468 с.
3. Пророк Р.В. Система податкового стимулювання інвестиційної та інноваційної сфер діяльності у промисловості// Проблеми науки.-2012.- №9.-с.9-15.

Одержано 10.12.14

УДК 657

Е.И. Новосёлов, ст. гр. ФК-12**Кировоградский национальный технический университет*

Особенности инфляционных процессов в Украине

В статье коротко рассматривается суть и причины возникновения инфляционных процессов, история инфляции в разных странах и пути её преодоление. Также уделяется внимание кризисным явлениям в истории Украины, которые сопровождалась инфляцией. Проводится анализ кризиса 2014 года и предлагаются пути его разрешения.

инфляция, гиперинфляция, антиинфляционная политика

Последние события в Украине вновь показали актуальность темы инфляции как для финансовой системы страны в целом, так и для каждого гражданина в частности. От контроля за уровнем инфляции зависит стабильность и экономическая безопасность государства, а от правильного поведения людей в условиях инфляционных процессов – целостность их сбережений.

Исследованиям данной проблемы посвящали свои труды выдающиеся украинские и иностранные ученые. Среди зарубежных можно выделить В. Полтеровича, В. Попова, Б. Гранвидя, П. Кейгана, М. Фридмана, Ф. Мишкина, И. Фишера, Дж. Кейнса, Ф. Хайека и др. Среди украинских – Волощенко А. В., Петрика О., Попова В., Селивестова В.В, Демковский А.В. и др.

Сама по себе инфляция - естественный процесс, являющийся неизменным спутником экономического роста. Поэтому важно разделять инфляцию по темпам. Выделяют такие типы:

1. Умеренная (до 10%)
2. Галопирующая (10-200%)
3. Гиперинфляция (более 200%)

Гиперинфляция особенно страшна для экономики. Когда рост цен достигает 50% в месяц, предприятия переходят преимущественно на бартерные расчеты, деньги фактически обесцениваются и перестают выполнять свои функции.

С гиперинфляцией различные страны не раз встречались на протяжении истории. Так, в 16 веке произошла так называемая «революция цен», вызванная резким притоком большого количества драгоценных металлов из завоеванных Испанией новых заокеанских колоний и покоренных империй Южной Америки. За полвека объемы добываемого в Мире серебра выросли в 60 раз. Это вызвало резкий скачок цен в 2-4 раза.

Ярчайшим примером гиперинфляции стала Германия после Первой Мировой войны. В 1921 году экономика была разрушена, в стране была безработица. К тому же, по условиям Версальского мирного договора, Германия должна была выплатить огромные контрибуции пострадавшим странам. В стране началась галопирующая инфляция, цены подскочили вверх. Золотая марка настолько обесценилась, что международные кредиторы потребовали от Германии выплачивать долги в натуральной форме, что ещё больше усугубило ситуацию в стране. Курс доллара рос ежедневно, ценники менялись по несколько раз в день. Выпускались банкноты

© Е.И. Новосёлов, 2014

* Научный руководитель: к.е.н., доцент Гаврилова Н.В.

номиналом в 100 миллиардов марок. Когда в 1923-1924 гг. инфляция достигла апогея, немецкое правительство приняло радикальные меры: была введена новая валюта. Ею стала так называемая «рентная марка», или «ржаная марка». Она была обеспечена ипотеками, взятыми под залог всего государственного имущества. Множество предприятий обанкротились, однако данный шаг имел однозначно положительный эффект. Национальная валюта вновь вернула доверие большей части населения. Рост цен остановился, экономика начала возрождаться. Общий же показатель инфляции в Германии зафиксирован был на уровне 3 250 000 %.

Также в своё время с гиперинфляцией сталкивались Греция (1944 год, цены удваивались каждые 28 часов), Венгрия (1946 год. Удвоение цен- 15 часов), Югославия и др.

С гиперинфляцией сталкивалась и Украина в 1993-1994 гг. Так, в последнем квартале 93-го среднемесячные темпы инфляции составляли 66,4%. Всего за 1992 г. Цены выросли в 21 раз, в 1993 г – в 103 раза. За период с 1991 по 1994 гг. цены на нефть выросли в 146 000 раз. Важной причиной, обусловившей нарастания инфляции в первые годы существования независимой Украины стало то, что правительство выделяло огромные средства на поддержку неэффективно работающих предприятий. Это были колхозы, отдельные предприятия промышленности и даже целые отрасли, например, угольные.

Общее состояние экономики в сочетании со сложностями переходного к рынку периода привели к значительному сокращению объемов как промышленного, так и сельскохозяйственного производства. По 1991-1999 гг. валовый внутренний продукт страны сократился в 2,5 раза.

Развитию инфляционных процессов способствовала и сложившаяся за годы советской власти стойка психология потребления. В сочетании с массовой бесхозяйственностью и расточительством всех видов ресурсов она вела к нерациональному использованию имеющегося потенциала и сокращала товарную массу. Это приводило к существенному давлению на потребительский рынок и нарушало соотношение между денежной и товарной массами.

Существенной причиной, обусловившей развитие инфляционной спирали, стало повышение цен на российские энергоносители. За 1992-1995 гг. они возросли многократно, достигнув уровня мировых цен. Украина, не имеющая больших залежей энергетических ресурсов и, прежде всего, нефти и газа, с ее зависимостью от одного поставщика, попала в чрезвычайно трудное положение.

Т.Т. Ковальчук и М.М. Коваль в своей статье "Основные факторы и факторы инфляции в Украине"[2] называли основной причиной инфляции избыточную эмиссию денежной единицы со стороны государства. Безусловно, это было причиной начала инфляционных процессов, далее же, после разгона, инфляции не нужен «двигатель» - она сама набирает обороты и перерастает в гиперинфляцию. Такие процессы проходили в эти годы и в России, и в других постсоветских республиках.

В более современный период истории, относительно высокие темпы инфляции наблюдались в 2008 году (22,3%). Вызваны они были мировым финансовым кризисом. Однако «импорт» финансового кризиса – не единственная причина. Свою роль также сыграл и слабый уровень развития финансового рынка, недоверие людей к банковской системе. Последнее повлекло за собой массовое снятие депозитов и повышение спроса на иностранную валюту. В итоге банки понесли большие потери, а курс доллара к гривне поднялся с 5 до 8. Таким образом, девальвация национальной валюты составила около 60%. В ноябре-декабре многие коммерческие банки в одностороннем порядке подняли процентные ставки по ранее выданным валютным и гривневым кредитам — в

среднем в полтора раза. По состоянию на 11 декабря 2008 года по официальному (заниженному) курсу 7,47 грн./долл. валютные кредиты только физическим лицам составили 191,7 млрд гривен, увеличившись со 130 млрд грн. в октябре исключительно за счёт падения гривны. С ноября кредитование населения банками практически полностью прекращено.

Различные экономисты по-разному определяют причины инфляции. Потому и нет единственно верного «лекарства» против неё.

Среди теоретиков-монетаристов преобладает объяснение инфляции чрезмерным увеличением денежной массы. Суть её состоит в следующем: увеличение денежного предложения денег, превышающее темпы роста ВВП, неизбежно рождает рост цен. Причины такой инфляции в денежно-кредитной политике центрального банка и увеличении государственных расходов. Для борьбы с данными явлениями монетаристы предлагают «режим жесткой экономии», предусматривающий сокращение бюджетных расходов. А рост денежной массы, по их мнению, должен чётко соответствовать росту ВВП.

Существует и кейнсианская теория инфляции, также связанная с давлением денежного спроса. Однако, по этой теории, не всякое увеличение денежного спроса вызывает инфляцию. Напротив, увеличение количества денег в обращении, когда в стране существуют неполная занятость, большая безработица и значительная недогрузка производственных мощностей, может, по Кейнсу, стимулировать рост производства, не затрагивая цены. Подлинная же инфляция появляется в том случае, когда налицо полная занятость людских и производственных ресурсов. Вот тогда дальнейшее увеличение денежного спроса приводит к росту не производства, а цен, то есть к инфляции.

В 2014 году Украина столкнулась с инфляцией, по темпам превышающей нормальную. Ниже приведена диаграмма показателей инфляции в Украине за 2000-2013 гг. (рис.1)

Рисунок 1 – Темпы инфляции в Украине в 2000-2013 гг.

*по данным официального сайта министерства финансов [1].

В 2014 году по состоянию на 1 ноября общегодовой показатель инфляции составляет уже 19%, а только в октябре составил аж 2,4%.

Впрочем, официальные данные министерства финансов зачастую расходятся с реальными цифрами. Уровень цен значительно повысился- подорожание на некоторые виды товаров составили 50, 100 или даже больше процентов. Академик Академии

економічних наук України, професор Владимир Пилипчук говорив «В Україні маніпулюють даними об інфляції» [8].

Превышает более чем в 4 раза заявленный темп инфляції и курс американского доллара к гривне.

В 2014 году девальвация гривны составила более 80 %: в сравнении с курсом 8.7 в начале года, в ноябре гривна достигла критического минимума в 15,5 грн за доллар.

Однако, как это коснется обыкновенных граждан и как им уберечь свои деньги? При очень высоких темпах инфляції депозит является плохим решением для сохранения сбережений. Потому сохранять средства лучше всего в чем-то материальном. Например, в драгоценных металлах, топливе или другом товаре, ценность которого не может обрушиться по объективным причинам.

Также во время инфляції окажется весьма полезным навык «делать долги». При гиперинфляції даже один день отсрочки платежа поможет сэкономить значительные средства. К примеру, компания А закупила товар у компании Б. Для того, чтобы рассчитаться за него, понадобится 80 % выручки. Если произвести расчет на следующий день, когда цены выросли, предположим, в 2 раза, то необходимо будет отдать всего 40% выручки. А взятый до начала инфляції кредит под автомобиль, через некоторое время подобного обесценивания, можно будет погасить на деньги, полученные от сданной бутылки из-под кефира.

Особо тяжким бременем инфляція ложится на людей, живущих на зарплату. Зарплата индексируется и номинально растет, однако, как правило, темпы её роста не успевают за темпом роста цен. Поэтому при гиперинфляції реальные доходы граждан, живущих на оклад, падают в разы. [7, с.34]

Еще одна интересная особенность, которую нельзя обойти стороной. Страны, в которых наблюдаются высокие темпы инфляції, очень привлекательны для иностранных туристов. В валютном выражении цены в такой стране будут значительно ниже.

Как итог следует отметить, что инфляція - это естественный процесс, однако в том случае, если её темпы контролируемы и находятся в пределах нормы. Если же инфляція перерастает в галопирующую инфляцію или гиперинфляцію, это свидетельствует о неэффективной денежно-кредитной политике государства и требует немедленных и решительных мер для недопущения усугубления ситуации.

В современных условиях наиболее эффективными инструментами борьбы с инфляцией могли бы стать:

1. четкое и понятное разъяснение через СМИ антиинфляционной политики государства для предотвращения паники и повышения доверия граждан;
2. сокращение бюджетных расходов;
3. стимулирование экспорта для улучшения внешнеэкономического сальдо страны;
4. введение фиксированного курса национальной валюты, ограничения в валютной сфере.

Однако несогласованность действий кабинета министров и НБУ, хаотичность и непродуманность действий, отсутствие четкой программы, политическая нестабильность, военные конфликты на территории страны, низкий уровень доверия населения правительству ставят под сомнение перспективы стабилизации валютного курса и торможение инфляції в Украине. В данный момент можно ожидать любого развития событий.

Список литературы

1. Офіційний Інтернет-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] // Режим доступа к сайту: [http:// minfin.com.ua](http://minfin.com.ua).

2. Основные факторы и факторы инфляции в Украине// Т.Т. Ковальчук и М.М. Коваль - 2010. – С. 49-50
3. Дослідження інфляцієутворюючих чинників в Україні // Актуальні проблеми економіки// Волошенко А. В. – 2011. – №9. – С. 83-91.
4. Інфляція в Україні та її прогнозування в Національному банку // Петрик О. - Вісник Національного банку України. – 2012. – №5. – С. 8-12.
5. Українська економіка в параметрах інфляції та безробіття // Попов В. - Економіка України. – 2011. – №11. – С. 69-79.
6. Аналіз впливу окремих інструментів монетарної політики на темпи інфляції в Україні // Селівестов В.В. - Фінанси України. – 2012. – №4. – С. 41-49.
7. Демківський А.В. Гроші та кредит: навч. посіб. / А.В. Демківський. – 2005. – 528
8. Інтерв'ю сайту <http://for-ua.com/>// Пилипчук В.М. – 2014// Режим доступу к сайту: [http:// for-ua.com](http://for-ua.com)

Одержано 11.12.14

УДК 398.224

В.А. Маяр

м. Кіровоград

Билина про Іллю Муромця

В даній статті розглянута билина про Іллю Муромця. Про те що він був воїном не ратища і меча, а духу, батьком відродження Русі.

билина, Русь, духовність, Ілля Муромець

Казки, байки – твори, які так захоплювали нас в ранньому дитинстві, і як їх було недостатньо нам. Ми готові були слухати і слухати їх від своїх бабусь і матусь навіть тоді, коли йшла війна, а людей косив голод. І вже потім, коли шкільні вчителі навчили нас, читати, нашою першою книжкою стали казки. Вони навчили нас любити добро і ненавидіти зло. Та казки можна розділити на дві великі групи. Одна група несе лише виховну роль, що написані авторами для дитячих розваг. Друга група – казки, що розважали дітей наших пращурів і з їх допомогою пронесли інформацію про їхнє життя, побут, мрії, розваги і віру навіть через тисячоліття.

Одною із таких казок, подібною до Євангелії, можна віднести билину про Іллю Муромця, що описує життєвий шлях і становлення його, як духовного подвижника. Та щоб одержати ту інформацію, яку закодували наші предки в цій билині, необхідно прочитати її з допомогою східних символів. Адже при Володимирі християнство на Русі тільки поширювалося, а вплив віри наших предків був ще дуже великий. Віра ж слов'ян дала поштовх до розвитку майже всім релігійним течіям сучасного світу. Буддизм і даосизм, християнство і іслам, сонцепоклонство і кришнаїзм з'явилися не без віри слов'ян, але всі вони лише частки їх вірування. У Біблії сказано, що до будівництва вавилонської вежі була одна мова (читай – віра). Докази цьому розкидані в назві поселень України і в її сучасній мові. Храми слов'ян мали назву „будирні". Назви поселень в Україні, що мають корінь буди, вказують на те, що вони знаходяться на місцях, де колись стояли будирні. Ті люди, що зводили ті храми, називались

будівельниками, а мудреці, що опікувались ними, називалися буди. Тож досить глянути на сучасну мапу України, щоб пересвідчитись у сказаному. Тому можна впевнено сказати, що на Русі до приходу варяг, язичництва не було. Його привезли на Русь варяги. А Володимира можна назвати зрадником нашої слов'янської віри, хоч і цього йому приписати не можна. Він був варяг, все слов'янське йому було чуже, як і Путіну все українське. Святого Володимиру «причепили» споконвічні вороги слов'ян – греки в обмін на те, що він дозволив їхнім емісарам знищувати нашу мову, традиції, культуру і, навіть, науку, приписуючи все це грекам. Прикладом цьому може бути кентавр – цілитель Хірон, Кен, трохи змінене слово кінь, а за тавра – жителя Таврії, і говорити нічого. Отже, кентавр – це кінь, а на ньому тавр. Так руками греків Володимир знищив всю нашу славну багатотисячну історію до приходу Рюрика включно.

Та повернемося до Іллі Муромця. Перш за все, звернемо увагу на вік у тридцять і три роки. Це вік Ісуса Христа на час його страти. Хвороба ж означає, що всі ці роки Ілля прожив життям звичайної людини, що, як і всі люди, мала гріхи від чого і страждав. Вік у тридцять і три роки, це вік з якого, на той час, можна було вивчати магичні науки без шкоди для психіки. Адже магію пісні і слова широко застосовують і сучасні священики у церквах. Вони також приносять і жертву у вигляді хліба та вина, якою потім причащають тих, хто очистився сповіддю. Подивіться на побудову вівтаря. В ньому є і розп'яття, і семисвічник. І жертвний вогонь та стіл, і зображення Бога в образі Ісуса – все те, що необхідне для обладнання кімнати як білої, так і чорної магії. Тож, молитви вранішні чи вечірні – це магичні операції. Зараз вивчати ці науки можна з дня народження. Ось чому серед малят зустрічаються діти-індиго.

Далі до Іллі прийшли старці. Старніми в Україні називали волхвів. (Останнім із сіаршв в Україні був Григорій Савич Сковорода). Навіть на сьогодні серед лаосців існує традиція після смерті наступника Дао іти у люди відшукувати його наступну інкарнацію. Іменно так був відшуканий Ван Ліпін трьома старцями-даосцями, іменно так був відшуканий і народжений у Віфлеємі малий Ісус. Тож, як бачимо, аналогія існує.

Старці дали Іллі напитися води, говорячи, що то мудрість землі Руської. Вони вже тоді знали здатність води накопичувати інформацію. От вам і старці нещасні. Адже поверхня води, як і дзеркало, здата відображати реальний світ у потойбіччі, а товща її, фіксувати те зображення як на плівці фотоапарата. Тож священик, освятивши воду молитвою, кропить прихожан і тич самим переносить молитву освячення на їхні тіла.

Після цього Ілля пішов на поле – символ матеріального тіла людини. І дійсно, коли в розслабленому стані людина розпочинає звертати увагу на своє тіло, то перед нею виникає широкий простір, над яким воно розстеляється тонесенькою плівкою нижче трави і тихіше роси. І цьому простору немає ні кінця, ні краю.

Прийшовши на поле, Ілля розпочав корчувати пеньки. Це знову ж таки символ тих негативних енергій, що проникли в простір його тіла і викликають хвороби. Звільнивши своє тіло від залишків старих і осередків нових хвороб, Ілля їде до Києва, що за часів князя Володимира стала, так сказати, духовною столицею Русі.

На шляху до Києва Ілля бере в полон (не знищує) Солов'я Розбійника – особистий егоїзм. Далі він перемагає триголового Змія. Змій – символ мудрості на сході, а три голови – три ступені посвячення в містерії. Необхідно замітити, що Ісус на час його розп'яття на хресті, також мав третю ступінь посвячення.

Із сказаного вище можна зробити висновок, що Ілля Муромець був воїном не ратища і меча, а духу, і тому він був упокоєний у Києво-Печерській лаврі. Він був духовним батьком відродження Русі, як був духовним батьком відродження Росії після татар Серій Радонежський.

Список літератури

1. Історія України / Відп. редактори Ф.П.Шевченко, Б.З.Якимович – Львів: Світ, 1990.- 520 с. / («Памятки історичної думки України»).
2. Илья Муромец / Подг. текста, ст. и коммент. [А. М. Астаховой](#). М.; Л., 1958.

Одержано 24.10.14

УДК 355.586

О.М. Мезенцева, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Алгоритм дій населення при виникненні надзвичайних ситуацій військового характеру

В статті визначається актуальність та необхідність підготовки населення до умов воєнного часу. Запропоновано алгоритм дій під час застосування різноманітних видів звичайної зброї та можливі способи захисту

воєнний час, правовий режим воєнного стану, зброя, алгоритм дій населення, екстрений рюкзак

До недавнього часу в Україні захист населення у сфері цивільного захисту полягав у його підготовці до дій в умовах надзвичайних ситуацій мирного часу – техногенних та природних аварій та катастроф. Трохи згодом почали виникати ситуації пов'язані з тероризмом – закладення вибухових пристроїв у громадських багатолюдних місцях та ін. На сьогодні в Україні склалася вкрай важка обстановка, пов'язана із воєнними діями на Сході України. Кількість загиблих на 14.12.2014 р. в зоні АТО склала 4634 людини (за даними ООН) [1]. Тому з'явилася дуже велика потреба навчити людей діяти в таких небезпечних для життя і здоров'я умовах. Але інформація в цьому плані дуже обмежена. Проблема полягає в тому, що законодавча база у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій розмежовується на мирний і воєнний часи, а за даних умов ведення воєнних дій населенню дуже важко зорієнтуватись і вірно діяти.

Які ж відмінності у діях людей при введенні воєнного стану та у звичайних умовах. Згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній

цілісності [2]. В Законі також наголошується, що «військове командування під час дії воєнного стану вживає всіх заходів для забезпечення захисту безпеки населення та інтересів держави і несе відповідальність за їх запровадження на відповідній території».

Але воєнний стан в Україні не було введено, тому і порядок дій людей за умов, що склали, може бути іншим.

В зв'язку з цим нами розроблено алгоритм дій при виникненні надзвичайних ситуацій воєнного часу, якого потрібно дотримуватися з метою забезпечення захисту життя і здоров'я.

Початок бойових дій визначається за звуком розриву артилерійських снарядів, мін, бомб, що скидаються з літаків, застосування зброї та іншої військової техніки. Небезпеку при цьому складають уламки, що розлітаються, ударна хвиля, сильний звук, опіки та інші уражаючі фактори. Першими діями населення є укритися в найближчих підвальних приміщеннях, сховищах, укриттях. Тому ще до початку бойових дій в регіонах, яких не торкнулася війна, але враховуючі події, що розгорнулися на Сході України, кожний житель повинен знати розташування найближчого підвального укриття. На багатьох житлових будинках, завдяки домоуправлінням, КРЕП, зараз з'явилися позначки, що вказують, куди направлятися населенню даного житлового будинку при виникненні небезпеки. В основному це підвальні приміщення під самими житловими будинками. Велике значення для мікрорайонів також мають сховища (раніше вони називалися бомбосховищами), збудовані ще за радянських часів. Це міцні герметичні споруди, що мають вентиляційні отвори, запасні виходи та можуть укрити велику кількість людей. Але більшість з них тривалий час залишалися без нагляду і тому знаходяться в плачевному стані. І тільки, наприклад, завдяки ентузіазму жителів деяких мікрорайонів міста Кіровограда вони приводяться до ладу.

У нашій державі, згідно діючих нормативних документів у галузі цивільного захисту, будівництво сховищ для захисту всього населення не передбачено. Захисні споруди будуються лише для тієї частини міського населення, яка буде продовжувати виробничу діяльність у містах у воєнний час. Все інше населення міст підлягає евакуації із зон можливих бойових дій (в основному у сільську місцевість).

Якщо населення не встигло евакуюватися, а обстріл розпочався раптово, то дії людей повинні бути такими, щоб виключити можливість ураження і врятувати свої життя (табл.1).

Таблиця 1 – Правила поведінки людей під час та після обстрілів [узагальнено за джерелом 3]

Правила поведінки	Місце знаходження	Порядок дій	Що не можна робити
При артилерійському обстрілі та бомбардуванні житлових масивів	На вулиці	Якщо ви почули свист снаряду (він більше схожий на шурхіт), а через 2-3 секунди вибух, потрібно негайно лягти на землю. Після цього швидко шукати більш захищене укриття. Сховатися можна в таких укриттях: сховищі; підземному переході; метро; у будь-якій канаві, траншеї або ямі; у широкій трубі водостоку під дорогою; вздовж високого бордюру чи фундаменту паркану; в дуже глибокому підвалі під капітальними будинками старої забудови; у підземному овочесховищі, силосній ямі; гаражній ямі; в каналізаційних люках; у ямах-воронках, що залишилися від попередніх обстрілів.	Не впадати у паніку Не можна стояти чи йти під час бомбардувань. Є більша вірогідність загинути від уламків снарядів. Під час перестрілки не можна: підходити до вікон, якщо почуєте постріли; спостерігати за ходом бойових дій; стояти чи перебігати під обстрілом; конфлітувати 3

			озброєними людьми; носити армійську форму або камуфльований одяг; демонструвати зброю або предмети, схожі на неї; підбирати покинуті зброю та боеприпаси.
	У міському транспорті	З машини потрібно вийти і відбігти від неї подалі в надійніше укриття або лягти на землю. Машину будуть бомбити в першу чергу, людина, що в ній знаходиться – загине, а бензин, що знаходиться в машині, може вибухнути. Якщо обстріл застав вас у маршрутці, тролейбусі, трамваї, їх потрібно зупинити, вийти, відійти подалі і лягти на землю. Закрити голову руками та відкрити рота, щоб не контузило від близького розриву снаряду.	Не можна ховатися у машині. Не можна знаходитися біля високих будинків і транспортних засобів.
	У будинку	Якщо у будинку є підвал – спуститися туди. Якщо немає, тоді на перший поверх будинку. Знайти внутрішню кімнату з самими міцними стінами, якщо таких немає, то вийти на сходинокву клітину. Якщо відомо з якого боку ведеться обстріл, то знайти найвіддаленішу кімнату з протилежного боку і сховатися там. Сісти на підлогу біля стіни – це може врятувати від уламків, що розлітаються. Вікна по можливості закласти диванними подушками або мішками з піском, можна також присунути масивні меблі і так само наповнити їх мішками з піском або іншими важкими речами.	Не можна знаходитися навпроти вікон.
	У погребі	Погріб може завалити, тому перед виходом з будинку залишити в ньому великий плакат з написом «під час обстрілу ми в погребі» і вказати, де він знаходиться. Взяти із собою радіо на батарейках, мобільний телефон, воду.	
Після закінчення обстрілу	На вулиці	Уважно дивіться під ноги. На землі можуть знаходитися боеприпаси, що не розірвалися (наприклад, касетні).	Не можна піднімати незнайомі предмети з землі – це можуть бути снаряди, міни та інші боеприпаси, що не розірвалися.

Розглянемо, які речі потрібно мати із собою на випадок екстреної евакуації. Такий набір називають екстреною валізою або рюкзаком.

Екстрений рюкзак – це узагальнене визначення базового набору речей, необхідного кожній цивільній людині, щоб вижити в будь-якій екстремальній ситуації [4]. Цивільний тривожний рюкзак, як правило, являє собою укомплектований рюкзак об'ємом від 30 і більше літрів, що містить необхідний індивідуальний мінімум одягу,

предметів гігієни, медикаментів, інструментів, засобів індивідуального захисту та продуктів харчування.

Всі речі в тривожному рюкзаку є новими (періодично поновлюваними) і не використовуються власником у повсякденному житті. Цивільний тривожний рюкзак призначений для максимальної швидкої евакуації із зони надзвичайної події, будь-то землетрус, повінь, пожежа, загострена криміногенна обстановка, епіцентр військових дій і т. ін. У цей складний час тривожний рюкзак повинен бути присутнім у кожній родині. В першу чергу треба визначитися з самою валізою. Для цієї мети зручніше використовувати невеликий рюкзак.

Отже, на випадок екстреної евакуації необхідно мати наготові міцний і зручний рюкзак з найнеобхіднішим. У нього рекомендується покласти наступне:

1. Копії важливих документів у водонепроникній упаковці.
 2. Кредитні картки та готівку.
 3. Дублікати ключів від будинку і машини.
 4. Карту місцевості, а також інформацію про спосіб зв'язку і умовленому місці зустрічі вашої родини.
 5. Засоби зв'язку та інформації (радіо, телефон).
 6. Ліхтарик (краще кілька) і запасні батарейки до нього.
 7. Компас, годинник (перевагу надавайте водонепроникним).
 8. Мультитул – багатофункціональний інструмент, який вміщує в собі додаткові інструменти (лезо ножа, шило, пилку, викрутку, ножиці і т. ін.).
 9. Ніж, топірець.
 10. Сигнальні засоби (свисток, фальшвеєр і т. ін.).
 11. П'ять пакетів для сміття, об'ємом 120 літрів. Може замінити намет або тент, якщо розрізати.
 12. Рулон широкого скотча.
 13. Упаковка презервативів (12 штук).
 14. Шнур синтетичний 4-5мм, близько 20 м.
 15. Блокнот і олівець.
 16. Нитки та голки.
 17. Аптечка першої допомоги, яка повинна містити: бинти, лейкопластир, вату, йод, активоване вугілля (інтоксикація), парацетамол (жарознижувальний), пенталгін (знеболююче), супрастин (алергія), імодіум (діарея), фталазол (шлункова інфекція), альбуцид (очні краплі).
 18. Одяг: комплект нижньої білизни (2 пари), шкарпетки бавовняні (2 пари) і вовняні, запасні штани, сорочка або кофта, плащ-дощовик, в'язана шапочка, рукавички, шарф, зручне, надійне взуття.
 19. Міні-палатка, поліуретановий килимок, спальник (якщо дозволяє місце).
 20. Засоби гігієни: зубна щітка та паста, невеликий шматок мила, рушник, туалетний папір, кілька упаковок одноразових сухих хусток або серветок, кілька носових хусток, вологі серветки. Жінкам – засоби інтимної гігієни. Можна взяти бритву і манікюрний набір.
 21. Приналежності для дітей (якщо необхідні).
 22. Посуд: казанок, фляга, ложка, металева кружка.
 23. Сірники, запальничка.
 24. Запас їжі на кілька днів – все, що можна їсти без попередньої обробки і не займає багато місця, довго зберігається, особливо необхідна питна вода на 1-2 дні.
 25. Сімейні цінності, реліквії, але ні в якому разі не на шкоду всьому іншому.
- Цей список, природно, доповнюється і коригується за вашими потребами. Намет, килимок і спальник - речі не обов'язкові, але все ж вони включені в список. Без них приблизний обсяг рюкзака становить близько 30 літрів.

Таким чином, залежно від обстановки та умов, у яких перебувають люди є певний порядок дій, суворе дотримання якого допоможе врятувати людські життя. Незнання, неграмотність населення у сфері захисту в умовах військового часу та при бойових діях може призвести до величезних людських жертв. Тому актуальними на сьогодні є завчасна теоретична підготовка та проведення практичних тренувань на об'єктах господарювання та за місцем проживання.

Список літератури

1. Сегодня.ua - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/kolichestvo-pogibshih-v-zone-konflikta-na-vostoke-ukrainy-dostiglo-4634-chelovek-oon-577045.html>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 28, ст. 224 - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Грозные дни. Физическая защита [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.grozniedni.ru/main/bezопасnost/artobstrel_bombejka_spastis.htm#ixzz3Ltwum1pf
4. Что взять с собой в бомбоубежище - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://health.obozrevatel.com/diseases/54936-что-vzyat-s-soboj-v-bomboubezhishe-i-pochemu-nelzya-ptyatatsya-v-vannoij.htm>

Одержано 12.12.14

Зміст

<i>М.В. Босий</i> Тепловий насос з використанням низькопотенційного джерела теплоти повітря	3
<i>В.Л. Позняк</i> Грошово-кредитна політика Національного банку України	7
<i>В.К. Передерей</i> Синтез рычажной схемы механизма стержневой машины	11
<i>Б.Г. Кокуленко</i> Театр і Марко Кропивницький	14
<i>В.К. Передерей</i> Синтез рычажной схемы механизма пресс-автомат	22
<i>В.К. Передерей</i> Синтез рычажной схемы механизма качающегося конвейера	27
<i>В.К. Передерей</i> Синтез рычажной схемы механизма для разделения отливок	29
<i>О.Е. Настасієнко, В.Г. Крячко</i> Зародження та становлення принципів етичної поведінки бухгалтера	33
<i>Т.М. Котенко, В.В. Косенко</i> Національний банк України – регулятор валютного ринку України	37
<i>А. В. Вахарик</i> Соціальна відповідальність підприємницької діяльності	42
<i>Л. Ю. Посипайко</i> Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: проблеми та шляхи вирішення	46
<i>Л.М. Фільштейн, І.В. Фільштейн</i> Осудність - як передумова кримінальної відповідальності	50
<i>В.О. Гребенюк</i> Визначення концепції викладання професійної іноземної мови	55
<i>І. О. Крива, Т.М. Котенко</i> Інфляційні процеси в економіці України на сучасному етапі	59
<i>А.О. Федорова</i> Корпоративна соціальна відповідальність та її впровадження в Україні	64

<i>А.С. Лосєва</i> Соціальна відповідальність в сфері охорони праці	69
<i>І. Р. Блохіна</i> Сучасні аспекти регулювання грошово-кредитної політики	73
<i>Л. О. Іщук</i> Формування процентної ставки по кредитах в умовах інфляції	78
<i>А.О. Корольова, Т.М. Котенко</i> Проблеми та перспективи використання електронних грошей в Україні	82
<i>І.Л. Загреба, С. М. Казак</i> Податкові стимули активізації інвестиційної діяльності підприємств	85
<i>Е.И. Новосёлов</i> Особенности инфляционных процессов в Украине	88
<i>В.А. Маяр</i> Билина про Іллю Муромця	92
<i>О.М. Мезенцева</i> Алгоритм дій населення при виникненні надзвичайних ситуацій військового характеру	94

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Випуск 16

Відповідальний за випуск Будулатій В.В.

Комп'ютерна верстка І.М. Каліч

Тиражування О. Г. Каліч

*Приватне підприємство «Ексклюзив-Систем»
Свідоцтво про реєстрацію № 05720-ПП-1 від 10.12.1996.
25006, м. Кіровоград, вул. Шевченка, 25
тел./факс 24-35-53*

Підписано до друку 25.12.2014р. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Офсетний друк. Умов. друк. арк. 12,75.
Тираж 300 прим. Зам. №0058